

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

Мелітополь 2020

Студентська науково-технічна конференція «ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ». Факультет економіки та бізнесу: студентська науково-технічна конференція, збірник тез доповідей. м. Мелітополь, 27 травня 2020 року. – Мелітополь: ТДАТУ, 2020. – 142 с.

У збірнику представлено виклад тез доповідей і повідомлень поданих на студентську науково-технічну конференцію «Проблеми та перспективи економічного розвитку України» Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Тези доповідей та повідомлень подані в авторському варіанті.

Відповідальність за представлений матеріал несуть автори.

ЗМІСТ

1.	Биковська А.А. BSC, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
2.	Ніколова О.А. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	10
3.	Ніколова О.А. СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ.....	14
4.	Плясецька В.Р. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ МАЛИХ ГОСПОДАРСТВ.....	17
5.	Биковська А.А. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЇЇ ЕФЕКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	21
6.	Єгикян А.Р. ІСТОРИЧНЕ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВЕКСЕЛІВ.....	24
7.	Мазурова І.В. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ.....	28
8.	Михайличенко І.В. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	31
9.	Биковська А.А. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.....	35
10.	Солонцов О.С. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	39
11.	Михайличенко І.В. РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	44
12.	Петрова Д.С. ВНУТРІШНІЙ БОРГ УКРАЇНИ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ.....	48
13.	Радолова О.О. ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	51
14.	Романенко Є.Г. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ.....	55
15.	Романенко Є.Г. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ В ОБЛІКУ.....	58
16.	Самохвалова А.Ю. РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ДЕРЖАВАМИ ЄС.....	62
17.	Новікова О.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ.....	67
18.	Шварик О.М. РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДЧИКАМИ.....	70

19.	Зла Р.А. НЕПОВНА ЗАЙНЯТІСТЬ ЯК РИСА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ.....	73
20.	Ніколова О.А. МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	77
21.	Романенко Є.Г. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	81
22.	Корець К.А. СУТНІСТЬ ДОДАТКОВОЇ ВАРТОСТІ ТА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	84
23.	Чукіна К.Ю. СУКУПНІ РЕСУРСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ.....	88
24.	Щебликіна В.М. СТРАХОВІ ПУЛИ ТА ЇХ ВИДИ.....	92
25.	Бас Д.П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ.....	95
26.	Биковська А.А. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	98
27.	Галчанська В. КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ.....	101
28.	Дерипаска Д. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	104
29.	Подопригора А.В. УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ.....	109
30.	Стоєва Т.С. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ВИТРАТ.....	113
31.	Гришко Р.С. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	117
32.	Клімова А.О. СУКУПНІ ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ.....	120
33.	Щербаков К.С. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ПОЗИКОВИХ РЕСУРСІВ.....	123
34.	Шило А.С. ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	127
35.	Марченко К. Ю. ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ.....	131
36.	Ревуцька Г.С. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	135
37.	Клімова А.О. УПРАВЛІННЯ МАЛИМ БІЗНЕСОМ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	138

Finanzregulierung der innovativen Entwicklung des Agrarsektors der Ukraine im Rahmen der europäischen Integration

Formulierung des Problems. Unter den Bedingungen der Instabilität in Politik und Wirtschaft und der Instabilität in der Ukraine, des Umweltschutzes im Osten, der nicht sehr wirksamen und selektiven Umsetzung von Reformen sind die Sektoren der Volkswirtschaft unvollkommen und auf dem internationalen Markt nicht wettbewerbsfähig. Eine der Schlüsselkomponenten der ukrainischen Exporte und eine Devisenquelle sind landwirtschaftliche Produkte, die derzeit einen erheblichen Anteil an der Struktur der nationalen Produktion haben. Im Agrarsektor gibt es eine Intensivierung der Entwicklung, die auf der Einführung von Innovationen und fortschrittlichen Technologien beruht. Die Landwirtschaft kann jedoch wirksam zur Bildung der Binnenwirtschaft beitragen, um die Verwirklichung der nationalen Interessen des Landes nur dann sicherzustellen, wenn sie die Wettbewerbsfähigkeit auf den Weltmärkten erhöht. Daher sollte der Staat eine Unterstützungsstrategie entwickeln, um die weitere Entwicklung und Effizienz durch den Einsatz moderner wirksamer Instrumente der Finanzregulierung zu fördern.

Analyse aktueller Forschungen und Veröffentlichungen. Probleme der Veränderungen in der Landwirtschaft, das Potenzial für finanzielle Anreize für unternehmerische Initiativen waren Gegenstand wissenschaftlicher Forschung sowohl von in- als auch von ausländischen Wissenschaftlern. Insbesondere ist es ratsam, die Arbeiten von Andriychuk VG, Boreyko VI, Varnaliya ZS, hervorzuheben. Dacia OI usw. Die neuen Realitäten der Volkswirtschaft im Kontext der Stärkung der europäischen Integrationstrends erfordern jedoch weitere Forschung und Begründung von Vorschlägen zur Lösung von Organisations- und Managementproblemen bei Innovationen sowie zur innovativen Entwicklung der landwirtschaftlichen Produktion.

Ziel des Artikels ist es, die theoretischen und methodischen Grundsätze der Finanzregulierung für die innovative Entwicklung des Agrarsektors in der Ukraine zu untermauern.

Das derzeitige Entwicklungsstadium des Agrarsektors in der Ukraine geht mit einer Verschärfung einer Reihe sozialer und wirtschaftlicher Probleme einher. Ein wichtiger Faktor für die Entwicklung der Wirtschaft ist die Verfügbarkeit von Informations- und Innovationsunterstützung sowie die Anwesenheit landwirtschaftlicher Erzeuger mit dem erforderlichen Wissensstand und den entsprechenden Qualifikationen. Insbesondere die Stärkung der Innovationstätigkeit der landwirtschaftlichen Erzeuger ist vor allem durch eine Verbesserung ihrer finanziellen Gesamtlage durch umfassende Mittelbeschaffung möglich, die in der Agrarpolitik Priorität haben sollte. Der Staat sollte die Intensivierung der Innovationstätigkeiten in der Industrie unter den Bedingungen der Gründung und Aufrechterhaltung von Vereinigungen von Kleinbetrieben und Familienbauern (einschließlich Genossenschaften) sicherstellen, um die Investitionsmöglichkeiten für diese Erzeuger zu erweitern und wissenschaftliche und technische Innovationen in ihrem Umfeld zu fördern. Intensivierung der Aktivitäten wissenschaftlicher Einrichtungen für die Zusammenarbeit mit landwirtschaftlichen Unternehmen und Verbesserung des Bewusstseins der Landwirte im Bereich Innovation. Das heißt, eine Steigerung der Gesamtproduktivität des Agrarsektors auf der Grundlage einer innovativen Entwicklung in der strategischen Perspektive sollte günstige Bedingungen schaffen und gleichzeitig gleiche Wettbewerbsvorteile im Agrarsektor schaffen, indem die Aktivitäten der agroindustriellen Unternehmen reguliert und ein Teil ihrer Gewinne zur Lösung ländlicher Probleme abgezogen werden. Entwicklung.

Schlussfolgerungen. Um die Wettbewerbsfähigkeit einheimischer Produkte zu gewährleisten, müssen innovative Technologien im Bereich der Agrarindustrie aktiv eingeführt werden, die das Ziel der Finanzregulierung sein sollten. Voraussetzung für die erfolgreiche Entwicklung der landwirtschaftlichen Produktion ist die Erhöhung der Investitionen in innovative Projekte sowie deren Konzentration auf die Förderung der Entwicklung und Umsetzung innovativer Produkte. Die Bildung eines ausgewogenen

Systems der Finanzregulierung des Agrarsektors auf der Grundlage einer koordinierten und wissenschaftlich fundierten Anwendung von Haushalts- und Steuerinstrumenten wird es daher langfristig ermöglichen, als eines der grundlegenden wettbewerbsorientierten Strukturelemente der Volkswirtschaft zur sozioökonomischen Entwicklung beizutragen.

Literatur:

1. Andriychuk VG Theoretischer und methodischer Hintergrund (Produktionseffizienz Effizienz / V.G. Andriychuk // Ökonomie des agroindustriellen Komplexes. - 2005. - № 5. - S. 50—56.
2. Goychuk OI Ernährungssicherheit: Monographie / OI Goychuk. - Zhytomyr: Polissya, 2004. - 348 p.

Scientific adviser: senior teacher of the Department of Foreign Languages
Kryvonos I.A.

MANIPULATION AS A MANAGEMENT METHOD

Manipulation as a management method came into the sphere of management from politics and became known thanks to the media. However this method is not always encouraged and does not inspire confidence on the part of employees. The leader can abuse the manipulation and often impose his opinion on others, which as a result can turn into total authoritarianism. We should also not forget that the employees themselves can have a similar influence on the leader. That is why this topic is relevant today.

The purpose of the work is to find out the main features of manipulation as a management method, find out which “communicative traps” this method hides and give recommendations on its appropriate use in the field of personnel management.

George K. Simon and Harriet B. Braiker are among the well-known scientists who have studied this phenomenon and devoted sufficient attention to its study in their works [1-2].

It is known that psychological manipulation is a type of social influence that seeks to change the perception or behavior of other people with the help of covert, deceptive and violent tactics. This phenomenon always uses certain methods that can be considered secrets and basics. Among them are the following:

- Manipulating a person through his needs. The easiest way for manipulators is to influence primitive physiological needs (to be healthy, to be full etc.).
- Manipulating a person through his weaknesses. These include curiosity, stupidity, self-doubt, gambling, superstition, suggestibility, fear of public speaking.
- Manipulation using the characteristics of the human psyche: psychological infection, identification, perception, the impact of the first impression.
- Manipulation using stereotypes. In this case, rituals, stereotypes and traditions prevailing in society are used.

George K. Simon wrote in his writings that the success of manipulation depends

primarily on the extent to which the manipulator: hides aggressive intentions and behavior; knows the victim's psychological vulnerabilities to determine which tactics will be most effective; has a sufficient level of cruelty to not worry about harming the victim if necessary [1]. Thus, we can conclude that in most cases the manipulation remains covert. A striking example of the impact on the subconscious side of the human psyche is the suggestion (hypnosis), where the manipulator affects the emotions of the controlled person.

The manipulation is characterized by: attitude to the partner as a “special kind of thing” (a tendency to ignore his interests and intentions is present, but is not comprehensive); the desire to have a one-sided advantage, combined with an eye on the impression made; the presence of a hidden effect involving not direct, but indirect pressure (provocation, deception, intrigue).

Kantor M. said that the manipulator’s attitude to life and the people around it rests on four «pillars»: a lie, unconsciousness, a thirst to control and cynicism [3].

For the effective work of a mid-level manager, one should know the typical “traps” of manipulation indicated in Table 1 [2].

Table 1

Manipulation “Traps”

№	The name “traps”	Phrases that the manipulator uses	Recommended response to manipulator phrases
1	Imposing an unambiguous assessment of the situation	“Do you understand that your action is condemned by the collective?”, “Only a completely frivolous person can do this”	“I have not heard such reviews from our team”, “Is this your own assessment?” “I have my own”
2	The narrowing of the possibilities	“You have one way out of this situation - to do the report yourself”, “You have no choice but to agree to the conditions that I offer”	“I understand your point, and now listen to mine. So, I see several ways out of this situation”
3	Artificially creating time pressure	“No time to think, make a decision now, tomorrow it will be late”	“I am very pleased that you worry about me. What will happen if we do not rush?”
4	Excessive generalization	“Everyone thinks that you should not express your opinion”, “Nobody will support you”, “You are always late!”, “Everyone knows that individualism in a team is disrespect for colleagues”.	“Who is “everyone”? Have you asked all the company employees? Why do you think that “never”? Is there such statistics? Where?”
5	Using the desire to be consistent	“Is it true that a good psychological climate in a team is important for everyone?”	“Why does C follow from A and B? I don’t understand”.

It is worth noting that a person who knows how to manipulate people can have such a talent from birth, or in the future to acquire this ability. The manipulator is, above all, a subtle psychologist. He acts by studying his victim well. The victim of a manipulator, as a rule, is a person who has hidden complexes and fears, distinguished by ambition and arrogance. Someone cannot treat themselves self-critically and sincerely believe in any flattery; it seems to someone that he will lose authority among his subordinates; someone like a drug always needs to feel superior. The more weaknesses a person has, the more likely he will be a victim, the more room for maneuver he will provide the manipulator [1].

Conclusions. Manipulation can exist as a separate method of personnel management, but this should happen for the benefit of the whole organization. For example, when a doctor convinces a patient to change unhealthy habits and inspires him with terrible consequences.

It is important that a good leader does not allow him to be manipulated and always acts in the interests of the company. He must be a good professional and thoroughly understand all the processes in the process chains performed by the unit. This will eliminate the manipulations associated with attempts to demonstrate the manipulator's own significance and irreplaceability. Also, do not do the work for your subordinates and properly delegate authority. You should not have pets and favorites in your team; you should not become dependent on subordinates, allowing them to provide themselves with all kinds of services.

References

1. George K. Simon. In Sheep's Clothing Understanding And Dealing With Manipulative people. — Alpina Publisher, 2014. — 190.
2. Harriet B. Braiker. Who pulls the strings, or How not to let yourself be manipulated. — Fair Press, 2005. — 254.
3. Kantor M. The Psychopathy of Everyday Life: How Antisocial Personality Disorder Affects All of Us. — Greenwood Publishing Group, 2006. — 208. — ISBN 978-0275987985.

ОЦІНКА РИЗИКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СТРУКТУРИ

Дослідженням категорії «ризик» займаються вже тривалий період вчені як в Україні, так і за межами нашої держави. Ризик є складним явищем. Його пов'язують, перш за все, з розумінням небезпеки, загрози, ненадійності, азарту, невизначеності, невпевненості, збитку. За своїм змістом ризик є подією з негативними, особливо невігідними економічними наслідками, які можуть виникнути в майбутньому в будь-який момент у невідомих масштабах.

Метою даного дослідження є обґрунтування доцільності оцінки ризику визначеним способом як однієї з складових процесу розробки стратегії підприємницької діяльності в сучасних умовах.

Оцінка ризику повинна становити частку будь-якого стратегічного процесу прийняття рішення. Обережна бізнес-одиниця не повинна визначати стратегію доти, доки не оцінить ризик. Добре зроблені припущення можуть допомогти при оцінці того ризику, з яким зіткнеться підприємницька структура, та знизити або ліквідувати цей ризик.

Припущення можна визначити як висловлення думки про деяку подію, що не знаходиться під контролем бізнес-одиниці. Вони необхідні на всіх рівнях управління. Всі важливі припущення загальної корпоративної стратегії повинні переноситись у будь-який деталізований функціональний оперативний план, який може бути необхідний підприємницькій структурі в процесі планування, але в додаток до них можуть бути зроблені подальші припущення.

При цьому необхідно, щоб усі учасники процесу використовували одні й ті самі припущення. Ситуація, коли кожний менеджер, який бере участь у процесі планування, працює згідно з власним набором припущень, передбачає крах

стратегічного плану. Однак це не означає, що менеджерам не слід давати можливості обговорювати зроблені раніше оцінки та брати участь у визначенні ймовірностей.

Інформація, необхідна для створення припущень при плануванні, з'являється в основному на підставі даних щодо стану зовнішнього середовища діяльності бізнес-одиниці. При цьому дослідження зовнішнього середовища, в якому діє підприємницька структура, повинно здійснюватися не один раз за весь період аналізу, а бути безперервним процесом, що відповідає принципу постійного оновлення.

Звісно, неможливо створити контрольний перелік припущень, який був би загальним для усіх суб'єктів підприємництва. Ступінь впливу подій буде змінюватися залежно не тільки від тієї сфери, в якій функціонує бізнес-одиниця, а й між підприємницькими структурами однієї сфери. Але все ж таки, на наш погляд, існують деякі загальні положення для всіх форм підприємництва, на підставі яких необхідно робити припущення стосовно подальшого розвитку їх діяльності, та загальні чинники (попит, пропозиція, результати діяльності), стосовно яких ці припущення будуть зроблені. А саме це:

- інформація про майбутнє навколишнього середовища, оцінка наслідків;
- вивчення минулих тенденцій за доступними статистичними рядками;
- вивчення передумов подій;
- передбачення майбутнього як один із засобів прогнозування, що є орієнтиром для майбутнього планування;
- доповнення історичних даних маркетинговими, економічними та політичними дослідженнями;
- державні та інші прогнози (період прогнозу максимально можливий).

Виходячи з результатів досліджень за напрямками, які запропоновані вище, та визначення ступеня їх впливу на кожен з перерахованих чинників, що мають узагальнений характер та значний вплив на подальший стан виробничо-господарської діяльності, кожна бізнес-одиниця повинна визначити ряд питань, відносно яких необхідно зробити припущення.

При цьому тільки комплексне застосування інформації, отриманої в результаті досліджень, та безперервний ретельний її аналіз нададуть можливість керівництву підприємства точно визначити ті питання, які є найбільш актуальними, та встановити достовірний ступінь їх ймовірності в майбутньому.

Коли припущення зроблені, необхідно підготувати таблицю ймовірностей, де встановлюється ймовірність того, що припущення було зроблено правильно. Визначаючи події наперед, необхідно враховувати, що навряд чи ймовірність буде залишатися постійною кожний рік.

Пропонується перелік основних припущень та результати визначення ступеня їх імовірності (табл. 1), які розраховано на підставі побудови відповідних статистичних рядків, аналізу власних даних підприємства, отриманих у процесі експертно-аналітичної роботи провідних фахівців щодо першочергових питань, які мають вплив на діяльність ТОВ «Бердянський м'ясокомбінат».

Імовірності виникають під час аналізу, на підставі якого розвиваються припущення. При цьому керівникам підприємства необхідно знати, що припущення можуть бути хибними. І це дуже важливо.

Таблиця 1

**Припущення щодо аналізу ризику
в діяльності ТОВ «Бердянський м'ясокомбінат»**

Припущення	Імовірність того, що припущення вірне, %				
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Поява на ринку нових конкурентів	82	64	59	73	87
Підвищення життєвого рівня населення	28	49	53	82	91
Експансія зарубіжних виробників	45	65	60	45	38
Активізація попиту	43	50	63	69	75
Розвиток тваринницької галузі країни	32	38	41	42	58
Диверсифікація виробництва	55	55	55	50	50

Джерело: власні узагальнення автора

Стосовно результатів таблиці, необхідно зазначити, що імовірності всіх припущень взаємопов'язані. Це відбувається тому, що вихідні питання, на підставі яких зроблені припущення, також між собою безпосередньо пов'язані і є основою функціонування бізнес-єдиниці в ринковому просторі.

Отже, на наш погляд, розробка стратегії з оцінкою ризику на підставі визначення припущень та ступеня їх ймовірності надасть змогу зробити це більш швидко та досконало, тобто забезпечить ефективний подальший розвиток діяльності підприємницької структури.

Список літератури.

1. Андрєєва Л.О. Практичні аспекти бізнес-проектування як передумова торговельного підприємництва / Л.О. Андрєєва// Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». – 2018. – № 3 (38) . – С 70-77.
2. Андрєєва Л.О. Сучасні тенденції розвитку підприємництва в Україні / Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак, Л.О. Болтянська // ADVANCES OF SCIENCE. Proceedings of articles the international scientific conference Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018. – С. 1357-1366.
3. Андрєєва Л.О. Розробка та реалізація підприємницької ідеї /Л.О. Андрєєва// Сучасні наукові дослідження на шляху до євроінтеграції: матеріали міжнародного науково-практичного форуму (21-22 червня 2019р.) Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного; за загальною редакцією д.т.н. професора Надикто В.Т. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2019. –Частина 2. – 420 с.- С. 129-131.
4. Панченко, С.В. Управління бізнесом [Текст]: підручник / С.В. Панченко, В.Л. Дикань, І.В. Воловельська, В.О. Маслова; За заг. ред. В.Л. Диканя. – Харків: УкрДУЗТ, 2016. – 312 с.

МОТИВАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ

Мотивація праці, керівництво і взаємодія з людьми - вирішальний фактор успіхів в управлінні підприємством та результативності роботи, і в цьому розумінні вона становить основу трудового потенціалу працівника, тобто всієї сукупності властивостей, що впливають на виробничу діяльність.

Проблема мотивації у процесі управління є актуальною, оскільки від чітко розроблених систем мотивації залежить не тільки соціальна і творча активність працівників, але й кінцеві результати підприємств в їх багатогранній соціально-економічній діяльності, особливо в області впровадження у виробництво інноваційних процесів і заходів науково-технічного прогресу.

Мотивація — це процес спонукання, стимулювання себе чи інших (окремої людини чи групи людей) до цілеспрямованої поведінки або виконання певних дій, спрямованих на досягнення власної мети чи мети організації.

Іноді мотивацію визначають як спосіб примусити людей робити те чого ви бажаєте. Але це визначення є не достатнім і цілком вірним. І крім того, страх перед керівництвом ,або страх втратити роботу, це безумовно мотив, що спонукає, але набагато менш ефективний ніж посилення у працівників почуття самостійності і здатності до творчості.

У чому ж полягає значення мотивації для процесу управління людиною і підприємством в цілому? Вона сприяє виконанню і досягненню цілей організації, задоволенню потреб людей. Також, мотивація, це один з факторів, який бере участь у створенні гарних людських взаєностосунків у колективі, формує моральний дух підприємства, його культурні цінності, або, інакше кажучи, організаційну культуру. Мотивація, це можливість оцінити працю людей за допомогою винагородження.

При усвідомленні потреб у людини виникає бажання їх задовольнити, а відповідно, виникає інтерес до того, що дозволить це зробити. Таким чином, причини поведінки людини криються в її інтересах. Але наявність тільки інтересу ще є недостатньою для того, щоб людина активно діяла. Для того щоб потреба

спрацювала, потрібні мотиви, тобто психологічні причини, які б спонукали людину до дій, спрямованих на задоволення потреби.

Мотив викликає певні дії людини. Мотив також знаходиться в середині людини і має персональний характер, залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх по відношенню до людини факторів, а також від дії інших, тих, що виникають паралельно з ним мотивів. Мотив не тільки спонукає людину до дії, але й визначає, що необхідно зробити і те, як буде здійснюватись ця дія. Мотиви усвідомлюються.

Змістові теорії намагаються визначити потреби, що спонукають людей до дії., Вони аналізують людські потреби та допомагають керівникам зрозуміти, які винагороди за працю люди цінуватимуть, а які ні. Це робиться при визначенні обсягу та змісту роботи виконавців.

Серед багатьох існуючих змістових теорій мотивацій, визначимо чотири основних, які вже стали класичними: Маслоу, Алдерфера МакКлелланда та Герцберга. Одним із перших біхевіористів, вченим, з робіт якого керівники дізналися про складність людських потреб та їх вплив на мотивацію до праці був Абрахам Маслоу. У 40-х рр. XX ст. він створив теорію "ієрархія потреб". Це була одна з перших спроб класифікації людських потреб за ступенем їх впливу на поведінку. Згідно з теорією потреби структуруються в контексті п'яти рівнів:

- 1. Фізіологічні потреби вимагають задоволення для існування людей Вони передбачають потреби у їжі, воді, сні, наявності притулку, де можливий повноцінний відпочинок і відновлення кондицій, статевий потяг, словом все, що сприяє підтриманню життєдіяльності людини на належному рівні.

- 2. Потреби в безпеці та захисті передбачають такі компоненти: наявність робочого місця, яке забезпечувало б відповідний рівень оплати праці та давало б перспективи на пенсію, гарантію медичного обслуговування, страхування життя та майна від нещасних випадків, стихійного лиха та ш. Ці потреби іноді називають потребами завтрашнього дня. Вони додають впевненості у майбутньому і захищають від фізичних та психологічних небезпек.

- 3. Соціальні потреби або потреби в належності — це термін, який

характеризує відчуття належності до когось чи до чогось (окремій людині, сім'ї, колективу, організації), відчуття, що тебе сприймають оточуючі, соціальна взаємодія та підтримка. Людина ототожнює себе з однодумцями чи колегами по роботі, відчуває себе часткою певного колективу, групи чи організації, поділяє спільні цілі та інтереси. Дружба, інформаційний обмін, взаємодопомога та взаємовиручка, мікроклімат в колективі, солідарність, лояльність — це складові соціальних потреб.

• 4. До потреб у повазі належать самоповага, визнання власних досягнень, почуття власної гідності, незалежність, компетентність, повага оточуючих, набутий досвід, імідж, соціальний статус, увага, пошана.

Потреба самореалізації — це можливість застосувати у повсякденному житті власний творчий потенціал. Людина досить рідко повністю використовує всі грані власного таланту, доводить до завершення свої потенційні можливості, задуми та мрії. Адже для цього необхідні певні повноваження та право використовувати обмежені організаційні ресурси і працю підлеглих. Людина обирає професію за своїми схильностями, здібностями, уподобаннями. З часом вона робить кар'єру, вдосконалює майстерність, набуває практичних навичок і досвіду. У вигляді хобі реалізує потребу у інших видах діяльності. Потреби у самореалізації залежать від амбіційності, честолюбства, рівня розвитку у тій чи іншій галузі, кола інтересів, обдарованості, ретельності та наполегливості у досягненні мети тощо.

На думку Маслоу, якщо нижчий рівень потреб не задоволений, то людина має спуститися (у межах піраміди потреб), повернутись назад і задовольнити його. Наприклад, робота задовольняє потребу товарищескості й поваги, але з втратою роботи у людей знову з'являється залежність від основних потреб, таких як їжа, потреб безпеки, на зразок наявності помешкання і одягу.

В основі взаємодії між індивідами лежить реалізація потреб людей. Потреби - це недолік в чого-небудь об'єктивно необхідному для підтримки життєдіяльності і розвитку організму, особистості. Існує безліч класифікацій людських потреб, підставою яких виступають: специфічний об'єкт (предмет)

людських потреб, їх функціональне призначення, вид реалізованої діяльності тощо. Потреби як рушійна сила процесу мотивації трудової діяльності характеризуються такими основними властивостями: модальністю (у чому саме виникає потреба), силою (ступенем потребностного напруги), гостротою (суб'єктивним сприйняттям і суб'єктивною оцінкою ступеня незадоволення або повноти задоволення потреби). Теорія очікування була запропонована В. Врумом в 1964 р Він вважав, що стимул до ефективної та якісної праці залежить від поєднання трьох факторів, що виражаються в очікуваннях людини.

Мотивація є одним з елементів, що забезпечує високий рівень показників діяльності. Але в цьому зв'язку не менш важливим є здібності індивіда, внутрішнє та зовнішнє оточення, потреби, інтереси, цінності та ідеали, мотиви, а також оптимальний рівень мотивації та способи і методи мотиваційного впливу, що позначаються на показниках діяльності робітників та ефективності функціонування організації в цілому.

Управління мотивацією та формування комплексної мотивації персоналу щодо досягнення стратегічних цілей організації на сьогоднішній день є найважливішим завданням сучасних керівників, від успішного вирішення якого залежить ефективність діяльності очолюваних ними організацій.

Список використаної літератури:

1. Абрамов В. Н., Данюк В. М., Колот А. М. Мотивація і стимулювання праці в умовах переходу до ринку. — Одеса: Вид-во ОКФА.
2. Білоус О.Г., Панченко І.Г. Менеджмент: конкурентоздатність і ефективність. - К.: Знання, 1992
3. «Управління людськими ресурсами» Воронкова В.Г.
4. Агапцов С. А., Мордвінцев А. І., Фомін П.А. Мотивація праці як фактор|фактор| підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. М. 2004. - 385 с.

Булгакова Т.О. 12 ЕМ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бакіна Т.В

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Ринкова система може нормально функціонувати лише тоді, коли в її судинах постійно циркулюють грошові потоки (безготівкові і готівкові), а безперервність цієї циркуляції забезпечує саме фінансово-кредитна система.

Фінансова система – сукупність фінансових операцій, які проводяться суб'єктами фінансової діяльності з використанням певного фінансово-кредитного механізму.

Кредитна система - сукупність банків і інших кредитно-фінансових установ, що здійснюють мобілізацію вільних грошових капіталів і доходів, і надання їх у позичку.

Основними її функціями є: контрольна, стимулююча, перерозподільна та функція заміщення.

Основні об'єкти кредиту: гроші, цінні речі (матеріальні цінності в цілому).

Основні види кредитів: державні (позичальником і кредитором може бути держава), міжнародні (надання фінансової допомоги іншим країнам), банківський (грошова позика яка надається банком на установлений термін), комерційний (відстрочка оплати) [1].

Рис. 1. Діаграма кредитів станом на 2019 рік.

На діаграмі ми можемо побачити, як сильно зросла видача кредитів, порівняно з минулими роками. Це показує розвиток кредитної системи, який відбувається на даний момент.

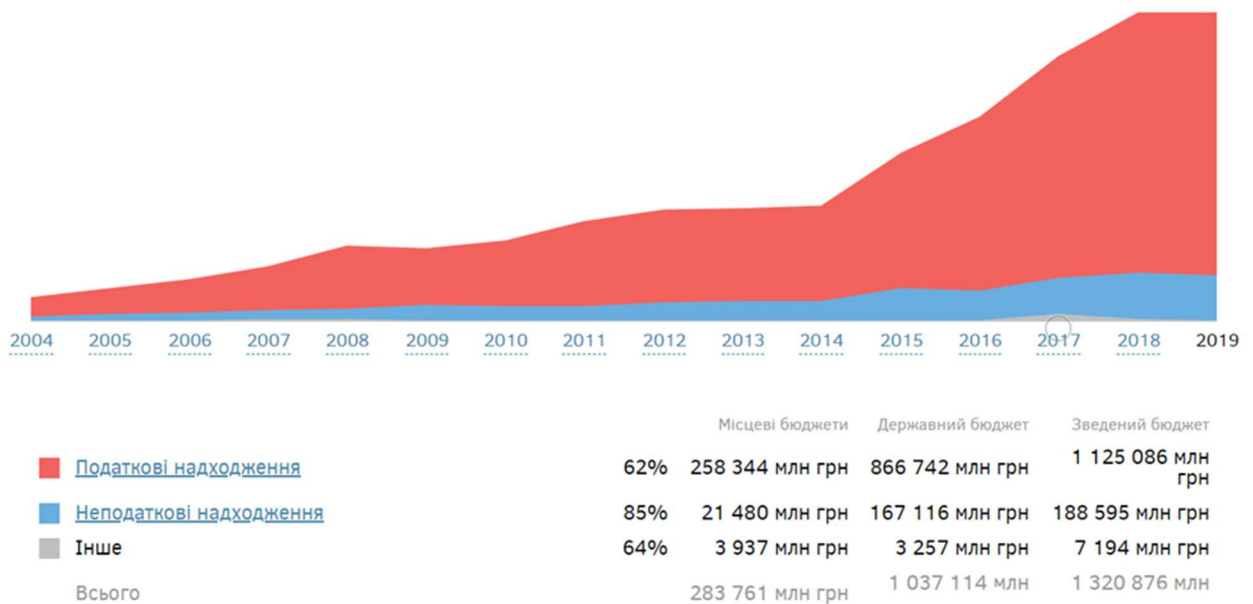

Рис. 2. Діаграма доходів України станом на 2019 рік.

На цій діаграмі ми можемо побачити, що порівняно з минулими роками у 2019 році податкові надходження збільшилися, а неподаткові надходження майже не змінилися.

Основа стабільного функціонування фінансово-кредитної системи це стабільне законодавство. На даний момент держава використовуючи правові механізми лише регулює процеси розвитку цієї системи, а для розвитку вона повинна не лише визначати правила реалізації цих відносин, а й прогнозувати їхній розвиток і вплив на соціально-економічний розвиток. Також необхідно прийняти законодавчі і нормативні акти, які сприятимуть розвитку системи, підвищуватимуть її надійність і самостійність, а також будуть розв'язувати різні проблеми в питаннях фінансово-кредитних взаємодій між різноманітними економічними суб'єктами.

Література

1. Сірка А.В. Економічна теорія. Політекономія (розділ 18).
2. Статистична інформація офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
3. Офіційний сайт Держкомстату. Режим доступу: http://www.gigatrade.com.ua/shop_info.

*Овесков О.В. студент 2 курсу спеціальності
«Туризм»
Демко В.С. викладач кафедри БКМТ
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного*

ПЕРСПЕКТИВНІ ВИДИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Останніми роками в умовах ринкових відносин зросла значущість економіки регіонального туризму, адже завдання організації курортно-туристичної діяльності на сьогоднішній день повинні вирішуватись як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

У сучасних умовах курортно-туристична сфера має ряд серйозних проблем: низька якість рекреаційно-туристичних послуг, слабка інфраструктура, високий рівень зносу основних фондів, стагнація розвитку внутрішнього і в'їзного туризму

Для Запорізької області розвиток курортно-туристичної діяльності є вагомим джерелом забезпечення економічного зростання, збільшення надходжень до місцевих та Державного бюджету України, що забезпечує підвищений рівень якості життя населення, є фактором зниження безробіття у регіоні та стабілізує економічне зростання регіону. Але є і інші інноваційні види туризму, які мають перспективи для розвитку у південному регіоні за рахунок природних, соціально-культурних, національних та інших особливостей. [3, с.18].

Мета статті – визначити перспективні види туризму, які можуть розвиватися у Запорізькій області, за рахунок використання результатів метода SWOT- аналізу туристичної галузі регіона.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні туризм виступає однією з високодохідних галузей господарювання, яка в сучасних умовах глобалізації безперервно та динамічно розвивається, сприяючи вирішенню цілого комплексу соціально-економічних проблем. Розвиток туризму відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем. У багатьох країнах світу саме за рахунок туризму виникають нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу країни. Таким

чином, туризм у сучасній світовій системі господарювання займає провідні позиції та виступає невід'ємною складовою розвитку світового ринку [5 ,с. 18].

Аналізуючи зміст «Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року», прийнятою та реалізованою Запорізькою обласною державною адміністрацією, необхідно відмітити, що в якості рекреаційних ресурсів розвитку туристичного бізнесу в Запорізькій області наводяться курорт державного значення Бердянськ, місто Приморськ та селище Кирилівка, як курортні центри. Відмічається також факт існування близько 500 оздоровчих закладів, а також 30 садіб зеленого туризму [1 ,с. 122].

Якщо не брати до уваги зелені садиби, переважна більшість курортних закладів була створена ще за радянських часів, а сьогодні їх діяльність спрямована на підвищення рівня сервісу та удосконалення матеріально-технічної бази. Характеризувати даний тип розвитку як інноваційний вважаємо недоцільним.

Єдиним новим напрямком туристичної діяльності в регіоні, на нашу думку, можна вважати екологічний, садибний, гастрономічний туризм, сприяння розвитку яких є особливо важливим, враховуючи селоутворюючу та селоформуючу роль сільських домогосподарств, що є ресурсною основою даного напрямку господарської діяльності. Водночас темпи розбудови зазначеної форми туризму є досить повільними, а сам процес практично не відслідковується регіональними статистичними органами.

Оцінка факторів впливу на розвиток туризму в Запорізькій області дозволив зробити SWOT-аналіз (табл.1), який дає змогу об'єктивно оцінити переваги всіх видів туризму та розробити ефективні заходи щодо упередження можливих проблем. Розгляд сильних аспектів дає змогу визначити потенційні можливості регіону та розробити ефективну стратегію його розвитку.

Таблиця 1 SWOT-аналіз туристичного потенціалу в Запорізькій області

Фактори, що сприяють розвитку туризму у Запорізькій області	
Сильні сторони (S)	(W) Слабкі сторони
1. Сприятливі природно-кліматичні умови, наявність водних ресурсів: море, ріки,	1. Виражена сезонність 2. Непривабливий імідж південно-

<p>водосховище, ставки, мінеральні води, лікувальні джерела</p> <p>2. Розвинута транспортна інфраструктура (залізничні станції, автомобільні траси, річковий порт, морський порт).</p> <p>3. Велика кількість історико-культурних пам'яток, що сприятиме подальшому розвитку культурного, пізнавального, подієвого туризму</p> <p>4. Інтер культурна привабливість регіону</p>	<p>східних регіонів України в очах іноземців у зв'язку з ООС</p> <p>3. Недостатня реалізація наявного рекреаційного та історико-культурного потенціалу області</p> <p>4. Невідповідність рівня послуг міжнародним стандартам</p> <p>5. Слабка диверсифікація туристичної пропозиції</p> <p>6. Недостатньо розвинута інфраструктура в містах та селах</p>
<p>Можливості області при подальшому розвитку туризму в регіоні</p>	<p>Загрози, що перешкоджають розвитку туризму</p>
<p>1. Збільшення зайнятості населення та їх доходів.</p> <p>2. Покращення рівня життя в містах та селах.</p> <p>3. Зростання інвестиційної привабливості та нарощування міжнародної технічної допомоги</p> <p>4. Покращення бізнес-клімату в області, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу</p>	<p>1. Політична нестабільність</p> <p>2. Нестабільність курсу національної валюти</p> <p>3. Зростання цін на енергоносії</p> <p>4. Недосконала кредитна система для розвитку малого і середнього бізнесу.</p> <p>5. Безробіття в країні підвищує рівень злочинності і тим самим відлякує туристів.</p>

*Джерело: Авторська розробка на основі джерела 2, с.83

Проаналізувавши дані таблиці можна дійти висновку, що туристична галузь в Запорізькій області має всі можливості для сталого розвитку. Це сприятиме розвитку соціального та економічного стану регіону.

В процесі дослідження визначено, що процес залучення туристів, перш за все, передбачає креативний підхід до здійснення економічної діяльності, в рамках якого можливим є створення нових туристичних об'єктів і розвиток нових туристичних напрямів, які не обов'язково культурно пов'язані з місцевою особливістю. Саме тому основні зусилля по розвитку туристичного потенціалу в Запорізькій області, пропонуємо спрямувати на активізацію діяльності екологічного туризму, фестивального туризму, гастрономічного туризму, (рис.1).

*Джерело: Авторська розробка на основі джерела 1

Рис.1 – Перспективні види туризму та прогнозовані результати їх діяльності в Запорізькій області

Ефективна експлуатація природно-кліматичного та історико-культурного потенціалу дозволяє суттєво підвищити рівень підприємницької активності, стимулюватиме наповнення місцевого та центрального бюджетів, позитивно впливатиме рівень добробуту населення, уповільнює процеси депопуляції.

Слід відмітити, що розвиток даного напрямку підприємницької діяльності в Запорізькій області ускладнюється низьким рівнем диверсифікації, намаганням підприємців у переважній більшості використовувати відомі рекреаційні моделі, недостатнім рівнем активності регіональних владних інститутів. Враховуючи зазначені обставини, в роботі було сформульовано стратегічні напрямки державної політики сприяння розвитку видів туристичної діяльності в Запорізькій області.

Висновок. Отже, Запорізька область, маючи широкий спектор туристсько-рекреаційних можливостей, повинна виходити на новий світовий ринок туризму, тим самим залучати іноземних туристів та інвесторів. Впровадження вигідних видів туризму у регіоні: зелений (сільський), екологічний, гастрономічний,

фестивальний туризм призведе до збільшення доходів, що надходять в регіональні і місцеві бюджети і тим самим покращать рівень життя населення, розкриє нові можливості для підприємницької діяльності. Крім того, це позитивно позначиться на зростанні попиту на продукцію місцевої промисловості, збільшенні об'єктів туризму, стану кон'юнктури у будівництві та інфраструктурі в регіоні, дозволить вирішувати проблеми зайнятості й екології.

Список використаних джерел

1. Демко В.С., Кальченко С.В. Стратегічні напрямки розвитку туристичної галузі в Запорізькій області // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2019. - № 1(39). – 304 с. (121-128 с).
2. Демко В.С., Пасека С.Р. Сільський зелений туризм як запорука розвитку сільських територій // Випуск № 4 (Частина 1) наукового журналу Вісник Черкаського університету, 2017. – с 80-86
3. Олійник О. М., Ловчикова Д. Ю. Туристичний потенціал Запорізького регіону: стан та напрямки розвитку // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2011. – С. 97-100.
4. Проблеми розвитку міжнародного туризму в Україні / А. А. Терехух, О. П. Макар, Г. Я. Ільницька // Молодий вчений. – 2017. – № 11(2). – С. 126-129.
5. Талалай Вадим Вікторович Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та науковий потенціал світу» (м. Київ, 17.03.2016 р.) 2016. - 52 с. - С.18-20.

ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Стійке функціонування економіки будь-якої країни світу передбачає створення сприятливих умов для розвитку реального та фінансового сектору, до якого відноситься банківська сфера. Тільки через ефективно функціонуючу, надійну банківську систему можливо здійснити макроекономічну реструктуризацію економіки, яка є першочерговою проблемою України. На сьогоднішній день стійкість банківської системи визначається характеристиками стійкості окремих банків.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі даних опитування Національного банку України визначити тенденції банківського сектору та визначити подальші перспективи функціонування даного сектору.

Під час опитування з 19 березня до 10 квітня 2019 року серед кредитних менеджерів 50 банків, частка яких у загальному обсязі активів банківської системи становить 98%, виявилось, що банки оптимістично оцінюють перспективи зростання кредитування населення та бізнесу як у II кварталі 2019 року, так і у наступні 12 місяців. 76% респондентів прогнозують збільшення портфеля корпоративних кредитів у наступні 12 місяців, а 74% – роздрібних.

Відповідно до прогнозів банків попит у корпоративному сегменті найбільше зросте на короткострокові кредити, кредити МСП (малі та середні підприємства) та гривневі позики. На збільшення попиту на іпотеку сподіваються переважно великі банки.

У II кварталі банки не планують змінювати стандарти кредитування для бізнесу, проте очікують на продовження тенденції пом'якшення стандартів кредитування у споживчому сегменті [2]. У I кварталі 2019 року позбавився попит на корпоративні кредити. Про це заявили 40% опитаних. Ідеться про кредити як МСП, так і великим підприємствам. На думку фінансових установ, найбільше попит зростав на довгострокові позики та кредити великим

підприємствам. Головними чинниками називають потреби бізнесу в оборотному капіталі та коштах для інвестицій [2].

Внутрішні вимоги більшості респондентів до корпоративних позичальників (стандарти кредитування) не змінилися. Водночас вимоги до позичальників – МСП послабилися у порівнянні з попереднім кварталом, унаслідок посилення конкуренції між банками й позитивних очікувань розвитку окремих підприємств і галузей та економіки загалом.

На відміну від великих позичальників, у сегменті МСП зростає кількість схвалених кредитних заявок. Утім, уже п'ятий квартал поспіль банки вказують на посилення жорсткості цінових умов видачі кредитів – підвищення відсоткових ставок [2].

Проте на сьогодні в Україні існує ряд проблем на шляху розширення потоку позикового капіталу до вітчизняних підприємств реального сектору. До них можна віднести: глобалізацію фінансової сфери, відсутність сприятливого інвестиційного клімату, недосконалість ринкового механізму, нестабільність політичної ситуації в Україні [1].

Дані свідчать, що в аналізований період відбувається поступове збільшення кількості наданих кредитів та спостерігається позитивна тенденція, щодо використання такого економічного інструменту як кредитування. Але банки нерідко переоцінюють фінансову спроможність позичальників й зволікають із визнанням боргів проблемними, що негативно впливає на діяльність банків в цілому. Також слід звернути увагу на клієнтів банку, які потребують кредитування, проте не хочуть мати справу з фінансовими установами через відсутність довіри до фінансових послуг, низьку інформованість, високу вартість кредитних ресурсів та інших факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Манжос С. Б. Особливості кредитування банками реального сектора економіки у післякризовий період / С. Б. Манжос. // Економіка і регіон. – 2012.– С. 99–104.

2. Офіційний сайт Національного Банку України: [Електронний ресурс].

– Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/banki-optimistichno-otsinyuyut-perspektivi-kredituvannya-naselennya-ta-biznesu--opituvannya-pro-umovi-bankivskogo-kredituvannya>

ПЛАНУВАННЯ ЯК ФУНКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА УПРАВЛІННЯ

Планування є основною функцією менеджменту, що зв'язує всі управлінські функції. Без планування організація не в змозі чітко визначити свою мету і напрямки діяльності.

Планування – це вид управлінської діяльності, що визначає перспективу й майбутній стан організації, шляхи й способи його досягнення.

Ціль планування – визначення необхідної кількості ресурсів, впровадження нововведень для адекватного реагування на зміни зовнішнього середовища.

Планування є необхідною умовою успішної діяльності організації в майбутньому, це процес підготовки обґрунтованих перспективних рішень.

Головне завдання планування, як функції менеджменту, полягає у наступному:

- дає орієнтири майбутнього стану організації;
- сприяє рішенню проблем, які виникають в процесі роботи;
- стимулює організацію, координацію й мотивацію роботи;
- породжує корисну інформацію на підставі сигналів зворотного зв'язку про фактичний стан керованих об'єктів;
- вимагає підвищення кваліфікації персоналу;
- робить необхідним контроль виконаного, облік, аналіз. [1]

Розглядаючи планування у вузькому розумінні, його можна визначити як систематизовану підготовку рішень. Планування, з цієї точки зору, означає системну підготовку до формування майбутнього стану підприємств.

Головний сенс планування полягає у підвищенні ефективності діяльності підприємства шляхом цільової орієнтації та координації всіх процесів, виявлення ризиків і зниження їх рівня, підвищення гнучкості й адаптованості до змін.

Основними загальними функціями управління підприємства є планування і прогнозування, організація, координація і регулювання, активізація і стимулювання, облік, аналіз і контроль.

Планування у структурованій за різновидами управлінській діяльності слугує основою для прийняття управлінських рішень.

Прогнозування в управлінському циклі передує плануванню і його завдання полягає в науковому передбаченні розвитку виробництва, а також у пошуку рішень, які забезпечать розвиток виробництва та його частин в оптимальному режимі.

Організація – це діяльність, що направлена на створення та розвиток структури господарської системи, включає регламентацію окремих елементів процесу управління і в залежності від об'єкту поділяється на організацію виробництва, організацію праці і організацію управління.

Завданням організації є забезпечення необхідної узгодженості дій працівників підприємства, тобто координація їх дій відповідно до плану. [3]

Планування - це початковий етап управління. Воно містить у собі визначення:

- кінцевої та проміжної мети;
- завдань, вирішення яких необхідне для досягнення мети;
- засобів та способів їх вирішення;
- необхідних ресурсів, їх джерел і способу розподілу

В системі перспективного планування в залежності від методології і мети розрізняють довгострокове і стратегічне планування.

В системі довгострокового планування використовується метод екстраполяції, тобто використання результатів показників минулого періоду і на основі визначення оптимістичної мети поширення декількох завищених показників на майбутній період, розраховуючи на те, що майбутнє буде краще, ніж минуле.

Стратегічне планування має на меті дати комплексне наукове обґрунтування проблем, з якими може зіткнутися фірма в майбутньому, і на цій основі розробити показники розвитку фірми на плановий період.

Середньострокові плани найчастіше охоплюють п'ятирічний строк, оскільки він найбільш точно відповідає періоду оновлення виробничого апарату та

асортименту продукції. В цих планах формуються основні завдання на встановлений період. Середньострокові плани передбачають розробку в певній послідовності заходів, які спрямовані на досягнення мети, визначеної довгостроковою програмою розвитку.

Поточне планування - це детальна конкретизація мети і завдань, які поставлені перспективними та середньостроковими планами.

Реалізація оперативних планів здійснюється через систему бюджетів або фінансових планів, які складаються на рік або короткий строк по кожному підрозділу окремо. [2]

Новим явищем в теорії та практиці сучасного управління, економічного аналізу, планування, управлінського обліку та менеджменту є контролінг. Слово “контролінг” виникло від англійського “to control” – контролювати, керувати . Контролінг переводить підприємства на якісно новий рівень управління, направляючи діяльність різних служб та підрозділів підприємства на досягнення оперативних та стратегічних цілей.

Розглядаючи планування як функцію контролінгу, можна зробити висновок про те, що ціллю цієї функції в системі контролінгу є координація окремих виробничих планів по відношенню до загального плану в рамках як короткострокового, так і довгострокового планування, складання бюджету та розробка планової та цільової інформації. [3]

Список літератури:

1. Навчальні матеріали онлайн
https://pidruchniki.com/75128/management/planuvannya_zagalna_funktsiya_managementu.

2. ОСВІТА.UA (<http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/15422/>).

3. Буковинська бібліотека <https://buklib.net/books/22426/>.

*Мартінова Н. ЗІМН група, Ткачук Ю. ІІМН група
Науковий керівник: к.е.н., доцент
Бочарова Н.О.*

Врахування гендерного аспекту в системі формування ефективної діяльності менеджмента організації

У суспільній свідомості багато стереотипів, один з яких, що чоловік кращий керівник, ніж жінка. Під словом «гендер» розуміється соціокультурну свідомість людини - сукупність поведінкових характеристик і ролей, що визначають особистісний, соціальний та правовий статус чоловіка чи жінки в певному суспільстві. Дослідження гендерних аспектів управління обумовлено активним проникненням жінок в управління економікою, а також появою такої соціальної категорії, як «ділові жінки».

В ході професійної адаптації у жінок на перший план виходить соціально-психологічний аспект, а у чоловіків – професійнодіяльнісний.

При здійсненні однакової професійної діяльності, чоловіки і жінки по-різному до неї відносяться. В ході планування власної кар'єри чоловіки чітко орієнтовані на результат, тоді як жінки в рівній мірі орієнтовані і на процес, і на результат.

Вчені ґрунтуються, як правило, на твердженні, що в українському суспільстві переважає гендерна нерівність. Щоб змінити традиційне сприйняття керівників-чоловіків і керівників-жінок на користь рівноправності, необхідна відмова від стереотипів. Стереотип хоча і поверхневий погляд, але являє собою стійку громадську думку. Тобто, вивчення гендерних стереотипів буде актуально до тих пір, поки суспільство не подолає традиційні погляди на чоловіків, жінок і взаємини між ними.

В останнє десятиліття з'явився такий термін, як «гуманітарний менеджмент». Цей менеджмент іноді називають жіночим. Цьому типу керівництва не характерно домагатися успіху будь-яким шляхом. Відповідно до нього, жінка впевнена, що при керівництві треба поєднувати інтуїцію, жорсткість і дипломатію, дотримуватися норм етики і бути людинолюбною.

Багато вчених вкрай гірко оцінюють здатність жінок досягати вищих ієрархій в організації, пояснюючи це тим, що жінки самі не бажають завойовувати ці позиції. Жінки схильні переоцінювати чоловічу гідність і недооцінювати інших жінок і самих себе. Серйозні розбіжності криються в оцінках, які дають чоловіки і жінки своїй керівній ролі.

Чоловіки і жінки по сферах діяльності розподілені неоднорідно. Жінки, як правило, пізніше влаштовують свою кар'єру, ніж чоловіки, але форми побудови професійної кар'єри у жінок набагато різноманітніше. Виділяють три основних види кар'єри у жінок: лінійна - постійне ведення домашнього господарства; переривчаста - жінка на певний час припиняє працювати заради сім'ї, а потім знову повертається на роботу; паралельна - жінка працює і веде домашнє господарство [1]. Жінки частіше сприймають кар'єру як особисте зростання, як

самореалізацію, а чоловіки ставляться до кар'єри як до перспективної і престижної посади. Чоловіки співвідносять роботу з просуванням по службі, тоді як жінки поділяють два поняття: виконувана робота і кар'єра. У жінок і чоловіків часто різняться стилі здійснення управління. Жінки схильні використовувати демократичний стиль керівництва. Жінки-менеджери орієнтовані на групу, вміння спілкуватися. Чоловіки менеджери використовують авторитарну стратегію, опору на владу, директивність, контроль.

У стресових ситуаціях чоловіки і жінки керівники поведуться по-різному: чоловіки менеджери впадають в диктаторство, замикаються в собі, жінки ж вдаються до порад, діляться проблемами з оточуючими. Чоловіки і жінки переживають одні і ті ж емоції, але виражають їх по-різному. Жінки-керівники менше схильні до «зривів», вони продуктивніше вирішують спірні питання, вони уважніше ставляться до підлеглих, емоційно стійкі, прагнуть до самореалізації, вміють встановлювати високі ділові відносини. При порівнянні успішності чоловіка-керівника і жінки-керівника, чоловік-керівник виявляється більш «ефективним» при постановці цілей організації, за параметрами лідерських якостей; жінка «ефективніше» в сфері мотивації персоналу, комунікації, при прийнятті рішень, вона з більшою користю використовує знання і потенціал співробітників. Потенціал переваги чоловіків і жінок-керівників доповнює один одного як ключ і замок.

Тобто, можна зробити висновок, що оптимальна, з точки зору ефективності, демографія організації передбачає однакову кількість жінок і чоловіків на всіх рівнях управління.

Список використаних джерел

1. Резник С.Д. Гендерні особливості в менеджменті організації// Економіка та організація. 2012. №3. с.125-136.
2. https://minjust.gov.ua/m/str_7596
3. <http://www.ebrdwomeninbusiness.com/?s=home&country=UA&language=uk>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕРНЕТ-ПРОЕКТАМИ

На сьогоднішній день інтернет-проект – це вагома складова маркетингових комунікацій компанії. В умовах гострої конкурентної боротьби, займає конкуренту позицію під час вибору компанії.

Особливості застосування інтернет-ресурсу в маркетинговій діяльності досліджувалися в працях Байкова В.Д., Варвиш О.С., Вертайма К., Ілляшенка С.М., Маслак О.І. та ін. В працях даних вчених було розглянуто й розкрито сутність основних інструментів управління інтернет-маркетингу, проблеми й тенденції розвитку в Україні, а також застосування окремих інструментів в електронній комерції.

Цілями, в даному випадку, є не тільки очікуваний результат, а також стратегії розвитку та реалізації проекту. Для того, щоб вибрати найбільш відповідний спосіб досягнення мети, менеджер повинен сформувані критерії оцінки. В якості критеріїв можуть виступати фінанси, ресурси, якість та час.

Управління проектами являє собою комплекс наявного досвіду, навичок, знань і ресурсів для формування інформаційного інтернет-продукту.

Для того, щоб задовольнити потреби споживачів необхідно знайти оптимальне поєднання продукту, наявних ресурсів та попиту.

Інформаційне середовище характеризується високим ступенем мінливості попиту. Менеджеру проекту доводиться адаптуватись в складних умовах і утриматися в рамках проекту.

Вибір стратегії реалізації проекту відіграє надзвичайно важливу роль. Сам процес просування товарів або послуг, за допомогою мережі Інтернет, є тривалим. Від поставленої мета, залежить кількість майбутніх витрат. Використання інформаційних технологій допомагає досягнути конкретних результатів та автоматизувати процеси, скоротити часові і фінансові витрати [1].

Основні інструменти: пошуковий маркетинг та маркетинг в соціальних мережах.

SEM (search engine marketing – пошуковий маркетинг) та пошукова оптимізація, SEO (Search Engines Optimization) – це комплексний підхід до збільшення популярності, відвідування сайту його цільовою аудиторією [2].

Пошукова оптимізація – це послідовність дій, спрямована на підвищення позиції сайту у результаті пошуку, які генеруються пошуковими сервісами у відповідь на запити користувачів [2].

Основним завданням оптимізації є збільшення лідируючих позицій у видачі за основними пошуковими запитами в провідних пошукових системах. Для українських сайтів – це Google, Яндекс, Мета та інші.

Відповідність потребам споживачів і грамотне визначення цільової аудиторії – стимулює виробників до просування брендів в соціальних мережах.

Соціальні мережі залишаються ефективним каналом розвитку бізнесу. SMM (Social Media Marketing, маркетинг в соціальних медіа) – комплекс дій для просування бренду, товару або послуги в соціальних медіа (форуми, блоги, мережеві співтовариства). Завдяки використанню соціальних аспектів Інтернету, SMM дозволяє взаємодіяти з аудиторією на більш динамічному рівні, ніж це робить традиційний маркетинг [3].

Таргетована реклама, яка знаходиться в соціальних мережах, надає можливість дуже точно визначити цільову аудиторію, яка буде зацікавлена у запропонованому товарі чи послугі. Постійне розширення цільової аудиторії за рахунок збільшення кількості потенційних споживачів, яких не можна залучити іншими різновидами інтернет-реклами.

Висновок зробимо такий, що використання маркетингових можливостей та управління Інтернет-проектами надасть можливість більш ефективно вести бізнес в мережі Інтернет. Знизить витрати на виробництво, здійснюватиме ефективні маркетингові дослідження, автоматизує процеси купівлі-продажу та інформування клієнтів; збільшить можливості проводити аналіз ринку,

підвищувати ефективність взаємодії покупця і продавця, реалізувати будь-які ідеї маркетингологів з залучення потенційних клієнтів та збільшити продаж товару.

Список літератури.

1. Кулич, М.В. Інтернет-маркетинг: Підручник для бакалаврів / М.В. Акулич.- М.: Дашков и К, 2016. - 322 с
2. Катаєв, А.В. Міжорганізаційні мережеві структури: проблеми організації і управління /А. В. Катаєв, Т. М. Катаєва. Конкурентоздатність в глобальному світі: економіка, наука, технології. – 2016. – № 7. С. 121–135.
3. Смірнов, А. Маркетингові інструменти для просування бізнесу в Інтернеті / А. Смірнов, Ю. Суздаль. - СПб.: ІГ Весь, 2015. - 116 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ

Сучасний стан розвитку ІТ-технологій страхового ринку України свідчить про те, що він не досить досконало виконує свою роль. Інформаційні технології дозволяють створити єдиний інформаційний простір і виключити вплив організаційних бар'єрів на ефективність роботи компаній.

В умовах стрімкого технічного прогресу страховикам необхідно здобувати нові навички, щоб використовувати в своїх інтересах потенціал цифрових технологій. Аналітичні здібності (сегментація, збір даних клієнтів і створення прогнозних моделей) стають найбільш затребуваними серед професійних компаній. За ними слідує технічні та маркетингові навички.

Проте, помітне зростання професіоналізму і компетентності менеджменту українських страхових компаній, розуміння необхідності автоматизації та якості постановки цілей та завдань.

Нова технологія автоматизації страхової діяльності вимагає інтеграції інформаційних процесів. До сучасних тенденцій розвитку інформаційних технологій в страхуванні можна віднести такі [1]:

- залучення високопродуктивних програмних засобів розробки автоматизованих інформаційних систем страхової справи;
- реалізації сучасного ведення страхової справи в режимі реального часу;
- застосування «хмарних» технологій, які не поширені на українському ринку;
- використання соціальних сервісів для збільшення продажів страхових продуктів і поліпшення якості клієнтського обслуговування;
- розробка та впровадження мобільних додатків;
- подальший розвиток інтернет-страхування (або он-лайн страхування)[1].

В основі системи інформаційних технологій знаходяться види застосування віддаленого зв'язку (мобільне та Інтернет-з'єднання), необхідні для взаємодії фірми з різними учасниками страхового ринку[2].

Глобальне поширення мобільного зв'язку та Інтернету, а також відсутність їх прив'язки до конкретного місця і часу, робить можливим використання всього потенціалу дистанційного страхування, при обслуговуванні фізичних і юридичних осіб, використовуючи електронні технології [3]:

- по-перше, отримувати доступ до онлайн-кабінету, де відображені всі договори страхування і їх поточний стан;
- по-друге, активізувати різні додаткові умови страхового контракту;
- по-третє, оплачувати всі затверджені послуги [3].

За останні два-три роки страховий ринок України дуже просунувся в он-лайн технологіях. Багато в чому цьому сприяв запуск електронного полісу ОСЦПВ. Сайти багатьох вітчизняних страхових компаній працюють у режимі веб-магазинів, тобто здійснюють продаж страхових продуктів онлайн або забезпечують їх доставку. [4]

Крім того, є страхові агрегатори, за допомогою яких можна вибрати кращу пропозицію і придбати договір страхування онлайн. З'явилося й багато онлайн-сервісів для врегулювання збитків, дистанційної оплати платежів тощо.

Отже, компанії, які останніми роками інвестували в онлайн технології, зараз, під час всесвітньої пандемії, повноцінно працюють у віддаленому режимі. [4]

Таким чином, можна зробити висновок, що застосування електронних технологій в страхуванні є перспективним напрямком, оскільки в найближчому майбутньому функціонування страхової діяльності буде неможливо без їх використання.

Більш того, активізація всього потенціалу дистанційного страхування дозволить ще більше скоротити часові і фінансові витрати для страхових компаній, а також зменшити вартість і підвищити якість наданих ними послуг.

Застосування ІТ-технологій в страхуванні, дає можливості для підтримки аналізу та прогнозування, а, також прийняття тактичних і стратегічних рішень з

розвитку компанії, планування розвитку компанії, розробкою нових страхових продуктів і договорів, вибором напрямків інвестування коштів тощо.

Список літератури

1. Клепікова О. А. Сучасний стан і роль інформаційних технологій в управлінні підприємством. *Наук. вісник міжнар. гуманітарного університету. Економіка і менеджмент*. Одеса: МГУ, 2013. № 5. С. 74-77.

2. Тюлін А.С. Перспективи розвитку інтернет-страхування в Україні. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. Тернопіль, 2013. № 5 (43). с. 264-268.

3. Приказюк Н.В., Моташко Т.П. Роль Інтернету в реалізації страхових послуг. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. Київ, 2014. №156. с. 45-52.

4. Межебицький М. Коронавірус vsбізнес: як карантин змінить ринок страхування. URL: <https://mind.ua/openmind/20209198-koronavirus-vs-biznes-yak-karantin-zminit-rinok-strahuvannya>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ МАЙНА

В Україні діяльність пов'язана з незалежною оцінкою зародилася в 1991-1992 роках, що було пов'язано з переходом економіки країни в ринкові умови. З появою недержавних форм власності в Україні з'явилася необхідність у тому, щоб в угодах з майном брав участь професіонал, що міг би орієнтувати продавця і покупця у вартості майна, що бере участь в угоді.

Істотним поштовхом до офіційної появи незалежної оцінки і розвитку професійної оціночної діяльності в Україні став початок «малої приватизації», законодавчі основи якої потребували оцінки будинків, споруд, приміщень, цілісних майнових комплексів невеликих державних підприємств, незавершених будівництвом об'єктів і т.д. На сьогодні існує ряд конкретних господарських умов, за яких законодавством встановлений обов'язок проводити незалежну оцінку майна з залученням відповідних спеціалістів – оцінювачів [7].

Оцінка майна - це процес визначення її вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами з оцінки майна, і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності [5]. Сьогодні головним законодавчим актом, який регулює процес оцінки майна підприємства в Україні, є Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність», який визначає правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна для захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки [5].

В кожній з країн, що входять до IVSC (Міжнародний комітет зі стандартів оцінювання) і TEGoVa (Європейська група асоціації оцінювачів) існують національні режими регулювання оціночної діяльності. При цьому регулювання

оціночної діяльності в США відрізняється від регулювання оцінки у Великобританії або Німеччині. Основною ознакою, що дозволяє зробити висновок про відповідність національної системи оцінки міжнародним вимогам, є відповідність національної системи стандартів оцінки міжнародним стандартам [8].

Згідно ст. 9 Закону про оцінку методичне регулювання оцінки майна здійснюється у відповідних нормативно-правових актах з оцінки майна: положеннях (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України.

Національні стандарти з оцінки майна містять: принципи оцінки, методичні підходи та особливості оцінки відповідного майна залежно від мети оцінки, вимоги до змісту звіту про оцінку майна тощо.

В Україні розроблення положень (національних стандартів) з оцінки здійснюється на засадах міжнародних стандартів оцінки з урахуванням національного законодавства. Зокрема розроблені:

- Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений постановою Кабінету Міністрів від 10 вересня 2003 року № 1440. Стандарт передусім базується на розумній сутності стандартизації оцінки майна та її системи в Україні, розгляді структури стандартів у поєднанні з різнобічними напрямками використання її результатів, поєднанні національних стандартів з іншими нормативно-правовими актами, у тому числі з оцінки майна. [1].

- Національний стандарт №2 «Оцінка нерухомого майна», затверджений постановою Кабінету Міністрів від 28 жовтня 2004 року № 1442 [2], є обов'язковим для застосування під час проведення оцінки нерухомого майна (нерухомості) суб'єктами оціночної діяльності, а також особами, які відповідно до законодавства здійснюють рецензування звітів про оцінку майна та проводять

державну експертизу звітів з експертної грошової оцінки земельних ділянок державної та комунальної власності у разі їхнього продажу.

- Національний стандарт №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 р. № 1655. Стандарт є обов'язковим для застосування під час проведення оцінки цілісного майнового комплексу суб'єкта господарювання суб'єктами оціночної діяльності, а також особами, які відповідно до законодавства здійснюють рецензування звітів про оцінку цілісного майнового комплексу [3].

- Національний стандарт №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений постановою Кабінету Міністрів від 3 жовтня 2007 року № 1185. Стандарт є обов'язковим для застосування суб'єктами оціночної діяльності під час проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності, а також особами, які здійснюють відповідно до законодавства рецензування звітів про оцінку [4].

Що стосується методик та інших нормативно-правових актів: постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року затверджено нову «Методику оцінки майна» № 1891. Цей документ готувався як нова редакція «Методики оцінки вартості майна під час приватизації», яка нині втратила чинність. Нову назву методика отримала з огляду на те, що вона має застосовуватися не тільки для проведення оцінки майна в ході його приватизації, а й в інших випадках, віднесених Законом про оцінку до обов'язкових [6].

Отже, національні стандарти є основними нормативно-правовими актами з оцінки майна, завдяки яким встановлюються вимоги до змісту звітів про оцінку майна та порядку їх рецензування. Українські оцінювачі при здійсненні практичної діяльності враховують визначальні положення системи Міжнародних, Європейських та вітчизняних стандартів оцінки.

Список літератури

1. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова КМУ від 10.09.2003 № 1440. Дата оновлення: 15.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п> (дата звернення: 25.05.2020)

2. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна»: Постанова КМУ від 28.10.2004 № 1442. Дата оновлення: 15.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-п> (дата звернення: 25.05.2020)

3. Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Постанова КМУ від 29.11.2006 № 1655. Дата оновлення: 29.11.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-п> (дата звернення: 25.05.2020)

4. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Постанова КМУ від 03.10.2007 № 1185. Дата оновлення: 03.10.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-п> (дата звернення: 25.05.2020)

5. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 20.07.2001 № 2658-III. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 25.05.2020)

6. Про затвердження Методики оцінки майна: Постанова КМУ від 10.12.2003 № 1891. Дата оновлення: 20.03.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-п> (дата звернення: 25.05.2020)

7. Рудченко Ю.С. Оціночна діяльність в Україні: бухгалтерська, незалежна, експертна. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ocinochna-diyalnist-v-ukraini-buhgalterska-nezalezhna-ekspertna.html>

8. Штельма Н. О. Виникнення та функціонування експертно-оціночної діяльності в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2017 рік. Том 2. Випуск 1. С. 146-152 URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwinnd3A187pAhXGwsQBHejcBR0QFjAAegQIAxAB&url=http%3A%2F%2Fujae.tneu.edu.ua%2Findex.php%2Fujae%2Farticle%2Fdownload%2F128%2F128&usg=AOvVaw3D_xYXPfgUmGJhcMtj6bcU

ДІЛОВІ ІГРИ ЯК МЕТОД АКТИВНОГО НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Багато працівників, влаштовуючись на роботу, мають справу з великою конкуренцією серед інших претендентів. У зв'язку з цим керівники висувають великі вимоги до робітників. До того ж, для процвітання організації та стрімкого кар'єрного росту за сучасних умов не завжди достатньо володіти тільки знаннями та професійними навичками. Працівникам слід розвивати себе як особистість, розкривати творчий потенціал, ефективно комунікувати та активно проявляти себе у роботі. Як наслідок цього, виникає велика кількість методів для розвитку професійних навичок. Серед них останнім часом вважають актуальними ділові ігри, які включають в себе цікаві та практичні завдання.

Метою даної статті є визначення головних завдань ділових ігор, оцінка їх переваг над традиційними методами навчання, уособлення ігор для керівників та надання рекомендацій щодо усунення виникаючих помилок.

Серед відомих науковців, які вивчали ділові ігри та присвятили їх дослідженню достатньо уваги у своїх працях, слід виділити Аліпрантіс К.Д., Чакрабарті С.К., Клименко І.С. та Б. Хансен [1-3].

Ділова гра – це своєрідне моделювання процесів і механізмів прийняття рішень з використанням групової роботи та різних моделей. Головним завданням ділових ігор є те, щоб учасник навчився знаходити найефективніші рішення поставлених задач, щоб у майбутньому при появі такого самого завдання скористатися набутими навичками. Додатковими та більш конкретними завданнями є наступне: підсилити активність, підняти рівень креативного мислення, виховати здатність розглядати різні підходи і точки зору, ефективно усувати ускладнення тощо [1].

Перевага навчальних можливостей ділової гри як методу активного навчання в порівнянні з традиційними іграми полягає у наступному:

- Ціль гри максимально відповідає наявним потребам учасників, тобто вони

вдосконалюють тільки ті навички, які їм потрібні у роботі.

- Теми ділової гри не абстрактні, а цілком реальні.
- Ігрова форма включає момент соціальної взаємодії та готує до професійного спілкування.
- Доступ до ділових ігор цілком безмежний у мережі Інтернет і не тільки.
- Ігровий компонент сприяє більшій залученості учасників [3].

Отже, традиційні методи передбачають домінування інтелектуальної сфери, а у діловій грі проявляється вся особистість співробітника.

Ділових ігор, що підходять для звичайних працівників існує дуже багато, однак зараз доцільно зупинитись на іграх, що розвивають безпосередньо управлінські здібності. Перша гра направлена на удосконалення вміння вирішувати проблеми – «за ґратами». Учасникам (групі менеджерів) необхідно уявити, що вони замкнені в офісі, з якого ніяким чином не можна вийти. За 30 хвилин учасники, вже поділені на команди, повинні обрати 10 звичайних предметів з офісу, які необхідні для виживання, і розташувати їх за значенням. Мета полягає в тому, щоб за цей час обґрунтувати запропоновані переліки та порядок предметів і дійти згоди.

Друга гра розвиває саме творчий підхід до вирішення проблем – «мінне поле». Перед початком гри необхідно розкидати на підлозі предмети (коробки, офісні стільці, пляшки з водою тощо) щоб не можна було пройти з одного кінця кімнати в інший і ні на що не наштовхнутися. Учасників слід розділити на пари, і зав'язати очі одному з партнерів. Другий повинен провести свого напарника з одного кінця «мінного поля» в інший так, щоб не зачепити жодну міну. При цьому він не має права торкатися до напарника. Таким чином можна вдосконалити комунікативні навички серед керівничого персоналу [2].

Наступні ігри містять неординарний підхід до вирішення проблем. Перша має назву «конкурс на найдурнішу ідею». Ця гра керується тим, що іноді «дурні» (незвичні) ідеї виявляються найбільш вдалимими. Під час гри слід попросити, щоб кожен з учасників запропонував власний «дурний» варіант вирішення поточної проблеми, а потім, склавши довгий список, керівнику слід знайти рішення, яке

виявиться найбільш придатним. Таким чином проводять мозковий штурм.

Остання схожа гра називається «що б зробив Х?» Нехай кожен з учасників представить себе кимось із видатних людей. Потім кожний гравець висловлює думку, яку б міг висловити їх персонаж, якби зіткнувся з поточною проблемою. Це дозволить учасникам задуматись про можливе рішення, яке інакше могло б не прийти їм в голову [2].

Ділові ігри не є виключенням і мають певні недоліки (помилки, які можуть допустити учасники гри). Для зручності слід зазначити їх у таблиці 1 та надати рекомендації щодо усунення зазначених помилок [3].

Таблиця 1

Недоліки ділових ігор

№	Назва недоліку	Характеристика недоліку	Рекомендації
1	Занадто яскраво виражений змагальний елемент	З часом гра може стати занадто складною і це може призвести до того, що багато людей втратять інтерес, коли усвідомлюють, що не можуть перемогти.	Слід уникати ігор, де є ті, хто програв.
2	Підміна цілей гри	Ділова гра може бути веселою та цікавою, може залучати багато працівників, однак за такої невимушеної атмосфери учасники не отримують нові знання, а просто приємно проводять свій час.	Слід перевірити гру з цільовою аудиторією, щоб виявити можливі недоліки.
3	Гра – єдиний інструмент навчання	В ході гри охоплюється багато тем і завдань, але гра не повинна бути єдиним способом донесення інформації. Слід використовувати презентації, відео, обговорення тощо.	Нарівні з грою використовувати більш традиційні методи навчання.
4	Відсутність підсумків	Під час гри знижується рівень напруги, відносини стають менш формальними. Проблеми виникають на етапі підбиття підсумків: а що робити далі?	Слід підвести підсумки та створити план наступних дій.
5	Марнотратство	Існує небезпека, що учасники можуть розглядати гру як марне витрачання часу, що вони не отримують ніякої користі, бо підручники та курси мають більшого авторитету.	Слід чітко сформулювати, яким чином гра допоможе краще виконувати роботу.

На сьогоднішній день практика ділових ігор в світі дуже популярна. Дуже активно ділові ігри використовуються в практиці вищої освіти, багато вузів є новаторами в методиці викладання ділових ігор. Сьогодні налічується вже кілька тисяч різних видів навчальних ігор. Видаються посібники, каталоги і довідники з ділових ігор, проводяться регулярні школи та семінари. Створена Міжнародна

асоціація з імітаційного моделювання та ігор [1].

Висновки. Ділові ігри – це універсальний спосіб вдосконалити професійний рівень навичок всіх категорій працівників. Головним є дотримуватись дисципліни під час проведення таких ігор та виконувати виключно ті завдання, які є зрозумілими та відповідними поставленим цілям. Якщо ділові ігри не приносять потрібного результату, необхідно зупинитись та обґрунтувати всі помилки та, можливо, змінити вид даних ігор.

Правильно побудований навчальний процес підтримує, надихає і мотивує співробітників думати про власний розвиток, працювати разом і підвищувати рівень компетентності команди. В цьому випадку ділові ігри є важливими будівельними блоками для отримання знань, яких вимагає швидко мінливий світ.

Список використаних джерел

1. Аліпрантіс К.Д., Чакрабарті С.К. Ігри та прийняття рішень. – С .: ВШЕ (ГУ), 2016. – 544с.
2. Бріанна Хансен. П'ятнадцять кращих ділових ігор, що розвивають вміння вирішувати проблеми. – 2018. Режим доступу до ресурсу: <https://www.wrike.com/ru/blog/pyatnadsat-luchshih-delovyh-igr-razvivayushhih-umenie-reshat-problemy/>
3. Ділові ігри, імітаційні вправи, кейси: підручник / І.С. Клименко. – М .: «КДУ», «Добросвет», 2019. – 128 с.

Чукіна Катерина Юріївна, 21-ФБ
Науковий керівник: Кальченко С.В.

Економічні основи корупції

Прагнення України до європейських стандартів загалом й, зокрема на державній службі, зумовлює необхідність подолання такого негативного явища в системі органів державної влади як корупція.

Питання сутності корупції висвітлено у працях багатьох вітчизняних науковців, таких як Л. Й. Аведян, Н. Л. Гавкалова, С. Д. Дубенко, С. О. Кохан, М. І. Мельник, Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко, О. Я. Прохоренко та ін. Проте у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, питанню причин та наслідків корупції в системі органів державної влади приділяється недостатньо уваги [1].

Зазначимо, що корупція – це негативне соціальне явище, яке виступає джерелом політичних, економічних, соціальних та духовних ризиків для суспільства [4]. Негативна сила корупції проявляється у падінні авторитету органів державної влади, падінні моральних цінностей у суспільстві, у проникненні кримінальної складової у державно-управлінські та суспільні відносини.

Якщо говорити про корупцію у більш вузькому розумінні, тобто у розрізі корупції в системі органів державної влади, то ми можемо звести визначення корупції до такого: корупція – це зловживання державною владою посадовою особою, а також керівником чи службовцем органу державної влади для одержання будь-яких незаконних вигод для себе чи інших осіб, пов'язаних із проходженням державної служби.

Згідно з даними міжнародної протикорупційної організації Transparency International, яка оприлюднила черговий Індекс сприйняття корупції, Україна зі 176 досліджених країн чи територій знаходиться на 144 місці, а її індекс – лише 26 при тому, що найкращий можливий визначається у 100 [5]. Дане дослідження визначає Україну як одну з найбільш корумпованих країн світу.

Визначити причини та наслідки корупції на даному етапі соціально-економічного розвитку України не можна пояснити однозначно, тому що між ними немає чіткої межі та не завжди можна визначити, що є первинним, а що вторинним (наприклад, нерозвинена економіка може породжувати корупцію і одночасно бути її наслідком).

На нашу думку, причини корупції умовно можна звести до кількох груп:

– політичні: пов'язані з можливістю використовувати надані повноваження для задоволення приватних інтересів;

– економічні: з огляду на можливість використання державними службовцями їх повноважень у сфері управління економікою;

– правові: неефективна система антикорупційних засобів та недосконале законодавство у сфері протидії корупції;

– організаційно-управлінські: пов'язуються з можливістю посадовими особами прийняття рішень на свій розсуд, масове заміщення посад державних службовців шляхом використання особистих зв'язків;

– соціально-психологічні: низька громадянська свідомість, менталітет, що деформується усвідомленням можливості без зайвих зусиль та втрати часу вирішити будь-яке питання тощо;

– економічні: економічна ситуація в країні, низький рівень заробітної плати.

Зазначимо, що наслідки корупції є досить складними для суспільства і держави і їх слід класифікувати за сферами суспільного життя. У соціальному розрізі корупція призводить до того, що у суспільстві діють дві системи – офіційна і неофіційна, тобто правова і нелегальна, через що досить часто саме нелегальна система виходить на перший план руйнуючи всі соціальні цінності.

Починаючи з порушення службового обов'язку корупція тягне за собою порушення інших суспільних відносин: призводить до гальмування та

викривлення соціально-економічних реформ, поглиблює соціальну нерівність громадян, збільшує соціальну напругу в суспільстві, порушує

принципи соціальної справедливості, ускладнює доступ громадян до соціальних фондів, перешкоджає користуванню ними, тощо.

Важливим є розгляд наслідків корупції у економічній площині, адже корупція впливає на всі сфери економіки України, а масова «тінізація» є економічним підґрунтям корумпованих зв'язків. Корупція підриває економічні основи держави, блокує надходження іноземних інвестицій, приводить до «тінізації» економіки, сприяє зростанню впливу організованих злочинних груп.

Політичні наслідки корупції проявляються в тому, що вона: змінює сутність політичної влади, знижує рівень її легітимності як всередині держави так і на міжнародній арені, порушує принципи її формування і функціонування, демократичні засади суспільства і держави, підриває політичну систему, тощо. При високому рівні корумпованості державних органів корупція стає системним елементом державного управління. За таких обставин управління державою суттєво віддаляється від демократичних принципів і значно спрощується для корумпованих представників влади, яким притаманний спрощений погляд на владу, на її сутність і суспільне призначення, на власне службове становище, яке розглядається як засіб задоволення особистих інтересів.

Таким чином, корупція загрожує національній безпеці та суспільному ладу України, системно і комплексно впливає на формування і діяльність владних і політичних інститутів, підриває довіру громадян до влади, ускладнює відносини України з іноземними партнерами.

Отже, необхідність протидії корупції є однією з головних проблем сучасного українського суспільства. При цьому одним із головних чинників боротьби з корупцією в органах влади – це механізми покращення рівня економічної свободи в країні, збільшення винагороди за працю і лише на основі цього збільшення відповідальності державних службовців та інших посадових осіб.

Список використаних джерел:

1. Кохан С. О. Забезпечення відповідальності та запобігання корупції у державній кадровій політиці [Електрон. ресурс] / С. О. Кохан // Державне управління: теорія і практика.
– 2010. – № 1. – Режим доступу :
<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2007-1/txts/07ksodkr.htm>.
2. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 р. № 356/95- ВР. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Про засади протидії та запобігання та протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
4. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи (сутність, стан, проблеми): : моногр. / О. Я. Прохоренко. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 456 с.
5. Україна через бездіяльність влади остаточно отаборилася в клубі найкорумпованіших країн світу [Електрон. ресурс]. – Режим доступу :
<http://ti-ukraine.org/cpi>.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ринок цінних паперів (фондовий ринок) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [2]. Він виступає в якості посередника між грошовими та функціонуючими капіталами і впливає на процес інвестування, який є однією з рушійних сил економічного розвитку. В сучасних умовах розвинений ринок цінних паперів є необхідним елементом ефективно функціонуючої економіки. Адже це механізм за допомогою якого встановлюються відповідні правові та економічні взаємовідносини між підприємцями, корпораціями та іншими структурами, яким необхідні фінансові кошти для свого розвитку та організаціями та громадянами, які можуть їх надати на певних умовах [3].

Чинним законодавством регулюються питання випуску й обігу цінних паперів, відповідальність суб'єктів ринку. Однак, функціонування ринку цінних паперів в Україні залежить не лише від створення правової бази й органів контролю за діяльністю його, а й від інших загальноекономічних факторів: рівня інфляції, фінансової стабільності, процесу приватизації, стану виробництва та дефіциту державного бюджету тощо.

Становленню цивілізованих ринкових відносин, організованого і регульованого ринку товарів та капіталів може також сприяти внесення істотних змін у відносини біржових структур з державою. Зокрема, ці відносини повинні розумно і виважено розвиватися шляхом державного регулювання і саморегулювання діяльності бірж, внесення часткових змін у їхній статус, який передбачав би перетворення їх у інформаційно-методичні центри комерційної діяльності, включаючи й право реєстрації всіх операцій в

економіці України. Більше того, біржі України здатні перетворитися у центри формування ринкової політики цін, однакової як для державного, так і для ринкового секторів економіки [3].

На протязі 2019 року вітчизняний ринок цінних паперів активно працював. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку на початку 2019 року, становив 112,68 млрд. грн., що більше на 52,3 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2018 року (60,34 млрд. грн). Зростає у 2019 році і випуск акцій, зареєстрованих НКЦПФР.

Однією з важливих причин поширеності державних цінних паперів є те, що внутрішні боргові зобов'язання, які виступають переважно у вигляді ОВДП не несуть для держави такої небезпеки щодо втрати фінансової незалежності, як зовнішні позики. Крім того, розвинутий внутрішній ринок державних цінних паперів дозволяє використовувати кошти фізичних осіб та інших суб'єктів господарювання як одне із джерел інвестиційної діяльності. Однією з основних причин випуску державних цінних паперів в Україні є необхідність фінансування поточного дефіциту державного бюджету [4].

Важливим показником розвитку фондового ринку є обсяг біржової торгівлі. За результатами торгів на організованому ринку на початку 2019 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами склав 305 млрд. грн. Порівняно з даними аналогічного періоду 2018 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі збільшився на 16,9%.

Аналітичні дані стану та динаміки фондового ринку свідчать про те, що ринок цінних паперів в Україні на сучасному етапі розвитку не спроможний протистояти всім негативним внутрішнім та зовнішнім впливам. Нагальні проблеми, що існують на ринку цінних паперів України, заважають його подальшому розвитку. Експерти відмічають вкрай низьку кількість привабливих цінних паперів для довгострокового інвестування, тому зростання фондового ринку яке спостерігається відбувається лише в обсягах, але не покращується структура. Така ситуація свідчить, що фондовий ринок є далеким

від своєї інвестиційної суті - акумулювання фінансових ресурсів для розвитку бізнесу [5].

Проблема ефективного функціонування і подальшого розвитку ринку цінних паперів в умовах становлення фінансової системи України, може бути розв'язана за рахунок підвищення його ліквідності, внаслідок таких його напрямків удосконалення:

- забезпечення прозорості діяльності держави щодо випуску її цінних паперів та доступність і зрозумілість умов інвестування у такі інструменти;
- впровадження електронного документообігу;
- зниження регуляторного і адміністративно-податкового тиску разом із стимулюванням і сприянням виплаті дивідендів товариствами в Україні;
- здійснення заходів з унеможливлення виведення капіталів за шахрайськими схемами;
- підвищення довіри з боку інвесторів до держави, шляхом своєчасного та повного виконання органами державної влади своїх обов'язків, пов'язаних з цінними паперами, особливо заходів з погашенням відсотків і основної суми заборгованості [3].

Таким чином на сьогодні для України вкрай важливим є оздоровлення фінансового сектора взагалі та формування прогресивного, ефективного ринку цінних паперів. Впровадження та імплементація міжнародних стандартів і законодавчих актів, які без порушень і викривлень регулювали б діяльність на вітчизняному фінансовому ринку і фондовій біржі, поступово розвиваючи та роблячи більш цивілізованим корпоративний сектор вітчизняної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку [Електронний ресурс] / Вебпортал Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. — Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics>

2. Закон України “ Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. № 3480-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

3. Руда О. Л. Стан розвитку сучасного ринку цінних паперів в Україні [Електронний ресурс]/ О.Л. Руда// Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – Електронні дані. –[Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2017]. - №11. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5875>

4. Стасіневич С.А. Ринок цінних паперів України: стан та проблеми/ С.А. Стасіневич, І.П. Шиндирук//Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» Серія: «Економічні науки» . – 2017. – №3. – с. 97-100.

5. Якушева І.Є., Клімова А.О. Фондовий ринок України: тенденції та перспективи. – Збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» / (за ред. А.В. Череп). Запоріжжя; Видавництво ЗНУ, 2019, 390 с. – С. 277-278

ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Страховий ринок є складовою фінансового ринку, що представляє особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність всіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, що обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах її надання.

Страхова галузь розвинених країн забезпечує дієву систему захисту майнових прав та інтересів усіх громадян і підприємств, підтримання соціальної стабільності суспільства, економічної безпеки держави, а також є важливим фінансовим інструментом регулювання національної економіки й потужним джерелом акумулювання коштів для їх подальшого довготермінового інвестування в народне господарство [1]. Тому дослідження тенденцій розвитку українського страхового ринку та шляхів його розвитку є досить актуальним.

За результатами проведеного аналізу виявлено, що в Україні у 2019 р. порівняно з 2015 роком спостерігається тенденція до зменшення кількості страхових компаній з 361 компанії до 285 компаній, а також виявлено низький рівень розвитку страхування життя. Причиною даних тенденцій є те, що населення України не має вільних коштів та довіри до страхової системи загалом [1]. За даними аналізу індикатор щільності страхування в Україні з 2015 року постійно зменшується і дорівнює 1,42% у 2019 р. порівняно з 1,73% у 2015 р. Також у 2016 році порівняно з 2015 р. різко впала кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті з 109106,8 тис. одиниць до 61272,8 тис. одиниць. Аналіз кількості

страхових премій компаній на ринку страхових послуг України у 2015-2019 рр. показав, що в цілому рівень валових страхових премій в період з 2015 р. до 2019 року невпинно зростає з 29736,0 млн. грн. у 2015 році до 54082,5 млн. грн. у 2019 році. Також протягом усього аналізованого періоду зростають валові страхові виплати з 8100,5 млн. грн. у 2015 році до 14 127 млн. грн. у 2019 році. Чисті страхові премії збільшилися з 22354,9 млн. грн. у 2015 році до 40199,0 млн. грн. у 2019 році, чисті страхові виплати зросли з 7602 млн. грн. у 2015 році до 14832 млн. грн. у 2019 році, також спостерігається позитивний рівень чистих виплат [1].

За даними міжнародної перестрахової компанії Swiss Re (Швейцарія) за обсягом страхових премій у валютному еквіваленті у 2018 році страховий ринок України зайняв 60-е місце в світі, а за темпами зростання увійшов до ТОП-10 найбільш динамічних ринків країн, що розвиваються, Європи, Близького Сходу і Азії (ЕМЕА). При цьому, ринок страхування життя в Україні увійшов до ТОП-3 найдинамічніших ринків країн світу, продемонструвавши один з найкращих темпів приросту (22,2%) страхових премій у валютному еквіваленті з урахуванням інфляції за 2018 рік. Але, незважаючи на те, що в 2018 році український ринок страхування життя дещо поліпшив свої позиції в світовому рейтингу Swiss Re, піднявшись з 84-го на 83-е місце, він ще не дотягує до результатів 2013 року, коли Україна за цим показником займала 69-е місце [4].

У першому півріччі 2019 року найбільш активно серед країн ОЕСР співпрацювали з Україною в сфері перестраховування перестраховики з Німеччини, на яких довелося 19,6% обсягів премій з перестраховування, Австрії (18,8%), Великобританії (18,7%), Польщі (9,4%), Швейцарії (7,5%), Франції (6,1%), США (3,4%) та Чехії (2,4%), а на решту припало менше 2%. Значна частина участі в страхових виплатах за 6 місяців 2019 року припала на перестраховиків зі Швейцарії (46%), Німеччини (15%), Польщі (12,9%), Австрії (10,7%), Чехії (4,7%), Франції (2,6%) та Італії (1,9%), а на решту довелося менше 1% [4].

Протягом першого півріччя 2019 року продовжився позитивний тренд, при цьому найбільш динамічними страховими послугами були страхування туристів (65,4%), автострахування (23,8%) та страхування життя (20,7%) [1]. На сьогодні нагляд за страховими компаніями здебільшого направлений на виявлення порушень вимог законодавства, які вже відбулись. Недоліком такого нагляду є обмеженість засобів виявлення можливих майбутніх проблем та застосування заходів для їх попередження.

На нашу думку, забезпечення високого рівня функціонування страхового ринку можливе за умови подолання цих проблем шляхом вивчення кон'юнктури світових страхових ринків, підвищення конкурентоздатності власного страхового ринку та звісно всебічної допомоги держави у сфері страхової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Нагайчук Н.Г. Фінанси страхових компаній: навч. посібник. Київ: УБС НБУ, 2010. - 527 с
3. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: Навч. посіб. - К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. - 584 с.
4. Official website of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (2020), available at: <https://nfp.gov.ua> (Accessed 02 February 2020)

ОЦІНКА СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день фондовий ринок України знаходиться на етапі свого становлення та значно відстає у розвитку від фондових площадок промислово розвинутих країн. З огляду на це, дослідження сучасних умов та особливостей розвитку фондової біржової торгівлі та інфраструктурі України стає для національної економіки надзвичайно актуальним.

Одним з основних джерел інформації щодо стану розвитку ринків цінних паперів є дані, які збираються та поширюються міжнародною рейтинговою агенцією “Standard & Poor’s”. За класифікацією “Standard & Poor’s” Україну віднесено до групи “Frontier markets” (граничний ринок), до якого входять ще 36 країн (зокрема, Румунія, Словенія, Кіпр, Панама). “Frontier markets” – це ринки, які є невеликими порівняно з “Emerging markets” (від англ. «ринки, що розвиваються»)[1].

У квітні 2020 року загальний обсяг торгів на «Першій Фондовій Торговій Системі» (ПФТС) склав 9,7 млрд. грн. (111% рівня аналогічного періоду 2019 року). З початку року укладено 1929 біржових контрактів на загальну суму 40,8 млрд. грн. (96% рівня аналогічного періоду 2019 року).

На «ринку заявок» укладено 15% угод, на «ринку котирувань» (в т.ч. адресні угоди) — 83% угод, на ринку РЕПО — 2% угод.

Частка ПФТС серед організаторів торгів цінними паперами:

- за обсягом укладених контрактів в ринкових режимах торгів склала 88,5% (державні облігації — 100%, акції — 21%);
- за обсягом укладених контрактів в усіх режимах торгів — 36,4% (державні облігації — 36,4%, акції — 9,1%).

У квітні 2020 року 34 учасника торгів на ПФТС уклали угоди з 36 випусками цінних паперів (державні облігації – 31, акції – 5).

Найбільший обсяг торгів було укладено з державними облігаціями – 9,72 млрд. грн.

Серед 31 випуску ОВДП, з якими уклалися угоди, 10 випусків — з датою погашення в 2020 році, 11 випусків — з датою погашення в 2021 році, 4 випуски — з датою погашення в 2022 році, 3 випуски — з датою погашення в 2023 році, по 1 випуску — з датами погашення в 2025 та 2027 роках. В сегменті акцій підприємств у квітні 2020 року загальний обсяг торгів склав 0,6 млн. грн.

В режимах торгів за технологіями «ринок заявок» та «ринок котирувань» найбільшим попитом користувалися цінні папери ПАТ "Донбасенерго", ПАТ "АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", ПАТ АБ "ПІВДЕННИЙ", ПАТ "УКРНАФТА" та АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ".

Індекс ПФТС за звітний період знизився на 2,1% до рівня 500,4 пункти. Впала вартість акцій ПАТ «Донбасенерго» (середньозважена ціна 3 останніх біржових контрактів — «-» 15%), АТ «Райффайзен Банк Аваль» («-» 4,7%)[2].

Незважаючи на різницю у стані українського біржового ринку у порівнянні із іншими біржами світу, все ж таки існують позитивні тенденції його подальшого розвитку та ряд проблем, без вирішення яких неможливе успішне виконання фондовим ринком покладених на нього функцій: залучення інвестицій та розподілу капіталу.

Після огляду сучасних тенденцій функціонування фондового ринку України можна виділили чотири найактуальніші проблеми його розвитку: законодавча неврегульованість корпоративного управління (постійно порушуються права акціонерів); проблема організації фондового ринку; недосконалість депозитарно-клірингової інфраструктури (не відповідає вимогам інвесторів та акціонерних товариств і практично не відповідає аналогічним системам розвинених країн); несвоєчасність, необґрунтованість та часто недостовірність інформації про діяльність учасників фондового ринку України [3,4].

Шляхами вирішення трьох вищезгаданих проблем можуть бути наступні кроки. Для врегулювання питань корпоративного управління в акціонерних

товариствах, в першу чергу, необхідно забезпечити захист прав інвесторів. Це можливо зробити шляхом:

- по-перше, строгого дотримання законодавства, вимог регулятора та стандартів ділової етики з боку професійних учасників ринку цінних паперів;
- по-друге, врегулювання конфліктів інтересів, зокрема через розподіл повноважень на законодавчому рівні;
- по-третє, захисту інвестора від маніпулювань цінами на фондовому ринку (як було зауважено, законодавчо визначити види маніпулювань) та використання інсайдерської інформації.

Щодо розв'язання проблеми організації фондового ринку України, то можливості для формування ефективного регуляторного органу втрачені за ці роки можна відновити за рахунок якнайшвидшого впровадження необхідних законодавчих норм, розширення повноважень та приведення Комісії до вимог міжнародних стандартів [3].

Станом на 30 квітня 2020 року кількість членів АТ «Фондова біржа ПФТС», допущених до торгів, становила 58.

До торгів на АТ «Фондова біржа ПФТС» було допущено 348 цінних паперів, з яких 136 ЦП перебували у лістингу. В Біржовому списку ПФТС знаходились 122 випуски внутрішніх державних облігацій, 4 випуски — зовнішніх державних облігацій, 58 випусків — корпоративних облігацій, 124 випуски акцій підприємств, 28 цінних паперів інститутів спільного інвестування, 7 випусків муніципальних облігацій, один державний дериватив, одна облігація іноземної держави, одна облігація іноземного емітента та два випуски акцій іноземних емітентів [2].

Оскільки фондовий ринок в Україні знаходиться все ще на етапі становлення, і ще не існує сформованої інституційної поведінки учасників ринку, необхідно посилити нормативно-правове регулювання державою його діяльності. Основним регулюючим органом фондового ринку країни є комісія з цінних паперів та фондового ринку. Розширення її повноважень, а також реалізація всіх її функцій відповідно до міжнародних стандартів дозволить

сформувані основу для подальшого розвитку ринку цінних паперів України. На сучасному етапі розвитку однією з найгостріших є проблема інформаційного забезпечення учасників фондового ринку, оскільки її вирішення може значно поживити фондовий ринок України за рахунок збільшення інвестицій простого населення, а також іноземних інвесторів, для яких систематична, своєчасна та достовірна інформація є основою прийняття інвестиційних рішень.

Список використаної літератури:

1. Цінні папери і фондовий ринок: навч. посібник / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.Л. Свечкіна. – Львів : Магнолія 2010, 2014. – 361 с.
2. Огляд діяльності ПФТС, квітень 2020 року [Електронний ресурс]//Перша фондова торгова система. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://pfts.ua/news/4495-oglyad-diyalnosti-pfts-kviten-2020-roku>
3. Колупаєв Ю. Б. Обґрунтування напрямку перспективного розвитку фондового ринку України / Ю. Б. Колупаєв, С. С. Залюбовська, М. А. Яковенко. // Ефективна економіка. – 2018. – №8.
4. Якушева І.Є., Клімова А.О. Фондовий ринок України: тенденції та перспективи. – Збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» / (за ред. А.В. Череп) . Запоріжжя; Видавництво ЗНУ, 2019, 390 с. – С. 277-278

Реформування земельного податку в Україні

Неоціненним скарбом та основним засобом виробництва для сільського господарства є земля. Відомо, що за рахунок плати за землю формується значна частина місцевих бюджетів.

Оподаткування сільськогосподарській діяльності є темою досліджень провідних вітчизняних вчених, таких як П.І. Гайдуцький, М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, С.М. Кваша, С.В.Косторной, В.Д. Цап та інші.[2] Завдяки зусиллям вчених були дослідження з приводу проблем оподаткування аграрного бізнесу, які без перебільшення, стали основою виведення галузі з кризи. Незважаючи на значні досягнення попередників у вивченні цієї проблеми, назріла необхідність оцінити перспективи оподаткування у контексті перетворень вітчизняної аграрної економіки та українського села.

Відповідно до ст. 9 Податкового кодексу плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності) є складовою податку на майно. Розміри та порядок плати за використання земельних ресурсів визначає розділ XII «Податок на майно» Податкового кодексу, згідно з яким плата за землю справляється у двох формах — земельного податку та орендної плати за землю. [1]

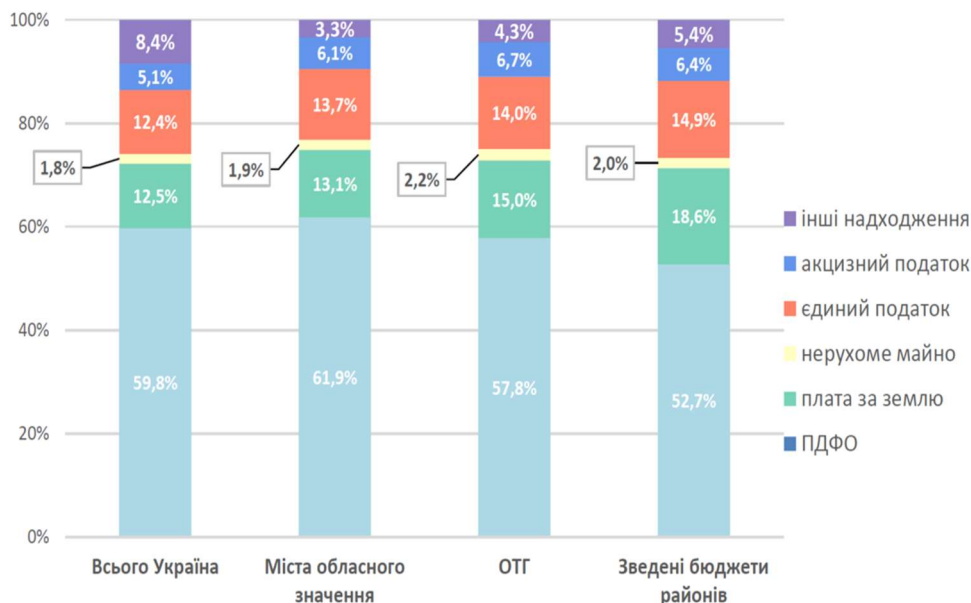
Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів і обчислюється виходячи з площі земельної ділянки, переданої у власність або наданої в користування, ставки земельного податку, розміру нормативної грошової оцінки земельної ділянки, а також індексації ставок цього податку та грошової оцінки.

Щодо збільшення місцевого бюджету за рахунок оподаткування землі, можна зробити певні висновки, проаналізувавши дані : другим за сумою джерелом доходів місцевих бюджетів є плата за землю, що відноситься до податку на майно, який є місцевим податком. [1]

У структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів плата за землю займає 12,5% (рис. 1). У звітному періоді до місцевих бюджетів сплачено 25 млрд грн плати за землю (а саме земельного податку і орендної плати), що на 22,2% (або на 4,5 млрд грн) більше надходжень аналогічного періоду 2018 року. Поряд з іншими чинниками, на зростання надходжень від плати за землю вплинуло скасування з початку 2019 року пільгового оподаткування земельних ділянок, наданих для залізниць (за розрахунками, у 2019 році ПАТ «Укрзалізниця» має сплатити до місцевих бюджетів 4,2 млрд грн плати за землю, порівняно з 1,2 млрд грн, сплачених упродовж 2018 року).[4]

Тому постає питання : що буде з землею та її оподаткуванням після впровадження ринку землі? Деякі вчені в розрізі питання про впровадження ринку землі висловлюють думку, що , безперечно, це найобговорюваніша і найдискусійніша реформа, законопроект якої вже підтримало більшість депутатів. Законопроект № 2178-10 був поданий до українського парламенту 10 жовтня 2019 р., і вже 13 листопада 2019 р. Верховна Рада України прийняла його у першому читанні.

Рис.1. Структура надходжень доходів загального фонду місцевих бюджетів без трансфертів, у %

Згодом було зареєстровано ще один проект закону № 3131, метою якого є детінізація виробництва сільськогосподарської продукції. Законопроект встановлює мінімальне податкове зобов'язання. Зокрема:

- 1% від НГО земель;
- решту відсотків від НГО, що сплачується протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем для подання річної податкової декларації.

Законопроектом пропонується внести такі зміни до Податкового кодексу України:

- встановлення взаємозв'язку між ставками єдиного податку 4-ої групи і податку на землю;
- підвищення ставок податку на землю і єдиного податку четвертої групи, з одночасним наданням права с/г виробникам і фізичним особам, які реалізують власновирощену с/г продукцію, зменшувати суми податкового зобов'язання з податку на землю та єдиного податку четвертої групи, шляхом заліку сплаченої суми податкового зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб;

•удосконалення регулювання порядку обміну податковою інформацією між контролюючими органами та органами місцевого самоврядування;

•удосконалення структури єдиного податку четвертої групи;

•уніфікація системи надання податкових пільг власникам земельних ділянок, а також пільг з продажу сільськогосподарської продукції фізичними особами та встановлення пільги зі сплати земельного податку на один гектар у власності для громадян України — власників земельних ділянок сільськогосподарського призначення.[6]

Тому у висновку можна сказати, що цей законопроект може розглядатися як спроба посилення податкового тиску на власників земель сільськогосподарського призначення, землекористувачів, виробників сільгосппродукції. [5] *Аграрії вважають, що через ухвалення даного проекту, АПК України загине, хоча і є одною із провідних галузей економіки та призведе до тотального обезземелення селянства.*

Список використаних джерел

1. <https://www.anticorruption.in.ua/instructions/yak-realizuvati-svo-pravo-na-bezoplatne-otrimannya-zemelnoi-dilyanki.html>
2. <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/5299>
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/ed20050111>
4. <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/2238>
5. <https://decentralization.gov.ua/news/11861>
6. http://zemlyaivolya.net/news/totalne_obezzemelennya_obklasti_podatkami_shchob_zabra.html
7. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68259

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Малі підприємства відіграють одну з провідних ролей у розвитку приватного сектора та поступово стають важливим чинником економічного зростання, створення нових робочих місць, структурної перебудови економіки, зміцнення економіки регіонів. Як невід'ємний сектор ринкової економіки, малий бізнес має явну регіональну орієнтацію, оскільки суб'єкти малого підприємництва планують свою діяльність, виходячи, перш за все, з потреб місцевих ринків, обсягів та структури локального попиту, а місцева влада в межах своїх повноважень формує підприємницький клімат.

В умовах децентралізації української економіки постає необхідним врахування територіальних особливостей розвитку малого підприємництва в регіонах України. Формування і здійснення ефективної та гнучкої регіональної політики можливе при глибокому дослідженні основних факторів, що впливають на розвиток підприємницької діяльності [4].

Дослідження територіального розподілу малих підприємств (МП) по регіонах України у 2018 році свідчить про те, що найвищі показники їх концентрації характерні для Дніпропетровської (27772 од.), Одеської (23803 од.) та Харківської (22564 од.) областей, а найнижчі кількісні показники демонструють Луганська (3240 од.), Вінницька (4511 од.), Тернопільська (4778 од.) та Чернівецька (3913 од.) області. За даними Держкомстату за обсягом реалізованої продукції малими підприємства лідирують Дніпропетровська, Одеська, Харківська, Київська області. Наявні диспропорції розвитку малого бізнесу у регіонах країни зумовлені місцем розташування регіону, структурою господарства, наявним потенціалом та різним рівнем розвитку ринкової та соціальної інфраструктури. Серед регіонів країни порівняно високий рівень розвитку малого бізнесу є характерним для Дніпропетровської, Київської, Одеської та Запорізької областей – промислових та туристичних центрів країни

з більш розвинутою транспортною та виробничою інфраструктурою. До регіонів з порівняно низьким рівнем розвитку малого бізнесу відносяться Луганська, Донецька, Тернопільська та Чернівецька області, що свідчить про наявність проблем та неефективну регіональну політику в сфері малого бізнесу.

Малий бізнес в Україні, так і в Запорізькій області є дуже вразливим до змін законодавства та економічних криз і через це кількісні показники розвитку показують зростання і падіння [5]. Загалом за останні 5 років спостерігається тенденція до зниження кількості малих підприємств. За підсумками 2017 року кількість малих підприємств в Запорізькій області склала 13024 одиниць, що на 1,14% більше, ніж у попередньому році (2016 рік – 12877 одиниць). Кількість малих підприємств в 2015 р. скоротилася на 40 одиниць або 99,71% до 2014 року (2014 рік – 13859 одиниць) [1].

Індикатором розвитку підприємницької сфери є показник кількості суб'єктів підприємництва на 10 тис. осіб. У Запорізькій області в 2017 році на 10 тис. осіб наявного населення припадало 82 малих підприємств, що на 4 одиниці більше показника попереднього року (у 2016 р. – 78 підприємств). Однак, спостерігається значна диференціація за цим показником за територіальною ознакою – від 98 одиниць у Веселівському районі до 26 одиниць у м. Енергодар та м. Токмак. Вирівнюванню цього показника сприятиме підвищення ділової активності населення, інвестиційної привабливості, розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, державного-приватного партнерства, робота влади щодо легалізації бізнесу та зайнятості, особливо на приморських територіях.

Малий бізнес розвивається в усіх галузях господарського комплексу Запорізької області. Так, у 2017 році найбільша частка загальної кількості малих підприємств була зосереджена у сфері оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, а це: 3605 малих підприємств. Трохи менше зосереджено у сільському, лісовому та рибному господарстві – 2521 одиниця, найменше зосереджено у сфері мистецтв, спорту та розваг – 57 підприємств. За результатами 2017 р. малі підприємства отримали прибутковий

фінансовий результат до оподаткування у розмірі 4716301,7 тис. грн. або ж на 3,38% більше попереднього року. У 2016 році малі підприємства Запорізької області також одержали прибутковий фінансовий результат до оподаткування у сумі 4561687,7 тис. грн., що більше на 7,33% попереднього року. У 2014 р. даний показник збільшився на 43,01% або ж на 890,6 тис. грн. порівняно 2013 р. і становив 1 848 246,5 тис. грн [1]. Найбільші прибутки отримали: сільське, лісове та рибне господарство; промисловість; оптова, роздрібна торгівля, ремонт тощо.

Список використаних джерел:

1. Держкомстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Завадських Г.М. Регіональний аспект диспропорцій соціально-економічного розвитку України / Г.М. Завадських // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки), 2014.-№3(27).-С.120-124.
3. Завадських Г.М. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіону [Електронний ресурс] / Г.М. Завадських // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2017.-№17.-С.152-155. Режим доступу до статті:<http://global-national.in.ua/issue-17-2017>
4. Козаченко Г.В., Воронкова А.Е., Медяник В.Ю., Назарова В.В. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості: [монографія] / Г. В. Козаченко, А. Е. Воронкова, В. Ю. Медяник, В. В. Назарова. – К. : Лібра, 2003. – 328 с.
5. Сергійчук С.І. Стан і напрями регіональної політики розвитку підприємницької діяльності в умовах децентралізації / С.І. Сергійчук // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка”, 2018.- №11.

ОЦІНКА МАЙНА В СИСТЕМІ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Важливим фінансово-економічним інструментом ринкової економіки, який забезпечує надійний захист інтересів кредитора, є застава. У міру поглиблення ринкових відносин в Україні сфера застосування застави поступово розширюється. Однак, в умовах фінансово-економічної кризи, що неминуче торкнулася і України, значно зростає небезпека невиконання боржниками своїх зобов'язань, хоча неплатоспроможність і несумлінність їх можлива і при стабільній економіці. Саме тому, питання визначення вартості застави, як основи для відшкодування збитків від кредитних операцій банків, нині є надзвичайно актуальними.

Найпоширенішою формою забезпечення зобов'язань позичальника перед кредитором є застава. Це найважливіший фінансово-економічний інструмент ринкового господарства, який сприяє активізації діяльності суб'єктів господарювання й одночасно забезпечує надійний захист інтересів кредитора.

Об'єктом оцінки може бути будь-яке майно чи майнові права, які відповідно до Закону України «Про заставу» можуть стати предметом застави. Крім того, відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 575) предметом застави може бути майно, яке заставодавець набуде після виникнення застави (майбутній урожай, приплід худоби тощо).

Суб'єктом оцінки застави є як професійні оцінювачі, що володіють спеціальними знаннями і практичними навичками, так і кредитори (банки), для яких проводиться така оцінка [1].

Теоретичним фундаментом процесу оцінки є система оціночних принципів, на яких базується розрахунок вартості об'єктів майна. Принципи оцінки формують вихідні погляди суб'єктів ринку на величину вартості майна. У Міжнародних стандартах оцінки виділяють наступні групи принципів оцінки майна (рис.1):

Рис. 1. Принципи оцінки майна [2]

В теорії та на практиці виокремлюють три традиційні підходи до оцінки вартості майна:

- витратний (майновий) – визначає вартість об’єкта за сумою витрат на його створення та використання;
- порівняльний – визначає вартість на базі зіставлення з аналогами, що вже були об’єктами ринкових угод;
- результатний (дохідний) – оцінює вартість об’єкта за величиною чистого потоку позитивних результатів від його використання.

Кожний з цих методичних підходів передбачає використання певних методів. Вітчизняні оцінювачі мають використовувати наступні методи, з урахуванням загально визнаних методичних підходів (рис. 2).

Таким чином, оцінка заставного майна має проводитися із застосуванням методів оцінки, які є складовими частинами методичних підходів або результатом комбінування кількох методичних підходів чи оціночних процедур.

Оцінювач застосовує, як правило, кілька методичних підходів, що найповніше відповідають визначеним меті оцінки та виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення [5].

Рис. 2. Методичні підходи та методи оцінки застави [3]

При оцінці нерухомості, яка надається в заставу, першорядним є дохідний (результатний) підхід, сутність якого полягає в тому, що доходи від володіння нерухомістю включають в себе поточні та майбутні надходження від надання в оренду, або доходи від можливого приросту вартості нерухомості при її реалізації в майбутньому. Кінцевий результат оцінки за дохідним підходом включає як вартість земельної ділянки, так і вартість будівель і споруд. Основними методами дохідного підходу є пряма капіталізація доходу та непряма капіталізація (дисконтування грошових потоків). Загальну послідовність процедур під час проведення оцінки нерухомості за дохідним підходом наведено на рис. 3.

Ринковий підхід під час оцінки нерухомого майна найчастіше передбачає використання методу порівняння продаж, який включає основні етапи:

- 1) вибір об'єктів нерухомості – аналогів (не менш ніж 3-5);
- 2) оцінку поправок за елементами і розрахунок скоригованої вартості.

Оцінку об'єкта нерухомості за підходом витрат доцільно застосовувати для нерухомого майна, ринок купівлі-продажу або оренди якого є обмеженим; спеціалізованого нерухомого майна, у тому числі нерухомих пам'яток

культурної спадщини, споруд, передавальних пристроїв тощо. Для визначення ринкової вартості інших об'єктів оцінки витратний підхід застосовується у разі, коли їх заміщення або відтворення фізично можливе та (або) економічно доцільне [4].

Рис. 3. Послідовність процедур під час проведення оцінки нерухомості за дохідним підходом

Серед основних видів застави, яким банки надають перевагу, є нерухоме майно, насамперед елітне житло та офісні приміщення, розташовані у центральних районах; рухоме майно – автомобілі, новітнє імпортне обладнання, товари в обороті тощо. Рідше використовуються як предмет застави також фінансові інструменти, інтелектуальні цінності та майнові права. Така ситуація склалася, насамперед, тому, що за відсутності розвиненого ринку цінних паперів і ринку нематеріальних активів оцінити це майно досить складно. Проте, зважаючи на подальший розвиток вітчизняної економіки, саме це майно має стати в майбутньому надійним забезпеченням під час кредитування суб'єктів господарювання.

Список літератури

1. Про заставу: закон України від 10.02.1992 № 2654-ХІІ. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2654-12> (дата звернення: 25.05.2020)
2. Про оцінку земель: закон України від 11.12.2003 № 1378-ІV. Дата оновлення: 17.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> (дата звернення: 25.05.2020)
3. Про затвердження Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна»: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 № 1442. Дата оновлення: 15.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-п> (дата звернення: 25.05.2020)
4. Гриджук Д. М., Олійник В. О. Забезпечення кредитних зобов'язань у діяльності банків. К.: Істина, 2007. 256 с.
5. Сірош Т. О. Актуальні питання оцінки вартості застави. *Становлення та розвиток банківської системи України в умовах ринкових перетворень в економіці: Всеукр. наук.-практ. конф. до 30-річчя ф-ту банківського бізнесу Терноп. нац. екон. ун-ту, 21-22 травня 2008 р.* – Тернопіль : Терноп. нац. екон. ун-т, 2008. – С. 89-90.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МЕЛІТОПОЛЯ

Сучасна ситуація в Україні характеризується спадом виробництва, дестабілізацією національної валюти, збільшення інфляційних процесів, банкрутством промислових підприємств і як наслідок вивільнення значної кількості трудових ресурсів, масове безробіття.

Всі тенденції національного ринку праці віддзеркалюються на регіональному ринку праці м. Мелітополя. Протягом останніх років в місті відбулись суттєві зміни якості життя та змісту відносин у сфері праці, для більшості підприємств. Актуальною залишилась проблема формування та удосконалення соціально-трудових відносин. Більш того, населення міста все гостріше відчуває необхідність вирішення таких корінних соціально-економічних проблем, як забезпечення повної зайнятості, працевлаштування молоді та осіб з обмеженими фізичними можливостями, легалізація продуктивної зайнятості, підвищення рівня заробітної плати та погашення заборгованості із виплати заробітної плати, що перешкоджає підвищенню життєвого рівня працівників, зайнятих в економіці.

В таблиці 1 наведені дані про чисельність наявного та постійного населення у м. Мелітополь.

Таблиця 1

Чисельність населення м. Мелітополь, осіб

роки	Середня чисельність наявного населення	Середня чисельність постійного населення
2015	155900	156200
2016	155445	155292
2017	154492	154339
2018	153552	153399
2019	152530	152377
Відхилення, +, -	3370	3823

Згідно з отриманими даними можна зробити висновок, що за останні 5 років середня чисельність наявного населення скоротилася на 3370 осіб, постійного населення на 3823 осіб.

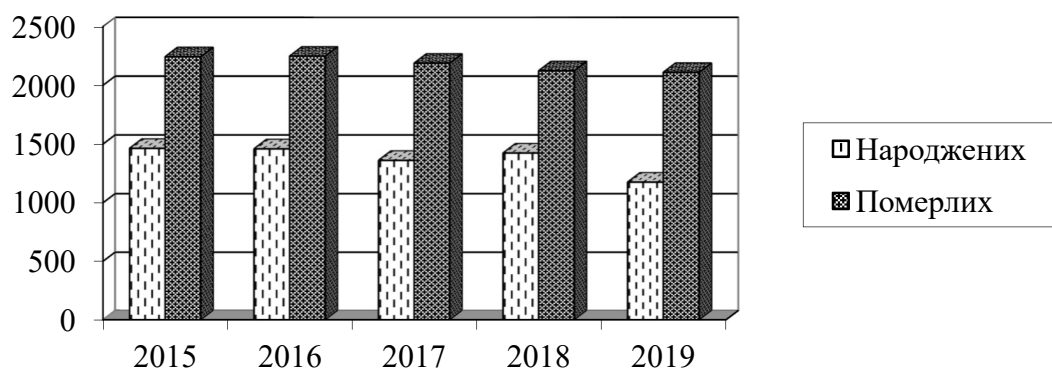
Загальний приріст (скорочення) населення – сума природного приросту (скорочення) та міграційного приросту (скорочення). Природний приріст (скорочення) населення – різниця між кількістю живонароджених та кількістю померлих. Інформація щодо кількості живонароджених і померлих сформована за даними актових записів цивільного стану, які надають територіальні органи Міністерства юстиції України. Дані по природному руху населення м. Мелітополь наведені в таблиці 2 та на рисунку 1.

Таблиця 2

Природний рух населення в м. Мелітополь

роки	Кількість живонароджень	Кількість смертей	Природний приріст, скорочення (-)
2015	1464	2244	-780
2016	1460	2249	-789
2017	1362	2189	-827
2018	1424	2124	-700
2019	1176	2111	-935

Згідно з наведеними даними, можна стверджувати що за останні 5 років простежується у місті перевищення кількості померлих над кількістю народженого населення. Ця різниця досягає в середньому 800 осіб. Найвищий

негативний приріст був отриманий у 2019 році – 935 осіб.

Рис. 1. Природний рух населення в м. Мелітополь

Загальний рівень зайнятості населення в Запорізькій області становить 56,7%, щодо рівня зайнятості працездатного населення, то цей показник складає 65,7%.

За даними відділу реєстрації виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області, станом на 01.01.2019 р. у м. Мелітополі зареєстровано - 10516 суб'єктів підприємницької діяльності, з них юридичних осіб – 2682 , фізичних осіб-підприємців – 7834.

За даними Головного управління статистики в Запорізькій області в місті Мелітополі на 10 тис. осіб населення доводиться 52 малих підприємства. Всього в місті діють 804 підприємства, у тому числі: 39 - середніх, 765 - малих, з них 637 - мікропідприємств. На підприємствах міста кількість зайнятих працівників складає 12588 осіб, у тому числі на середніх підприємствах зайнято 8249 осіб, на малих - 4339 осіб, з них на мікропідприємствах - 1628 осіб.

Найбільша кількість найманих працівників малих підприємств зайнята в промисловості - 36,4%; 28,5% - у сфері торгівлі, наданні послуг (ремонт автомобілів, побутових виробів, предметів особистого споживання); 17,1% - на підприємствах по здійсненню операцій з нерухомим майном, оренда, інженіринга, надання послуг підприємцям; 8,2% - у будівництві; 9,8% - у сфері транспортних послуг.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) склав всього за 2018 рік 7559,9 млн.грн. На середні і малі підприємства припадає від 71,9% до 28,1% від загального обсягу реалізованої продукції по регіону.

Таблиця 3

Показники діяльності підприємств м. Мелітополь

	Кількість підприємств, одиниць	Кількість зайнятих працівників, осіб	Кількість найманих працівників, осіб	Витрати на оплату праці, тис.грн	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн.грн
2014	809	14224	13976	331445,6	3473,00
2015	804	12588	12344	351374,4	5749,09
2016	749	12846	12647	429469,5	5437,32
2017	835	12557	12336	616992,6	7006,44
2018	879	12174	11992	727591,2	7559,91

Згідно з даними таблиці, можна зробити висновок, що в місті збільшилася кількість підприємств на 70 од., але кількість зайнятих та найманих працівників зменшилася відповідно на 2050 та 1984 особи. Витрати на оплату праці збільшилися більш ніж у 2 рази. Обсяг реалізованої продукції в вартісному вимірі має щорічну тенденцію до зростання.

Згідно з даними Мелітопольської міської ради інвестиції у розвиток інфраструктури міста щорічно збільшуються. В 2019 році інвестиції перевищували попередній рівень на 166 млн.грн., рівень 2016 року на 286 млн.грн.

Розвинений промисловий потенціал у поєднанні із природно-ресурсним потенціалом, високим людським і науково-технічним потенціалом, прийнятною транспортною інфраструктурою та зручною доступністю є основою для інвестиційної привабливості та подальшого економічного росту міста Мелітополя.

Список літератури

1. Y. O. Vlasiuk, V. M. Tebenko, D. V. Hrybova, S. S. Biliaiev. The influence of small business spreading on the dynamics of the labor costs share in value added generated by leading industries of Ukrainian economy. Збірник наукових праць «Financial and credit activity: problems of theory and practice » Vol 3, No 26-2018

2. Болтянська Л.О., Тебенко В.М. Від вибору бізнес-ідеї до її реалізації / Л.О. Болтянська, В.М. Тебенко, / Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) – За ред. Л.В. Синяєвої – Мелітополь. - 2017. - №3 (35). – С. 20-27.

3. Тебенко В.М. Інвестиційна привабливість Запорізького регіону / В.М. Тебенко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. –

Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. – № 1 (21), том 2. – с. 330-336.

4. Тебенко В.М. Розвиток підприємництва в регіоні / В.М. Тебенко //Матеріали міжнародного науково-практичного форуму «Сучасні наукові дослідження на шляху до євроінтеграції» (21-22 червня 2019р.) - ТДАТУ імені Дмитра Моторного; за заг. ред. д.т.н. професора Надикто В.Т. - Мелітополь, 2019 р.- Ч. 2. - С.264-267.

ПОКАЗНИКИ ТА МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ, ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства неможлива без проведення заходів реалізації інноваційної діяльності. Аналіз інноваційної діяльності підприємства вимагає системного підходу, який можливий при залученні відповідного оцінно-аналітичного інструментарію. Зокрема, взаємодія елементів інноваційного потенціалу підприємства може характеризуватися показниками еластичності, рентабельності, сприйнятливості, активності.

Розробка інновацій – один із основних напрямів стратегічного аналізу, який здійснюється на рівні керівництва. Розглянемо завдання аналізу:

- визначення техніко-економічних характеристик інновації, оцінка її якості, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції;
- визначення суми інвестицій на розробку і впровадження інновації;
- визначення строку окупності інновації;
- оцінювання ефективності інновації.

Мета статті – розроблення методичного забезпечення аналізу та оцінки інноваційної діяльності підприємств, що враховує системну взаємодію елементів інноваційної діяльності.[3]

Потреба в розробленні методики аналізу інноваційної діяльності підприємства визначається необхідністю управління інноваційною роботою підприємства, що передбачає врахування системного характеру інноваційного потенціалу, а отже, і синергійної взаємодії складників системи підприємства, що зумовлено наявністю зрушень у системі інноваційного потенціалу підприємства й порушенням зв'язків між підсистемами підприємства, що є стримувальним чинником при інноваційному розвитку підприємства.[3]

Виникнення зрушень в інноваційній системі підприємства та порушення зв'язків між підсистемами підприємства робить усі подальші інвестиції в

інноваційний процес неефективними, оскільки інноваційна система не може виконувати ті завдання, які перед нею поставлені внаслідок внутрішньої незбалансованості. У такому випадку виникає необхідність системно-синергійного підходу до аналізу інноваційного розвитку підприємства. Це можливо лише за врахування синергійної взаємодії в інноваційній системі підприємства.

На практиці аналіз інноваційної діяльності підприємства ускладнюється недостатньою вивченістю ефективності використання різних ресурсних складників інноваційного потенціалу підприємства, а також їх взаємодії. Крім того, зважаючи на системний характер інноваційної діяльності підприємства, її дослідження має проводитися на базі побудови систем аналізу, які виступають у ролі оцінко-аналітичного інструментарію не тільки на рівні ресурсних елементів, але й на рівні всієї виробничо-господарської системи підприємства. При цьому повинні враховуватися синергійні потоки в системі інноваційного потенціалу, що визначають якість й ефективність інноваційної діяльності підприємства. З

метою врахування системного характеру інноваційної діяльності підприємства її аналіз доцільно проводити на базі побудови цілісної системи оцінки. У якості методу оцінки та аналізу пропонуємо застосовувати метод оцінки інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням системної взаємодії його елементів. Результат взаємодії елементів інноваційного потенціалу підприємства пропонуємо характеризувати такими показниками, як інноваційна еластичність, інноваційна рентабельність, інноваційна сприйнятливість, інноваційна активність. Під інноваційним потенціалом розуміємо систему таких складників: – продуктивний блок (портфель), який уключає оцінку якості, рентабельність й обсяг продажу продуктів, стан ресурсної забезпеченості й виконання функцій, таких як НДДКР, виробництво, реалізація, обслуговування споживачів; – функціональний блок, що охоплює всі стадії життєвого циклу виробленої продукції, тобто стадії НДДКР, дослідно-експериментальних та випробувальних робіт, основне й допоміжне

виробництво, маркетинг і збут продукції;[2]

Незважаючи на значну кількість досліджень щодо напрямків інноваційної діяльності, формування виключних підходів, принципів, методів оцінювання ефективності інноваційної діяльності та розвитку підприємства, до сих пір більшість складових цієї сфери аналізу мають простір для подальшого розгортання досліджень, бо наявні наукові пошуки потребують узагальнення, удосконалення інструментів оцінки ефективності інноваційного розвитку в контексті глобалізаційних процесів, які відбуваються в економіці України.[1]

Результати дослідження теоретико-методологічних проблем аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підтверджують, що він є необхідним. А інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства доцільно розглядати як складну динамічну стохастичну систему, що складається з різних за своєю природою процесів та у загальному випадку містить: інноваційний процес; процеси організаційно економічного, інвестиційного та соціокультурного забезпечення нововведень. Науково обґрунтовано, що інвестиційно-інноваційна діяльність – це об'єктивно обумовлений, системний цілеспрямований комплекс заходів, пов'язаних із економічним обґрунтуванням необхідності інвестицій, пошуком і вибором інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, упровадження новацій, принципово нових видів продукції, техніки і технології з метою одержання прибутку або соціального ефекту.[1]

Список літератури:

1. Гелишевська Л.І., Коледіна К.О. Особливості оцінки ефективності інноваційних // Харківський національний університет будівництва та архітектури. - 2018р -№ 8 - 400 с .

2. Литвин З.Б. Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання // Тернопільський національний економічний університет. –2017.- № 2 - 98 с .

3. Гадзевич. О., Матвійчук. І. Методика аналізу та оцінки інноваційної діяльності підприємства // Східноєвропейського національний університет імені Лесі Українки.-2017р - № 1- 102-104 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З ЄС

Зовнішньоекономічні зв'язки – це комплексна система різних форм міжнародної співпраці держав і їх суб'єктів у всіх сферах економіки. Основною складовою зовнішньоекономічних зв'язків є зовнішня торгівля. Зовнішня торгівля – це специфічний сектор економіки окремої держави, суб'єктами якого є підприємницькі структури, пов'язані з реалізацією товарів та послуг на закордонних ринках і частини іноземного товару на національному ринку. Вона характеризується такими поняттями як експорт та імпорт. Експорт збільшує сукупний попит у країні і створює різні види зайнятості. Збільшення імпорту обмежує дію цього ефекту через вплив фінансових ресурсів за кордон.

Зовнішня торгівля дає країнам можливість спеціалізуватися на тих видах діяльності, в яких вони мають порівняльні переваги, дисциплінує вітчизняних виробників, обумовлює вищу продуктивність праці [1, с. 9-12].

В умовах активізації процесів глобалізації світового господарства посилюється роль зовнішньоторговельних відносин країни. Саме міжнародна торгівля як форма міжнародних економічних відносин є складовою врівноваженого економічного розвитку суспільства [2, с. 11-19], сприяє посиленню конкурентоспроможності національної економіки, підвищує рівень життя населення та забезпечує найповніше задоволення його потреб.

Торгово-економічні зв'язки України з країнами Європи є одним із головних векторів зовнішньої торгівлі країни. Починаючи з 2014 року, після прийняття змін до Регламенту ЄП та Ради ЄС від 16 квітня 2014 року про скасування або зниження мит на товари, що походять з України, торгово-економічні зв'язки України з країнами Європи значно посилюються і впродовж останніх років зростають в кількісних показниках [3, с. 63].

На основі проведеного дослідження за період 2014 – 2019 рр. можна побачити, що Україна має дефіцит зовнішньоторговельного балансу у торгівлі з країнами Європейського Союзу, котрий варіюється у межах від 2315 млн. дол. США до 4243,9 млн. дол. США.

Обсяги експорту до країн ЄС за 2014 – 2019 рр. збільшилися на 3749,4 млн. дол. США, що становить 22%. Найбільш вагому частину товарної структури експорту займає продукція рослинного походження, за аналізований період її обсяги у загальній структурі зросли на 4,3%. На другому місці є недорогоцінні метали та вироби з них, хоча за період 2014-2019 рр. їх частка у загальному обсязі зменшилася на 7,7%. Третє місце займають машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, їх обсяги зросли на 1,4%. Сума імпорту у країни Європейського Союзу за період 2014-2019 рр. збільшилася на 3927,1 млн. дол. США, що становить 18,6%. Основними країнами ЄС – партнерами України є Німеччина та Польща. Експорт до Польщі за весь період збільшився на 651,9 млн. дол. США, а імпорт із Німеччини виріс на 630 млн. дол. США.

На нашу думку, розвиток торговельних-економічних відносин України з ЄС в найближчій перспективі залежить саме від виваженої політики уряду держави щодо стимулювання власного виробництва та інвестиційної діяльності за допомогою широкого спектра фінансово-економічних та організаційно-правових механізмів. Україна націлена на інтеграцію до Європейського Союзу, який є одним з найбільших об'єднань світу та водночас одним із найбільших ринків світу. Однак вимоги, які ставить ЄС до якості продукції українським компаніям, задовольнити буде нелегко.

Доцільно виділити такі шляхи активізації торговельно-економічної співпраці України з ЄС: поліпшення інвестиційного клімату для залучення інвестицій з ЄС у високотехнологічні сфери виробництва; використання у просуванні на європейські ринки та у виробництві кінцевої продукції потужностей більш розвинутих країн; задіяння потенціалу внутрішнього ринку

України для розширення власного виробництва й підвищення конкурентоспроможності національних виробників.

Україна має великі шанси, щоб бути гідним експортером на іноземних ринках, але без негайних реформ у внутрішній політиці та зміни зовнішніх пріоритетів буде неможливо змінити місце України у світовому торговому просторі.

Список використаних джерел:

1. Єлісеєнко О. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України / О. В. Єлісеєнко, Г. С. Скобелева // Вісник Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу, 2014. – 9-12 с.

2. Дячек В. В. Зовнішня торгівля товарами підприємств України: статистичний огляд та можливі шляхи розвитку / В. В. Дячек // Бізнес Інформ, 2012. – № 1. – 11-19 с.

3. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / В.М. Геєць, А.І. Даниленко, М.Г. Жулинський, Ю.А. Левенець, Е.М. Лібанова, О.С. Онищенко; за заг. ред. В.М. Гейця. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

Актуальність страхування в умовах світової пандемії

В сучасному світі страхування є важливим фактором стимулювання економіки, господарської активності окремих суб'єктів. Адже саме страхування створює для всіх учасників рівні права, можливість отримати вигоду, бажання ризикувати, надає впевненості у розвитку підприємницької діяльності, створює нові стимули зростання продуктивності праці та забезпечення економічного розвитку [3].

Такі глобальні чинники як світова фінансова криза та всесвітня епідемія (яка саме й призвела до початку глобальної фінансової кризи вже сьогодні) мають чи не найбільший вплив як зовнішні фактори на весь фінансовий сектор України і, звісно, страховий ринок не є винятком [2].

Стабілізація страхового ринку внаслідок активних регуляторних дій в останні роки з боку Нацкомфінпослуг сприяла підвищенню рівня зацікавленості та довіри населення до страхових послуг. Зокрема, страхові компанії України за 2019 рік одержали від фізичних осіб страхових платежів на суму 21,632 млрд грн, що на 17,4% або на 3,201 млрд. грн, більше, ніж за 2018 рік .

У 2020 році, а також в передбаченні на найближчі роки, світова пандемія і глобальна рецесія внесуть свої суттєві корективи на страховий ринок України. Це може проявитись стагнацією певних видів страхування, низьким інвестиційним доходом, обмеженістю програм перестраховання. В решті це приведе до погіршення інвестиційного клімату на страховому ринку [1].

Європейські страховики оцінюють потенційні збитки (як наслідок епідемії та фінансової кризи) за оптимістичним поглядом як природні катастрофи середніх розмірів, які закладаються у фінансові моделі діяльності лідерів страхового і перестрахового ринку. Однак, є і інша думка, до якої готуються лідери європейського ринку, очікувані збитки внаслідок лише пандемії призведуть до збитковості 200-річного рівня.

Такі події на світовому страховому ринку, звісно, будуть впливати і на український страховий ринок щонайменше наступним чином: підвищення ціни перестраховання; зниження рейтингів фінансової стійкості/надійності перестраховиків; введення додаткових винятків і обмежень у перестрахованні; зменшення активності чи припинення роботи з дрібними ринками чи ринками, що розвиваються, якщо для входу на ринок потрібні фінансові інвестиції [2].

У міжнародній практиці страхування, як правило, пов'язані з масовими епідеміями або пандеміями випадки захворювань, які вимагають застосування комплексу карантинних заходів, є форс-мажором і не вважаються страховими, тобто страхові компанії мають законні підстави для відмови у страховій виплаті.

Покрити витрати на лікування і його наслідків може поліс страхування життя. Є програми, що передбачають виплати при діагностуванні важких і критичних захворювань, а також компенсацію витрат на перебування в стаціонарі.

Отже, навіть в умовах серйозної світової пандемії страхування не втрачає свою актуальність, адже ця сфера є важливим фактором розвитку економіки.

Список використаних джерел:

1. Залетов О. М. Страховий ринок 2019: від пандемії до розвитку / Олександр Миколайович Залетов. // Український науково-дослідний інститут «Права і економічних досліджень». – 2019. – С. 2–4.

2. КАРАНТИН2020: ЩО МИ ПОБАЧИМО НА СТРАХОВОМУ РИНКУ В 2020–2021 РОКАХ: ПРОГНОЗ ВІД BROKER'S INSURANCE GROUP [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icg.biz.ua/karantin2020-shho-mi-pobachimo-na-strahovomu-rinku-v-2020-2021-rokah-prognoz-vid-broker-s-insurance-group/>.

3. Роль та значення страхування в системі економічних відносин [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://pidruchniki.com/15970122/strahova_sprava/rol_znachennya_strahuvannya_sistem_ekonomichnih_vidnosin.

Das Bankwesen der Ukraine

Bereits seit der Unabhängigkeit der Ukraine gibt es die Banken, die mit den ausländischen Geldern gegründet wurden. Allerdings fand die erste Fusion durch ein ausländisches Institut erst 1995 statt. Zu diesem Zeitpunkt stieg die österreichische Raiffeisen International Bank mit Namen „Bank Aval“ ein, die seither „Raiffeisen Aval“ nennt.

Im Jahre 1998 wurde die Bank „Raiffeisen Ukraine“ gegründet. Erst danach etablierten sich auch viele ausländische Banken. Während kürzester Zeit entstanden viele Banken in der Ukraine und der ausländische Sektor erreichte über 30 Prozent.

Die Funktionen einer Zentralbank erfüllt die Nationalbank der Ukraine [1]. Nationalbank der Ukraine (auch NBU) ist die zentrale Notenbank der Ukraine. NBU ist eine juristische Person des ukrainischen Rechtes mit Sitz in Kiew, deren unmittelbarer Eigentümer der Staat Ukraine ist. Die Nationalbank der Ukraine vollzieht ihre Tätigkeit aufgrund der ukrainischen Verfassung und des speziellen Gesetzes über Nationalen Bank der Ukraine. Die Satzung der Nationalbank wurde von der Werchowna Rada am 7. Oktober 1991 angenommen und gilt bis heute. Im März 2014 gab der IWF die Goldreserven der Ukraine mit 42,3 Tonnen an.

Geldeinheit der Ukraine ist Hrywnja [2]. Die Sicherung der Stabilität der Geldeinheit ist die Hauptfunktion der zentralen Bank des Staates - der Nationalbank der Ukraine. Das Grundkapital der Nationalbank beträgt 10 Mio. Hrywnja (ca. 1,6 Mio. EUR) und steht im vollen Eigentum der Ukraine. Es ist zur Sicherung der Verbindlichkeiten der Nationalbank bestimmt.

Ein ausführliches Katalog anderer Funktionen der Nationalbank der Ukraine findet sich im § 7 des Gesetzes zur Nationalbank der Ukraine.

Zu den wichtigsten Punkten gehören: Umsetzung der Geldpolitik jährlich gemäß den Rat der Nationalbank zu verabschiedenden Grundsätzen und Richtlinien der Geldpolitik, Monopolrecht an Emission der ukrainischen Landeswährung und Organisation ihres Umlaufs, Gewährung der Kredite in letzter Instanz für die

Geschäftsbanken des Landes und Organisation des Refinanzierungssystems, Festlegung der Regeln zur Durchführung von Bankgeschäften, zur Rechnungslegung der Banken, zum Schutz der Bankeninformation und des Vermögens, Regulierung des Zahlungsverkehrs, Bankenaufsicht und –regulierung, Umsetzung der Wechselkurspolitik und Regulierung des Devisenmarktes des Landes, Aufbewahrung, Aufstockung und Verwaltung des Gold- und Devisenreserven des Landes.

Zu den Gremien der Nationalbank der Ukraine gehören Rat der Nationalbank und Vorstand der Nationalbank, die vom Präsidenten der Nationalbank geleitet wird. Die Bank unterhält regionale Vertretungen in allen der 24. ukrainischen Gebiete und auch in Kiew [3].

Darüber hinaus ist das ukrainische Bankensystem gut strukturiert und wichtig für den wirtschaftlichen Bereich.

Список використаних джерел

1. Das Bankwesen der Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.botschaft-ukraine.de/das-bankwesen-der-ukraine/> (дата звернення: 01.06.2020)
2. NATIONALBANK DER UKRAINE [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://de.sputniknews.com/tags/organization_Nationalbank_der_Ukraine/ (дата звернення: 01.06.2020)
3. Nationalbank der Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.wikiwand.com/de/Nationalbank_der_Ukraine (дата звернення: 01.06.2020)

СУЧАСНА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА КИТАЮ І УКРАЇНИ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

У сучасному світі, де від рівня розвиненості економіки країни залежить її місце на світовому рівні, одну із головних ролей відіграє ефективне здійснення зовнішньоторговельної політики. В залежності від того, як саме побудована стратегія зовнішньої торгівлі, який курс країна обирає, такими будуть і її зовнішньоекономічні результати. Історія розвитку зовнішньої торгівлі заслуговує на увагу, адже завдяки простій зміні курсу своєї зовнішньоторговельної політики, країна, чия трансформація триває і донині, змогла досягнути вражаючих результатів і посісти ключове місце у світовій економіці. Роль Китаю у світовій економіці, його стабільна тенденція зростання, перспективи міжнародних українсько-китайських відносин взагалі та торгівлі зокрема, мають сьогодні сприятливий та негативний вплив на економічний розвиток України. У зв'язку з цим зовнішньоторговельна політика між Україною та КНР потребують ретельного вивчення.

Метою дослідження є вивчення теоретичних та практичних аспектів сучасної зовнішньоторговельної політики Китаю та України, а також розробка рекомендацій щодо перспектив їх співпраці.

Зовнішньоторговельна політика держави – це діяльність державних органів щодо створення оптимального співвідношення експорту та імпорту країни, що забезпечує сталий економічний розвиток національної економіки та реалізації країною максимальної вигоди [1]. Як показують проведені дослідження, за період 2014– 2019 рр. аналіз ВВП Китаю показав стійку тенденцію до спаду. Для Китаю ситуація почала погіршуватися починаючи з 2016 р., коефіцієнт порівняння ВВП знижується до 12,0 у 2016 р., до 10,7 у 2017 р., і зовсім падає на 1,0 у 2018 р. та 1,0 у 2019 р. [2]. Це пов'язано із слабким

внутрішнім попитом, слабкою інвестиційною активністю Китаю, торговою війною і введенням мита. Щодо України, то починаючи з 2018-2019 рр. ситуація налагоджується з коефіцієнтом порівняння 1,0. Це пов'язано з більш стійким внутрішнім попитом, кращими умовами торгівлі і очікуваним в Україні збільшенням врожаю зернових [3].

Частка Китаю в загальному обсязі зовнішньої торгівлі України в середньому становила 8,76%, що є: 5,48% для експорту та 11,97% для імпорту. Частка України в зовнішній торгівлі Китаю за той же період склала в середньому 0,19% (частка в імпорті склала 0,12%, частка в експорті становила 0,25%). Згідно аналізу даних спостерігається позитивна тенденція до постійного зростання загальної торгівлі України з Китаєм, що підтверджує можливість зовнішньоторговельного співробітництва між двома країнами. За період з 2014 по 2019 рік експорт зріс з 2,67 млрд. дол. США до 3,59 млрд. дол. США, а імпорт зріс з 5,41 млрд дол. США до 9,19 млрд дол. США [4; 5].

Аналіз основних показників зовнішньоторговельних відносин між Україною та Китаєм доводить нестабільність умов торгівлі, значне зростання українського імпорту, а разом з тим падіння української експортної привабливості для покупців з Китаю. Нестабільна динаміка співробітництва пов'язана насамперед з військовими діями на сході країни, нестабільністю регуляторної бази захисту іноземних інвесторів та надмірною корупцією учасників інвестиційного процесу.

Як показує SWOT-аналіз механізму зовнішньоекономічної діяльності України та Китаю сильними сторонами є географічне положення України, велика сировинна база, дешева робоча сила та вагомі конкурентні переваги у певних галузях виробництва. Важливим фактором, який негативно впливає на здійснення зовнішньоекономічної політики, є відсутність стратегічного співробітництва, відмінність у трактовці окремих термінів ЗЕД та існування певної системи ієрархії.

Можливостями є реалізації спільних проектів поставки, розширення торгівлі аграрною продукцією та товарами харчової промисловості, а також

перспектива створення зони вільної торгівлі, втрата технологічної переваги унаслідок реалізації спільних проєктів у військово-космічній сфері або при торгівлі продукцією цих галузей.

Загрозами є відмова Китаєм використовувати територію України для транзиту товарів до ЄС через недосконалість інфраструктури, геополітичні або політичні ризики, перетворення Китаю на домінуючий фактор для формування вітчизняної зовнішньо-торговельної політики та розширення конкуренції на традиційних ринках Близького Сходу, Центральної Азії при торгівлі продукцією чорної металургії та машинобудування.

Проаналізувавши всі можливості та загрози, були запропоновані наступні шляхи вдосконалення механізму регулювання зовнішньої торгівлі: вдосконалення інституційного базису двосторонніх відносин, створення спільних українсько-китайських підприємств на території України, оптимізація структури товарної торгівлі, розробка державної та регіональних стратегій метрополізації великих міст, активізація інтеррегіонального співробітництва, інтенсифікація співробітництва в гуманітарній сфері, розвиток регіональних туристичних, екологічних, культурних і освітніх проєктів.

Завдяки цим рекомендаціям у майбутньому українсько-китайські зв'язки зможуть налагодити свій механізм регулювання в зовнішньоторговельній політиці.

Список використаних джерел:

1. Зовнішньоторговельна політика держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/17817/
2. Динаміка торговельного балансу Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.investing.com/economic-calendar/chinese-trade-balance-466>
3. Динаміка торговельного балансу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/balance/>
4. Експорт та імпорт Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://trendeconomy.ru/data/h2/China/TOTAL>

5. Экспорт та імпорт України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://novavlada.info/gosudarstvo/stati/ekonomika/vneshnyaya-torgovlya-ukrainy-v-2019-g-eksport-vyros-za-schet-horoshego>

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одним з основних вимог функціонування підприємств в умовах ринкової економіки є безбитковість господарської та іншої діяльності, відшкодування витрат власними доходами та забезпечення у визначених розмірах прибутковості, рентабельності господарювання. Головне завдання підприємства, як суб'єкта ринку, - господарська діяльність, спрямована на отримання прибутку для задоволення соціальних і економічних інтересів членів трудового колективу і інтересів власника майна підприємства.

Об'єктом дослідження є прибутковість виробництва продукції приватно-орендного підприємства «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва», яке знаходиться у с. Мала Білозерка Василівського району Запорізької області. Спеціалізація підприємства – виробництво зернових та технічних культур. Площа сільськогосподарських угідь, а саме ріллі, становила 2890 га, а середньорічна чисельність працюючих - 74 особи. Середньорічна вартість основних фондів становила 14824 тис. грн., а середньорічна вартість оборотних фондів склала 19271,2 тис. грн. Чистий фінансовий прибуток у 2018 році склав 421 тис. грн

Аналіз результатів сільськогосподарського виробництва, зокрема продукції рослинництва, показав, що протягом останніх 3 років сільське господарство в ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» було прибутковим. У 2018 році прибуток від реалізації продукції становив 6,98 млн. грн., рівень рентабельності виробництва рослинницької продукції у 2018 році сягнув 28,3%, тоді як у 2016 році він складав 49,4%.

Загальна площа зернових культур збільшилась у 2018 році порівняно з 2016 роком на 91 га, або на 6,8%, середня урожайність зернових зменшилась на 19,3% і й становила 23,4 ц/га, таким чином валовий збір зменшився на 13,8% і становив 33,6 тис. ц. Площа соняшнику у 2018 році порівняно з 2016 роком

скоротилася на 11,4% до 748 га, а урожайність впала на 22,6% до 12,7 ц/га, таким чином валовий збір соняшнику зменшився на 31,4% і склав 9,5 тис. ц. Площа ріпаку озимого у 2018 році порівняно з 2016 роком зросла на 9% до 603 га, а урожайність знизилася на 18,4% до 19,9 ц/га, таким чином валовий збір ріпаку зменшився на 11,1% і склав 12 тис. ц.

Факторний аналіз показав, що у 2018 році прибуток від реалізації зернових та зернобобових культур зменшився на 1204,3 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації зерна призвело до зниження прибутку на 391,1 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 3380,4 тис. грн., а зростання ціни зерна забезпечило збільшення прибутку на 2567,2 тис. грн. У 2018 році прибуток від реалізації соняшнику зменшився на 2589 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації соняшнику призвело до зниження прибутку на 1554,9 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 1133,9 тис. грн., а зростання ціни соняшнику забезпечило збільшення прибутку на 781,7 тис. грн. У 2018 році прибуток від реалізації ріпаку збільшився на 922 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації ріпаку призвело до зниження прибутку на 582 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 1121,6 тис. грн., а зростання ціни ріпаку забезпечило збільшення прибутку на 99,8 тис. грн.

Рівень рентабельності зерна у 2018 році сягнув 18,8%, тоді як у 2016 році він становив 37,7%. Рівень рентабельності виробництва соняшнику відповідно сягнув 32,5%, тобто значно нижчий за рівень 2016 року, коли він становив 62,8%. Рівень рентабельності виробництва ріпаку сягнув 38,7%, тоді як у 2016 році він становив 50,2%.

Аналіз точок беззбитковості показав, що витрати на виробництво та реалізацію зерна окупаються при обсязі продаж у 25100 ц та виручці від реалізації у 10,65 млн. грн. Витрати на виробництво та реалізацію соняшнику окупаються вже при обсязі продаж у 7049 ц та виручці від реалізації у 6,1 млн. грн. Витрати на виробництво та реалізацію ріпаку окупаються при обсязі продаж лише у 8505 ц та виручці від реалізації у 8,2 млн. грн.

Впровадження нішевої продукції вважається досить економічно привабливим із точки зору потенційних можливостей прибуткової диверсифікації агробізнесу. Сочевиця добре пристосована до природних та господарських умов підприємства. Витрати на виробництво сочевиці в розрахунку на одиницю площі складають майже 9,5 тис. грн., таким чином витрати на 1 т при плановій урожайності 1,5 т/га становитимуть 6321,4 грн., повна собівартість сягне 6890,3 грн. Рівень рентабельності сочевиці становитиме 74,2%.

Для досягнення максимуму прибутку обґрунтовується оптимальна структура посівних площ, яка передбачає 896 га (30%) озимої пшениці, 242 га (8,4%) ярого ячменю, 54 га (1,9%) кукурудзи на зерно, 527 га (18,2%) сочевиці, 477 га (16,5%) соняшнику, 434 га (15%) ріпаку, 1 га баштанів та 289 га (10%) під чорним паром. Прибуток від реалізації складе 10,9 млн. грн., рівень рентабельності сягне 40%.

Пропонується створити цех по переробці зерна на борошно, що сприятиме диверсифікації виробництва, створенню нових робочих місць, збільшенню прибутку та забезпеченню населення продуктами харчування. Плановий обсяг випуску готової продукції за рік 555,7 т борошна вищого сорту, 410,1 т борошна першого сорту та 304,3 т висівок.. У 1 рік реалізації проекту становлять 2,14 млн. грн., у 2 рік та 3 рік – по 6,4 млн. грн. При середній ціні продукції в 7,4 грн./кг. Перший рік реалізації продукції принесе виручку у розмірі 3,9 млн. грн. та збиток у 74,2 тис. грн., другий та третій рік забезпечать по 9,45 млн. грн. виручки від реалізації та прибуток 850,5 тис. грн.

Сума інвестицій у проект становить 1050 тис. грн. Термін окупності інвестицій становить 10 місяців. За три квартали функціонування проекту грошовий потік перевищує очікувані доходи на 212,3 тис. грн. На 1 грн. теперішньої вартості вкладених коштів у проект підприємство отримає 1,5 грн. теперішньої вартості доходу.

Запровадження оптимальних заходів управління прибутком дозволить аграрному підприємству підвищити власну конкурентоспроможність у

короткостроковому та довгостроковому періодах, а також рентабельність виробництва.

Список літератури.

1. Андрєєва Л.О. Науково-прикладні основи ефективного розвитку аграрного сектору економіки України: монографія. / Л.О. Андрєєва, Л.О. Болтянська, М.І. Грицаєнко, Г.М. Завадських, Г.П. Педченко. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. – 271 с.

2. Власюк Ю.О. Застосування економіко-математичних методів у дослідженні конкурентоспроможності підприємств// Ю.О. Власюк, Г.П. Педченко/ Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2017. № 3 (35).- С. 279-285.

3. Власюк Ю.О. Особливості моделювання інвестиційного процесу в аграрному секторі / Ю.О. Власюк, Г.П. Педченко // Вісник Хмельницького національного університету (економічні науки) – Хмельницький. – 2016. – № 3, - С.144-147.

4. Педченко Г. П. Статистика: Навч. посібн. [з грифом МОН] / Г. П. Педченко. — Мелітополь: КолорПринт, 2018. — 266 с.

5. Педченко Г.П. Сучасний стан підприємництва в Запорізькій області // Г.П. Педченко, Ю.О. Власюк / Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. - № 3 (32). - С. 159-167.

6. Статистична обробка і оформлення результатів експериментальних досліджень (із досвіду написання дисертаційних робіт). Навчальний посібник / О.В. Кисельов, І.Б. Комарова, Д.О. Мілько, Р.О. Бакарджиев, за заг. ред. Д.О. Мілька; Інститут механізації тваринництва НААН. – Електронний аналог друкованого видання (електронна книга). – Запоріжжя : СТАТУС, 2017. – 1181 с.

Проблеми та перспективи економічного розвитку України

Україна - найбільша індустріально-аграрна держава Східної Європи, територіально поступається на континенті лише Російській Федерації. Її економіка являє собою сукупність територіально взаємопов'язаних областей матеріального виробництва та невиробничої сфери.

Практично значна частина потенціалу нинішньої української економіки була створена за часів СРСР. Поступово виходячи з індустріальної економіки Радянського Союзу в Україні поступово посилюється роль підприємств невиробничої сфери. Особливе значення тут мала б займати наука, яка зазвичай є двигуном науково-технічного прогресу у всіх галузях господарства і освіти. Але на її розвиток не вистачає фінансування і, мабуть, Україна практично перейшла в розряд країн третього світу, які є в кращому випадку полігоном для впровадження різних чужих наукових нововведень.

Перспективною для української економіки може стати курортно-туристичне господарство, що базується на природно-кліматичних ресурсах, мінеральних водах, історичних і природних пам'ятниках.

Передумовами розвитку і розміщення великих підприємств економіки України є природні ресурси. Серед них важливе значення мають запаси кам'яного та бурого вугілля, залізної, марганцевої, титанової та ртутної руд, сірки, калійної і кухонної солі, каолінів, цементної сировини, флюсових вапняків і т.п. Україна має значні запаси практично всіх відомих на сьогодні видів природного промислової сировини і головним обов'язком держави є створити механізм їх дбайливого використання на благо всіх громадян країни. Значним природним багатством України є її родючі ґрунти.

В економіці України стався характерний для перехідних (переломних) етапів країн третього світу процес перерозподілу власності не на користь держави, тобто не на користь більшості його громадян. Значна частина економічно рентабельних підприємств і виробництв були передані

(приватизовані) в приватні руки і держава (і його скарбниця) значною мірою втратили контроль над ними.

У наявності разюча невідповідність між практично безмежними можливостями української економіки і її кризовим станом на протязі майже всього незалежного існування держави. Основна причина перманентної кризи в економіці України криється у відсутності реального системного державного контролю над економікою країни. Нездатність апарату управління держави здійснити економічні реформи, що дозволяють перевести економіку України з соціалістичних правил гри на капіталістичні, змушує її "плисти за течією", а окремим галузям і підприємствам виживати чи не завдяки підприємливості їх керівників.

Незважаючи на неспроможне керівництво новою державою, величезний потенціал закладений в економіку України ще в роки радянської влади дозволяє їй по виробництву окремих видів продукції до сих пір входити до першої десятки найбільших виробників світу.

Туризм сьогодні вважається одним з перспективних напрямків соціально-економічного розвитку країни, регіонів, міст. Адже туристичне господарство генерує 11% валового продукту в світі, а туристична індустрія - 4,2%. Одночасно, в нашій країні існують всі передумови для розвитку туризму: історичні, географічні, природні, економічні, соціально-демографічні. Відповідно, причинами нестабільності є ряд проблем, які сповільнюють розвиток туризму в Україні і гальмують розвиток туристичної індустрії.

В першу чергу, в засобах масової інформації населення активно проводиться реклама міжнародного туризму і майже відсутня реклама внутрішнього туризму, за винятком загальновідомих зон туризму та рекреації (Криму і Карпат).

По-друге, відсутність коштів на реконструкцію пам'яток історії та архітектурного мистецтва, а залучення інвестицій гальмується через нерегульовану нормативно-законодавчу базу країни. Як відомо, значна кількість населених пунктів України - Хотин, Межиріччі, Ізяслав і інші, мають

пам'ятки архітектури XVII- XVIII століття, для відновлення яких необхідні значні капіталовкладення.

По-третє, в Україні не розвинутий сектор туристичної індустрії. У жодному місті України не лунають безкоштовні буклети-путівники історико-культурних пам'яток міста. Крім того, не у всіх містах є такі путівники, що обумовлено вузьким тлумаченням туризму і малої обізнаністю про різноманіття туристичних услуг.

В-четверте, різноманіттям туристичних послуг, можуть похвалитися переважно міста-мільйонери, міста загально визнаних зон рекреації і туризму (Крим, Карпати), деякі історичні та культурні центри. У той час коли, в більшості міст України можна розвивати промисловий, оздоровчий та інші види туризму. Але для цього ж знову потрібні інвестиції для створення бізнес-центрів, рекреаційних зон відпочинку, які поєднували в собі пасивні і активні види відпочинку. Найвні проблеми гальмують розвиток туризму та туристичної індустрії в Україні. Рішення розглянутих проблем вплине, як на поліпшення економічного, так і соціального розвитку країни.

Література:

1. Стратегія сталого розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/opitnaa/ss-9734851>.
2. Харрис Годфри, Кац Кеннет М. Стимулирование международного туризма в XXI веке / Харрис Годфри, Кац Кеннет М. ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 240 с.

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку світових економік одну з найважливіших ролей відіграє фондовий ринок, який відбиває рівень розвитку економіки країни загалом. Фондовий ринок України має коротку історію, тому характеризується як слаборозвинутий, містить певні недоліки та проблеми. В той же час, є і потенціал: за умов здійснення необхідного комплексу заходів можна суттєво вплинути на ефективність його функціонування. Ураховуючи наведені аргументи, дослідження сучасних тенденцій і виявлення проблем функціонування фондового ринку України є завжди актуальним.

Різні аспекти теоретико-методологічного обґрунтування сутності фінансового ринку та його фондового сегмента розглядаються у працях таких іноземних фахівців, як Ф. Ален, В. Берг, Б. Борн, А. Бут, Дж. Глаубер, А. Манес, А. Рот, В. Рубцов, Дж. Стігліц, С. Тадессе, У. Шарп та ін. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад функціонування фондового ринку зробили такі вітчизняні вчені, як О. Барановський, М. Бурмака, О. Іваницька, І. Лютий, В. Міщенко, О. Мозговий, С. Мошенський, С. Науменкова, С. Ткаченко, В. Шелудько, І. Школьник та ін.

Стан і рівень розвитку фондового ринку характеризується, в першу чергу, показниками капіталізації, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю і асортиментом цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах та ін.

Обсяг ринкової капіталізації підприємств, що знаходяться в лістингу українських бірж значно поступається іншим країнам. Показник капіталізації емітентів, акції яких внесено до біржового реєстру станом на 01.01.2018, становив 7,97 млрд. грн. (288 млн. дол. США). Для порівняння, ринкова

капіталізація тільки однієї Нью-Йоркської фондової біржі на той же час склала більше 23 трлн дол. США, що перевищує обсяг капіталізації всіх бірж України разом взятих майже у 80 тис. разів. А Варшавська фондова біржа, яка вважається найкращою у Східній та Центральній Європі, має капіталізацію у обсязі 162 млрд. дол. США, і знаходиться на 31 місці за капіталізацією у світі [4].

Незважаючи на різницю у стані українського біржового ринку у порівнянні із іншими біржами світу, все ж таки існують позитивні тенденції його подальшого розвитку та ряд проблем, без вирішення яких неможливе успішне виконання фондовим ринком покладених на нього функцій: залучення інвестицій та розподілу капіталу.

Сучасний фондовий ринок України можна охарактеризувати такими ознаками [5]:

- низька ліквідність (найбільший денний оборот на Українській біржі склав 60 мільйонів гривень. На ПФТС денний обсяг становить в середньому 30-40 мільйонів гривень, тоді як на ММВБ денний оборот торгівлі акціями становить 1-2 мільярди доларів, а на провідних світових майданчиках значно більше);
- досить низький рівень капіталізації;
- обмежений інструментарій;
- низька ефективність нормативно-правового регулювання (експерти відмічають значну зарегульованість ринку);
- мала кількість компаній, які проходять лістинг;
- слабка інформованість громадян про фондовий ринок і відповідна низька активність щодо інвестування в цінні папери;
- нерозвиненість інфраструктури;
- спекулятивний характер росту;
- суттєва залежність від зовнішніх факторів;
- висока волатильність та ризикованість;
- недостатня кількість кваліфікованих кадрів;

- відсутність відкритого доступу до інформації, закритість ринку;
- порушення прав інвесторів (постійно фіксується).

Всі вищевказані проблеми вкрай важливо вирішити. Для цього необхідно поглиблено вивчити всі складові елементи фондового ринку України, відзначити недоліки сформованого положення й розробити певні напрямки, відповідно до яких повинні бути проведені перетворення. Ефективне функціонування фондового ринку впливає на активність реального сектору економіки, ситуацію на зовнішніх ринках, упорядкованість сфери держаних фінансів та здійснення виваженої державної економічної політики.

Підсумовуючи все вищесказане, можна відзначити, що сучасний стан фондового ринку України відзначається не тільки ступенем його інтегрованості в світовий ринок капіталів і характером глобалізаційних процесів, а й внутрішніми факторами (економічного, політичного і соціального характеру). Удосконалення діяльності на фондовому ринку дозволить зробити його більш привабливим як для громадян України, так і для іноземних інвесторів.

Список літератури:

1. National commission of Securities and Stock Market (2019), “Annual Report on 2018”, available at: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/rtchniy-zvt-nktspfr-za-2018-rk/> (Accessed 12 Nov 2019).
2. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-4 [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua>.
5. Полюхович В. Місце фондового ринку в структурі фінансового ринку України/В. Полюхович//Підприємництво, господарство і право. – 2011.

Сучасний стан та тенденції розвитку вівчарства в Україні

Вівчарство - це невід'ємна складова агропромислового комплексу та незмінна галузь сільського господарства. Незважаючи на свою унікальність, вівчарство зазнало найбільших втрат в останні роки і знаходиться у великій фінансово-економічній кризі. Масове скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин, зниження продуктивності, збитковість виробництва та погіршення якості продукції ставлять під загрозу національну продовольчу безпеку, знижується експортний потенціал країни та погіршується соціальна ситуація в сільській місцевості. [2]

Зважаючи на унікальні властивості галузі та провідне місце в структурі АПК важливим є комплексне дослідження розвитку вівчарства, створення сприятливих інвестиційних умов та запобігання збитковості виробництва.

Продукція вівчарства – це важливе джерело цінних харчових продуктів та сировини для різних галузей промисловості: баранина, вовно і молоко. Один із прибуткових видів продукції вівчарства – це м'ясо. Баранина відзначається, високим вмістом повноцінного білка і незамінних амінокислот. Найбільше виробництво баранини спостерігається у Закарпатській та Одеській областях [5].

Одним із важливих видів сировини у текстильній промисловості, що одержують від овець, є вовна. На жаль, сьогодні виробництво вовни задовольняє потреби людини лише на 10–15% [5].

Овече молоко і продукти його переробки – один із найбільш повноцінних харчових продуктів, який з давніх часів вважається корисним та цілющим напоєм, що має лікувальні властивості. З овечого молока виготовляють переважно сири, айран, каймак, мацоні тощо.

Кризові явища у вівчарстві є наслідком впливу таких факторів, як низькі закупівельні ціни на продукцію, незацікавленість господарств у виробництві вовни через диспаритет цін, відсутність узгодженості економічних інтересів товаровиробників і переробних підприємств, незадовільна кормова база і відсутність прогресивних технологій інтенсивної відгодівлі молодняку тощо.

Розведенням овець в Україні займаються в більшості особисті селянські господарства. Їх частка становить 83%. В Україні також діє 28 племзаводів, що розводять овець. [6]

В Україні є природно-кліматичні умови, ресурсний потенціал, кон'юнктура ринку, щоб займатися вирощуванням і виробництвом продукції вівчарства. Але можливості для збільшення виробництва вовни й баранини

використовуються недостатньо. Різноманіття природно-кліматичних, економічних та господарських умов нашої країни забезпечує розведення порід овець з різними продуктивними й адаптаційними властивостями. На теперішній час більшого розповсюдження набувають м'ясо-вовнові, крос бредні та м'ясні породи овець.

Нині вівчарство потребує більш ефективного державного захисту. Тваринники при нерентабельному виді бізнесу розраховують на значну підтримку з боку держави.

Підтримуємо думку вчених, які вважають, що є для виробництва вовни і баранини найбільш сприятливими є умови зони Степу, де доцільно створювати великі спеціалізовані господарства. В пригірських районах створювати кооперативи дрібних виробників, що спеціалізуються на виробництві овечого молока, баранини і вовни та їх переробці. А в регіонах, де вівчарство не є основною спеціалізацією – створення сімейних ферм та інших підприємницьких структур. [1]

Проаналізувавши ситуацію розвитку галузі, можна зробити висновок про негативні тенденції в розвитку вівчарства: скорочення поголів'я тварин, вагоме зниження продуктивності худоби, погіршення її якісного складу. Звичайно, дані обставини спричинили погіршення якості продукції, а звідси і споживання цінних продуктів харчування. Підвищення ефективності виробництва продукції вівчарства і слід віднести до першочергових завдань перспективного розвитку. При цьому повинна проводитися державна підтримка вітчизняних виробників.

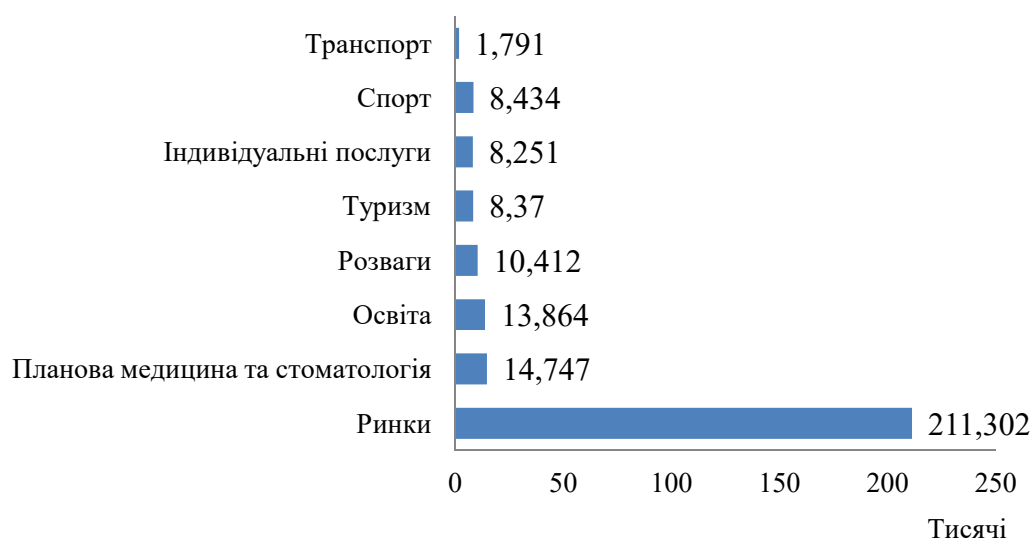
Список використаної літератури

1. Беженар І.М. Удосконалення регіонального розміщення та структури виробництва продукції вівчарства на основі її диверсифікації/ І.М. Беженар// Вісник МНУ ім.В.О.Сухомлинського. –2015. – Вип. 5. –С. 104-110.
2. Богданко С. Невтішні реалії / С. Богданко // Агро перспектива. – 2009. – № 2. – С. 40-43.
3. Бойко В. Перспективи розвитку та підвищення конкурентоспроможності галузі вівчарства на Херсонщині/ В.Бойко//Економіка АПК,2018.1- с. 26–33.
4. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.
- 5.Оганесян В.С. Сучасний стан виробництва продукції вівчарства на ринку України/ В.С.Оганесян //Економіка, бізнес та управління.2018.Випуск 4 (15).- с.111-117.
6. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2267>

Проблеми малого та середнього бізнесу під час карантину та шляхи їх вирішення

Як і всі країни світу, Україна була вимушена оголосити карантин через пандемію COVID-19. Це було зроблено для забезпечення безпеки та зменшення швидкості розповсюдження вірусу. Але малий та середній бізнес були не готові до термінового закриття, припинення функціонування офлайн. Два місяці бізнес перебував у стадії застою. Розглянемо статистичну інформацію:

Рис. 1 – Кількість фізичних осіб-підприємців, які опинилися без роботи на період карантину

Джерело: opendatabot.ua

За даними інформаційного порталу Zaxid.net, кількість вакансій від роботодавців на сайті Work.ua скоротилася на 25%. Загалом, через обмеження карантину, призупинили свою діяльність 277 тис. підприємців.

Держава сформувала «пакет підтримки» у розмірі 9,3 млрд. грн., який включає: скасування ЄСВ для ФОП у березні та квітні, скасування податку на майно у березні, збільшення бюджету Фонду соцстрахування на випадок безробіття, підвищення лімітів доходу для ФОП, які працюють за спрощеною системою оподаткування. Однак, за оцінкою аналітиків, загальні втрати бізнесу по всім сферам набагато більші.

Розглянемо деякі рекомендації для малого та середнього бізнесу під час карантину:

1) Налагодити поставки через сайт. Сайт, профілі у соціальних мережах – це те, що допомагає комунікувати із своєю аудиторією. Бізнесам, які надають товари, а не послуги, слід запустити онлайн-магазин із зручною для клієнта доставкою та оплатою.

2) Надати акційні пропозиції. Звичайно, купувати через сайт, чекати 2-3 дні доставки (якщо з іншого міста) викликає сумніви у споживачів. Стимулюючим методом є знижки або вигідні пропозиції. Так, «Львівська майстерня шоколаду» на своєму сайті запустила знижку на товар - 36,6%.

3) Зайнятися контентом. За допомогою контенту бізнес може збільшити свою аудиторію, покращити репутацію, підвищити рівень обізнаності бренду.

Висновком є те, що виживає найбільш адаптивний та гнучкий бізнес. Карантин тільки підкреслив – існування виключно офлайн, відсутність розвитку онлайн платформи призведе до негативних результатів. Недаремно говорять: «Якщо вашого бізнесу не має в Інтернеті, то його не існує». Це дійсно так, особливо з огляду на ситуацію сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Інформаційний портал «Економічна правда». Стаття «Скільки коштує пакет «карантинної» держпідтримки і які втрати малого бізнесу» [Електронний ресурс] // 2020 – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/10/659198/>
2. Інформаційний портал новин про відкриті дані «Опендатабот» [Електронний ресурс] // 2020 – Режим доступу до ресурсу: <https://opendatabot.ua/>
3. Чурилова Катерина. Інформаційний портал «Zaxid.net». Стаття «Аналітики підрахували втрати малого та середнього бізнесу через карантин» [Електронний ресурс] // 2020 – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/analitiki_porahuvali_vtrati_malogo_ta_serednogo_biznesu_cherez_karantin_n1501604

ВДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ РОБОТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Лисак Г.Є., 31 ПТ
Лисак О.І., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Розвиток інформаційних технологій дозволило значно розширити можливість маркетингових досліджень. Технології виконують безліч важливих функцій: дозволяють зберігати дані, а також доступ до них та ін. Позитивним моментом є можливість отримати доступ до інформації в будь-якому місці і з будь-якого пристрою зв'язку. У сучасному світі інтернет маркетинг дуже популярний серед підприємств, тому що інтернет дає можливість проводити маркетингові дослідження, обмінюватися комерційною інформацією, створювати нову продукцію, вести переписку, приймати замовлення, збувати продукцію і мн. ін. [5].

Інтернет зберігає в собі величезні обсяги даних, що сприяє проведенню вторинних маркетингових досліджень - вибору джерела інформації. Проте вибрати джерело досить складно. І щоб вибрати найефективніший джерело, необхідно виконати ряд умов: інформація повинна бути достовірною (з'ясування статусу документа, сайту і ін.), Необхідна повнота охоплення ресурсів (наявність товару в мережі), сайти - найбільш поширені інформаційні ресурси, пов'язані з конкретній сфері діяльності, які можуть містити графічну і звукову інформацію, відеозображення і т. д. Володіти такими сайтами можуть як фірми, так і приватні особи.

Для ефективної роботи, в інтернет-маркетингу використовуються різні інструменти, до яких відносяться:

- дослідження всього ринку, окремих ніш,
- дослідження конкурентного середовища,
- вивчення споживачів,
- формування маркетингового оточення товарів і послуг,
- більш ефективна організація сервісного обслуговування,
- маркетинг взаємовідносин з клієнтами і партнерами,
- реалізація товарів через інтернет,
- оплата товарів і послуг через інтернет,
- проведення рекламних кампаній в мережі Інтернет,
- стимулювання збуту товарів і послуг,
- інтер ні-брендинг,
- інтернет-PR

Основні матеріали дослідження. Одним із найбільш ефективних інструментів інтернет-маркетингу є використання на підприємстві CRM-системи. Це набір певного програмного забезпечення і технологій, призначене для обліку, обробки та зберігання інформації о взаємовідносинах з клієнтами. За

допомогою CRM можна автоматизувати й удосконалювати бізнес-процеси в таких областях, як: продажі, маркетинг, обслуговування і підтримка клієнтів.

CRM-система допомагає координувати взаємодію відділів підприємства, які ведуть роботу з клієнтом, а також координувати роботу каналів взаємодії з самим клієнтом. Крім того, CRM дає відділам підприємства доступ до повної інформації про клієнта, необхідної для найкращого задоволення його потреб [2].

Зазвичай, системи управління взаємовідносинами з клієнтами прийнято розглядати як програми для автоматизації продажів і взаємодії з клієнтами. Однак сьогодні розробники систем функціонально розширили свої програми і перетворили їх в інструмент комплексної автоматизації бізнесу.

Таким чином, CRM-систему як технологію підвищення ефективності та організації роботи бізнесу можна адаптувати під будь-яку справу. Головне в сучасній CRM-системі - здатність вирішувати питання внутрішніх зв'язків підприємства і управління.

За рахунок впровадження в підприємство CRM-системи, можна забезпечити виконання наступних завдань:

- мінімізувати вплив на процеси людського фактора;
- створити єдину ІТ-інфраструктуру;
- пам'ятати про всі деталі дій: від найважливіших до найдрібніших;
- включити клієнтів в свої бізнес-процеси;
- чесно і аргументовано розділити відповідальність;
- заощадити час і кошти на управлінні компанією [10].

Незалежно від функціональної області CRM-системи, з її допомогою можна істотно збільшити ефективність і якість прийнятих рішень.

Застосування CRM-систем в процесі прийняття стратегічних рішень в залежності від їх призначення представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Застосування CRM-систем в процесі прийняття стратегічних рішень

CRM для продажів	CRM для маркетингу	CRM підтримки
прийняття рішень в рамках процесу збуту	прийняття рішень в області маркетингу	прийняття рішень в управлінні проблемами
єдине джерело інформації про клієнта	планування та проведення кампаній	фіксація та відстеження інцидентів
автоматизація збутових процесів	сегментування клієнтської бази	передбачення запитів користувачів
можливість аналізу накопиченої, інформації	розподіл завдань, відстеження ходу виконання	доступ клієнтів і партнерів до бази знань
точне прогнозування продажів	автоматизація передпродажних процесів	тісний контакт підрозділів

Джерело [8]

Для реалізації стратегії розвитку підприємства ТОВ «Агро-Сервіс» пропонується впровадження CRM-системи в Бітрікс24.

Бітрікс24 - це додаток CRM, що допомагає організувати роботу на підприємстві. Він дозволяє:

1. Враховувати всіх потенційних клієнтів;

2. Враховувати переваги постійних клієнтів;
3. Відстежувати комерційні пропозиції, замовлення, оплати;
4. Бачити всі угоди, контакти в одній базі;
5. Оптимізувати роботу співробітників;
6. Залишати аналітичні звіти;
7. Використовувати так само мобільну версію Бітрікс24.

метою оцінки ефективності була складена таблиця, яка містить в собі порівняльну характеристику на основі показників (таблиця 2).

Таблиця 2

Оцінка ефективності впровадження CRM-системи

Проблема	Рішення CRM	Результат
Низька автоматизація бізнес-процесів, направлення на операційну діяльність	документація рішень типових проблем	скорочення часу на виконання проектної та операційної діяльності підрозділу за рахунок слідування вже готовим інструкцій, а не знаходження рішення заново
складність оцінки ефективності роботи підрозділи	фіксація всіх дій співробітників	система дозволяє проводити оцінку фактичної трудомісткості роботи співробітників і дозволяє при спілкуванні з керівництвом підтверджувати ефективність роботи підрозділи за допомогою кількісних показників
недолік даних для оцінки ризиків	накопичення в базі проблемних ситуацій	збір і збереження даних для аналізу, за рахунок складання реєстру ризиків (проблемних ситуацій), які можуть привести до виходу з ладу ІС підприємства і іншим нештатним ситуаціям
недостатній універсалізм співробітників	надання доступу до єдиної бази списку звернень	при зверненні до CRM-системи співробітники привчаються знаходити рішення не тільки за своєю темою, але і по темі колег
високий поріг входження для нових співробітників	запис рішень типових проблем	з першого дня роботи в компанії новий співробітник може бути притягнутий до вирішення типових проблем без спотворень інформації, які неминучі при особистому спілкуванні
слабка активність в науковій діяльності компанії	фіксація всіх звернень клієнтів, створення оперативної звітності	спрощення ініціації розробки нових проектів за рахунок того, що система фіксує всі звернення клієнтів і дозволяє створювати оперативну звітність, що значно полегшує доказ необхідності починати ті або інші інноваційні розробки, спрямовані на підвищення ефективності організації

Джерело [8]

Розрахуємо фінансовий результат від впровадженням CRM-системи в Бітрікс24 для ТОВ «Агро-Сервіс» при наступних умовах:

1. Найбільш оптимальним є бізнес-тариф «Компанія», вартість якого становить 42240 дол. (1 034 880 грн.) на 1 рік. Ці витрати в формі 2 «Звіт про фінансові результати» віднесемо до собівартості реалізованої продукції.

2. За експертними оцінками визначено, що використання CRM-системи збільшить виручку від реалізації на 20% та зменшить витрати на збут на 15%.
Результати розрахунків наведені в наступній таблиці.

Таблиця 3

Фінансовий результат при впровадженні CRM-системи, млн.грн.

Стаття	2018 рік	Прогноз
Чистий дохід від реалізації продукції	118,47	142,164
Собівартість реалізованої продукції	94,88	95,91
Валовий прибуток	23,59	46,25
Інші операційні доходи	-	-
Адміністративні витрати	6,79	6,79
Витрати на збут	1,15	0,98
Інші операційні витрати	0,02	0,02
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	15,63	38,48
Інші фінансові доходи	-	-
Інші доходи	-	-
Інші витрати	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	15,63	38,48
Витрати з податку на прибуток	2,81	6,93
Чистий фінансовий результат: прибуток	12,82	31,55

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Отже, за рахунок використання в своїй діяльності CRM-системи підприємство ТОВ «Агро-Сервіс» може збільшити чистий прибуток в 2,5 рази.

Результати та висновки. Успішне впровадження CRM-системи в структуру підприємства дозволить досягти наступних цілей:

✓ зменшення витрат: автоматизація складних обчислень і інших операцій, зменшення зайвої комунікації між співробітниками і формалізація бізнес-процесів;

✓ прискорення бізнес-процесів: повідомлення, виняток непотрібних рутинних задач з бізнес-процесів і спрощення операцій обробки даних;

- ✓ підвищення прозорості бізнесу: дані по роботі всіх співробітників заносяться в систему, є можливість робити на підставі цих даних звіти керівництву для розуміння ситуації на місцях;
- ✓ управління на основі КРІ: для кожного процесу можна виділити показники ефективності (метрики) і почати їх відстежувати за допомогою CRM;
- ✓ стандартизація бізнес-процесів: всі співробітники працюють за певною схемою, яка закладена в CRM-систему [9].

Список літератури

1. Андрєєва Л.О., Лисак О.І. Методичні аспекти стратегічного розвитку підприємств/ Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак // Науковий журнал «Бізнес-інформ», № 6, 2016 - С. 227-231.
2. Лисак О.І. Перспективи розвитку електронної комерції в Україні / О.І. Лисак / Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) - Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». - 2017. - №3 (35). - С. 46-55.
3. Лисак О.І., Андрєєва Л.О. Перспективи розвитку молодіжного підприємництва в Запорізькому регіоні / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва // Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 лютого 2020 р.): у 2 ч. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Ч.2. с. 279-282.
4. Плєскач В.Л. Електронна комерція: [підручник] / В.Л. Плєскач, Т.Г. Затонацька. – К.: Знання, 2007. – 535 с.
5. Суркова, Е. Основы маркетинга / Е.В. Суркова - Ульяновск: УлГТУ, 2007. - 152 с. . Кураков, А. Эффективное продвижение сайтов / А.Кураков. М. Райцин - Москва: СамИздат, 2011. - 61 с.
6. Тебенко В. М., Андрєєва Л. О., Лисак О. І. Аналітичне дослідження результатів діяльності підприємств сфери торгівлі / В.М. Тебенко, Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак // International Scientific Conference Economy Digitalization: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings, January 24th, 2020. Kielce, Poland: Baltija Publishing. pages 45-48.
7. Ткадлец Л.А. Влияние развития технологий коммуникации на маркетинг // Современные тенденции развития науки и технологий. 2016. № 1-10.
8. Харитонов В. И. Применение CRM-систем при принятии управленческих решений в организации // Системное управление. – 2016. – № 1. – С. 30.
9. 55. Как создать свою CRM – WebAutomation: [Электронный документ]. – (<http://web-automation.ru/book/how-create-crm>).
10. Chen I. J., Popovich K. Understanding customer relationship management (CRM) People, process and technology // Business process management journal. – 2003. – Т. 9. – №. 5. – С. 672 - 688.
11. Lysak H., Lysak O., Karaieva T. The prospects of e-Commerce in Ukraine : – Мелітополь: ТДАТУ, 2018.

АНАЛІЗ РОБОТИ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Вагомою частиною будь-якої національної економіки – є ринок нерухомості, так як нерухомість є основною частиною національного багатства, на яку, за підрахунками науковців, припадає понад 50% світового багатства. Без ринку нерухомості не може бути ринку взагалі; інші види ринків (ринок праці, ринок капіталу, ринок товарів та послуг) для свого існування повинні мати або орендувати приміщення.

Значна частка валового внутрішнього продукту країн світу припадає на національні ринки нерухомості, у них задіяна висока частка працездатного населення (у сфері будівництва та професійних агенціях нерухомості).

Відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», нерухомість являє собою майно – об'єкти в матеріальній формі, будівлі та споруди (включаючи їх невід'ємні частини), машини, обладнання, транспортні засоби тощо; паї, цінні папери; нематеріальні активи, в тому числі об'єкти права інтелектуальної власності; цілісні майнові комплекси всіх форм власності [3]

Нерухоме майно виконує одночасно дві важливі функції: засобу виробництва (в процесі виробництва переважної більшості матеріальних благ і послуг) і предмета особистого споживання (для проживання, відпочинку, культурного дозвілля). Ринок нерухомості має важливе значення в забезпеченні ефективного функціонування всіх елементів економічної системи, а також у створенні оптимальних умов для розвитку інвестиційних процесів і забезпеченні економічного зростання.

Ринок нерухомості, як частина ринкового простору, має властиві йому закономірності: циклічні коливання активності й цін разом з економічними,

інвестиційними та іншими циклами; зв'язок з іншими ринками (валютним, фондовим), який сприяє руху капіталу на ринок нерухомості й зростанню цін на об'єкти нерухомості при зниженні дисконтної ставки, прибутковості цінних паперів, темпів інфляції національної валюти, а також підвищенні її курсу щодо інших валют; формування цін на основі рівноваги попиту та пропозиції або залежність тенденцій зміни цін від співвідношення попиту і пропозиції.

Дослідження ринку зафіксувало, що в 2018 році в порівнянні з 2017 роком на ринку нерухомості України було продано на 4,7% більше об'єктів житлової нерухомості згідно зі статистикою Міністерства юстиції України.[2] Структура ринку нерухомості України за видами на початок будівництва в 2018 році представлена на рис. 1.

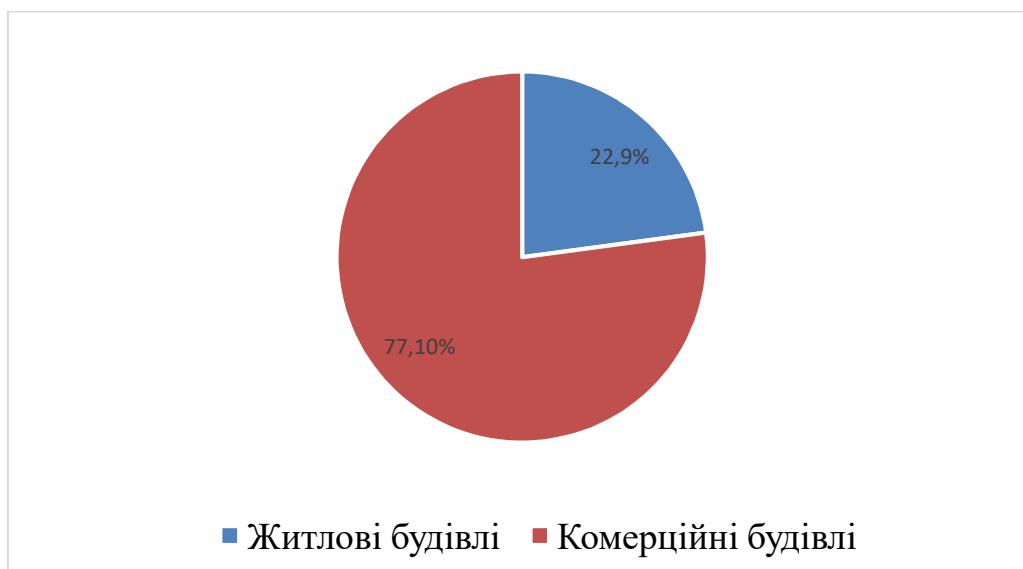

Рис. 1. Структура ринку нерухомості України (нове будівництво) за видами на початок будівництва в 2018 році, м², %

Джерело: за даним Державної служби статистики

Ринок нерухомості за 2019 рік зазнав значних змін в частині законодавчого регулювання системи будівництва. Також на ринок вплинули вибори 2019 року та нестабільна політична ситуація в країні.

У 2020 році у зв'язку з пандемією коронавірусу все більше покупців вважають кращим варіантом пошук і вибір житла через інтернет. За даними

аналітичного центру Dom.ria, протягом перших п'яти тижнів спостерігалось збільшення активності покупців. В період карантину в українців виріс інтерес до довгострокової оренди приватних будинків. Якщо до карантину лише близько 3,9% користувачів Dom.ria цікавилися орендою будинків, то зараз частка таких користувачів виросла до 8,9%. А ось ринок довгострокової оренди квартир в три рази нижче, ніж на початку року. При цьому попит є, хоч і мінімальний [1].

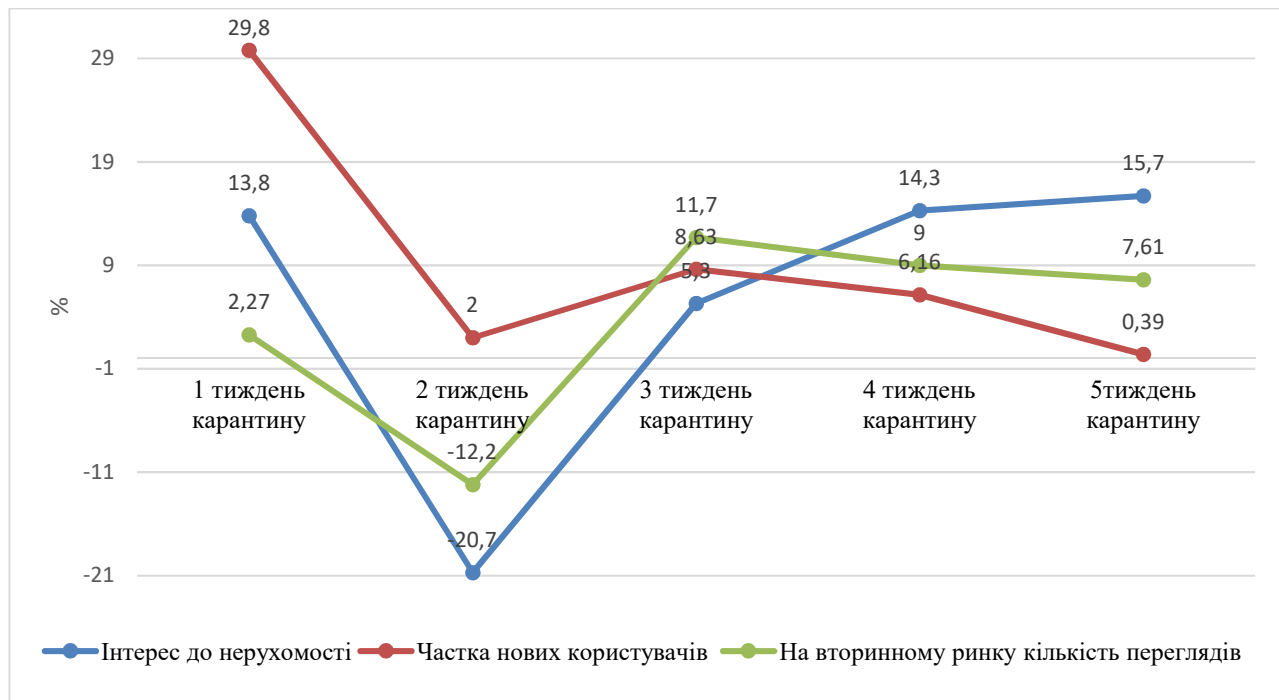

Рис. 2. Активність покупців новобудов і вторинної нерухомості (збільшення\зменшення у %), 2020 р.

Активність покупців новобудов і вторинної нерухомості найбільше зростає за останній тиждень карантину (рис. 2).

Держава повинна відігравати активну роль у процесах формування ринку нерухомості та реалізовувати політику в напрямку створення умов для розвитку ринкового середовища. Держава повинна приймати активну участь в інвестиційних процесах, тому що інвестування в нерухомість характеризується високим мультиплікаційним ефектом і забезпечує економічне зростання. В умовах економічної кризи всі дії органів влади, спрямовані на розвиток ринку нерухомості України, повинні враховувати його тісний взаємозв'язок з іншими

сегментами ринкової економіки (товарними ринками, ринком капіталу, ринком праці), тому що розвиток ринку нерухомості неможливе без ефективного функціонування останніх.

Список літератури

1. Аналітичний центр Dom.ria. URL: <https://dom.ria.com/> (дата звернення: 22.05.2020)

2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.05.2020)

3. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 22.05.2020)

Сутність бюджетної політики як засобу впливу на економічний розвиток України

Оснoву впливу на економічний розвиток України складає бюджетна політика як складова системи державного регулювання. Даний аспект проявляється в її регуляторній функції, яка полягає у впливі на структуру виробленої продукції та задіяних у виробництві факторів. Розподільча функція полягає у здійсненні перерозподілу вже створеного валового внутрішнього продукту (ВВП). Стабілізуюча функція забезпечує ефективне використання наявних факторів виробництва, стабілізує ціни у країні, урівноважує платіжний баланс, робить економічний розвиток рівномірним у всіх напрямках.

В умовах ринкової економіки найважливішою є регуляторна функція, адже саме вона здійснює безпосередній вплив на всі інші, стабілізуючи соціально-економічні процеси та змінюючи обсяги перерозподілу ВВП. Бюджетна політика має змогу здійснювати ефективний вплив на соціально-економічні процеси, створюючи умови для розв'язання суспільних проблем, нейтралізації негативних явищ у суспільстві [1].

Державне регулювання економіки реалізується в різних формах. Залежно від строковості розрізняють довгострокове й короткострокове регулювання. Довгострокове регулювання обумовлене необхідністю досягнення стратегічних цілей. В його системі головне місце займає цілеспрямований вплив на обсяг і структуру інвестицій, рівень заощаджень в економіці. Головне завдання довгострокового регулювання полягає в проведенні структурних зрушень в економіці, розвитку наукоємних виробництв, піднятті відсталих в економічному відношенні районів.

У межах короткострокової форми застосовується антиінфляційне регулювання, яке реалізується переважно через політику доходів (контроль над заробітною платою та цінами, обмеження темпів зростання грошової маси) [2].

За характером впливу на господарські суб'єкти державне регулювання економіки поділяється на дві форми: пряме та непряме (опосередковане). Пряме регулювання - це вплив держави на економічні процеси за допомогою безпосереднього використання відповідних регуляторів. Воно реалізується через бюджетне інвестування державою відповідних програм фінансування розвитку державних підприємств, інфраструктури, науки, культури, освіти, соціального захисту населення тощо, а також через регламентацію цін, заробітної плати та інших інструментів ринкового механізму. Прямий вплив може здійснюватися через використання адміністративних важелів, які регламентують конкретні завдання та обмеження господарської діяльності.

Непряме регулювання економіки це вплив держави на господарську діяльність через внесення відповідних змін в умови функціонування ринкового механізму. Воно досягається за допомогою правових та економічних інструментів. Застосовуючи ці інструменти, держава безпосередньо нічого не змінює в ринковому механізмі, а створює лише передумови для цих змін [3].

Серед основних засобів державного регулювання слід виділити законодавчі акти; прогнози розвитку національної економіки; цільові комплексні програми; ліміти; державні замовлення і державні контракти; державні інвестиції; державні і місцеві бюджети; бюджетні дотації, субсидії, субвенції; податки і податкові пільги, державні кредити; державні резерви; операції з державними цінними паперами на відкритому ринку; соціально-економічні нормативи; встановлення прожиткового мінімуму і мінімуму заробітної плати, тощо.

Виникнення та розвиток інституту бюджетної політики обумовлюється виникненням і розвитком інституту податку та інституту бюджету в процесі еволюційного розвитку суспільства. Бюджетна політика як системне утворення реалізується у взаємодії базових інститутів (податку, бюджету) та похідних інститутів (інститутів доходів бюджету, видатків бюджету, міжбюджетних відносин, дефіциту чи профіциту бюджету, державного боргу). Інститути

бюджетної політики мають складну внутрішню структуру норм, правил, звичок, еволюція цих інститутів тісно пов'язана з розвитком інститутів власності, держави, влади, довіри і є невід'ємною складовою еволюції загального інституційного середовища суспільства.

Бюджетна політика має будуватися на основі науково обґрунтованої концепції розвитку бюджетних відносин, спрямованої на створення умов для підвищення якості державних послуг, соціально-економічного розвитку країни та територій.

Бюджетна політика представляє собою специфічну діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування стосовно вибору найраціональніших методів та засобів використання існуючих обмежених бюджетних ресурсів, ефект від якого повинен бути направлений на фінансування пріоритетних напрямів соціального та економічного розвитку держави, підтримку сталого розвитку суспільства.

Соціальна спрямованість діяльності держави зумовлює формування мети бюджетної політики, що передбачає максимізацію ефективного використання бюджетних ресурсів для забезпечення сталого людського розвитку.

Список використаної літератури

1. Адаменко І. П. Напрями підвищення дієвості системи фінансовобюджетного регулювання / І. П. Адаменко // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. № 18. С. 27-32.
2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. Київ : Глобус-Пресс, 2018. 354 с
3. Гусаревич Н.В. Адаменко І.П. Особливості формування дохідної частини державного бюджету у країнах ЄС з розвинутою економікою. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 12. С. 11–15.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Швейна промисловість складає третю частку від всього обсягу валової продукції легкої промисловості в Україні. Проте на вітчизняному ринку все одно переважають швейні вироби, імпортовані з інших країн. Саме на них переважає попит: споживач обирає дешеві, але низькоякісні товари, адже цінова політика українського товаровиробника не відповідає можливостям населення. До того ж, останнім часом виникає проблема щодо великої кількості магазинів «секонд-хенду».

Метою статті є дослідження сучасного стану ринку швейної промисловості, визначення її головних проблем, які стосуються як збуту, так і виробництва; надання рекомендацій для поліпшення стану та подальшого розвитку.

Проблеми та розвиток швейної промисловості в Україні досліджували вчені як за часів радянської влади – Горелік Л., так і зараз – Бичковська Ю.О. [1,3].

Не зважаючи на те, що Україна спеціалізується переважно на сільськогосподарській продукції, вітчизняні та міжнародні експерти, все одно вважають, що швейна промисловість має основу для розвитку і досягнення висот. Ще за часів УРСР під час впровадження п'ятирічок створювались нові підприємства та підвищувався рівень механізації швейної промисловості. Епіцентрами розквіту на той час були Київ, Львів, Одеса та Харків [4].

Зараз виробництво одягу склало близько 40% від усієї кількості реалізованої продукції. У галузі текстильної промисловості (саме вона дає основну сировину для швейної галузі) функціонує близько 2,5 тис., з виробництва готового одягу і хутра – близько 6 тис., шкіри і шкіряного взуття – близько 1,5 тис. Практично всі підприємства легкої промисловості

приватизовані, а ті, що знаходяться у державній власності, становлять менше 1%.

Слід зазначити, що українська швейна промисловість має пріоритетність у наступному:

- значна ємність внутрішнього ринку товарів, яка складає понад 125 млрд. грн. щорічно;
- високий рівень доданої вартості продукції – до 50%;
- виробничі потужності та висококваліфіковані кадри у всіх регіонах;
- швидкий обіг капіталу;
- незначний вплив на довкілля та низька енергоємність виробництва (1 – 3% валових витрат) [2].

У цілому в галузі частка жіночої праці становить 75%. Ця особливість дає можливість створити нові робочі місця, зокрема для жінок, краще використовувати трудові ресурси країни. Проте, на жаль, у сучасних умовах у швейній галузі працюють лише 25 тис. людей, які завантажені роботою тільки на 30%.

Частка продажу українських товарів через торгову мережу у 2019 році порівняно із 2005 роком знизилась у 2 рази, а саме продукція одягу і виробів зі шкіри та хутра, одягу та білизни з тканин, панчішно-шкарпетні вироби, це зумовлено низьким попитом на дані товари, а також низькою якістю від виробника.

Виробниче вітчизняне обладнання є дуже застарілим та не дає можливості виробляти високоякісні товари, тим самим стримує розвиток швейної промисловості. Саме через ці умови виробниче обладнання імпортується із закордону [4].

Особливої уваги зазнає розміщення швейної промисловості, яке є досить нерівномірним. Південно-західний район з осередками в Києві і Львові дає близько половини всього виробництва, донецько-дніпровський — 2/6, південний з базою в Одесі — 1/6. Швейна промисловість і надалі переважно скупчена у більших містах.

Сьогодні в Україні існує кілька фабрик, що працюють на давальницькій сировині. Це підприємства в Ужгороді, Житомирі, Києві. Свою продукцію вони переважно відправляють на експорт – до Румунії, Словаччини, Польщі. Головним чином, це виробництва збірки. Інші регіони, в яких зосереджено взуттєве виробництво, – Харків, Дніпро, Бровари. Багато більш дрібних виробництв розміщено на територіях колишніх великих підприємств на основі оренди.

До вищесказаного слід додати наступні проблеми:

- Відсутність власної сировинної бази для виготовлення товарів легкої промисловості унеможлиблює здешевлення готової продукції, здатної конкурувати на внутрішньому ринку з дешевою китайською і турецькою.

- Нерівні умови роботи та реалізації продукції для великих промислових виробників щодо малого підприємства, де практично відсутні облік та офіційний звіт про виробництво та реалізацію товарів широкого вжитку та сплачується мізерний податок.

- Скорочення надходження інвестиційних потоків від іноземних інвесторів на підприємства, що працюють за давальницькою схемою.

- Зменшення обсягів реалізації продукції галузі на внутрішньому ринку також пов'язано із скороченням виробництва у суміжних галузях промисловості, та різким зниженням платоспроможного попиту населення через інфляційні процеси та девальвацію гривні.

- Через нестабільну роботу національної банківської системи, коливання курсів валют, зростання кредитних ставок (подекуди до 40% річних) у підприємств викликали труднощі з отримання та погашення кредитів [4].

Висновки. Отже, за належного керівництва та достатнього фінансування галузі, швейна промисловість зможе збільшити обсяг власного виробництва у декілька разів. Однак зараз загальне економічне становище країни цього не дозволяє. Для поліпшення стану зазначеної промисловості доцільно запропонувати наступне:

- На макрорівні необхідно спростити оподаткування підприємств легкої

промисловості, що приведе до зменшення неякісної продукції.

- На внутрішньому ринку необхідно врегулювати імпорт товарів легкої промисловості, що дасть змогу реалізовувати вітчизняні товари.
- На рівні підприємства необхідно проводити спостереження за життєвим циклом товару, щоб уникнути спаду виробництва.
- Систематично працювати над проектуванням нових моделей, слідкувати за тенденціями, щоб при досягненні зрілості виробів вчасно впровадити у виробництво нові моделі.
- Постійно спрямувати діяльність підприємств на підвищення якості продукції та розширення асортименту відповідно до вимог ринку.
- Для виробництва нових моделей кожне підприємство повинно мати оборотні кошти, щоб не було спаду виробництва, що спостерігається за останній період.

Список використаних джерел

- 1 . Бичковська Ю.О., Юрин Є.Г. «Сучасний стан швейної промисловості України» - 2019. С. 125.
2. Гаман С. М. Тенденції розвитку легкої промисловості України / С. М. Гаман // Дер- жава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. – 2006. – № 3. – С. 49-55.
3. Горелік Л. Продуктивність праці і організація заробітної плати в швейній промисловості УРСР. К. 1941.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

ОСОБЛИВОСТІ, РОЛЬ ТА ПРОБЛЕМИ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Особливою, складною, важливою формою торгівлі фінансовими ресурсами є ринок цінних паперів. Сутність торгівлі фінансовими ресурсами на ньому, полягає в організації та регламентуванні випуску та обігу цінних паперів. Розповсюдження і активізація операцій з цінними паперами сприятиме підвищенню оборотності фінансових ресурсів, розширенню можливостей суб'єктів економіки. На сьогоднішній день ринок цінних паперів в нашій державі розвивається і з кожним днем розширює сферу своїх інвестиційних можливостей.

З точки зору таких дослідників як Є. Сич, Н.І. Гавриленко, ринок цінних паперів – сегмент ринку фінансових послуг, на якому створюються необхідні умови та відбувається швидка мобілізація, оперативний перерозподіл та раціональне розміщення фінансових ресурсів держави у соціально-економічному просторі. Базовою передумовою існування ринку є випуск і обіг різноманітних цінних паперів як специфічних фінансових інструментів.

Частіше ринок цінних паперів, розглядається в економічній науці, як складова частина ринку фінансових ресурсів, іншими частинами якого називають ринок банківських кредитів, валютний ринок. Більш тісно ринок цінних паперів граничить з ринком банківських кредитів, іноді їх разом називають ринком позичкових капіталів, чи ринком інвестицій. Суттєвою перевагою ринку цінних паперів перед ринком банківських кредитів те, що банки рідко видають кредит довше ніж на рік, та під досить високі відсотки. При випуску цінних паперів, підприємці, можуть отримати потрібні для господарської діяльності грошові кошти дешевше і на тривалий термін [3].

Фондовий ринок має специфічну структуру, розгалужену класифікацію за різними ознаками, характеризується певною специфікою і технологією надання послуг і виконання операцій.

Важливою функцією ринку цінних паперів є інвестиційна функція, роль якої особливо важлива для України в умовах сильного дефіциту фінансових та інвестиційних ресурсів. Ринок цінних паперів допомагає накопичуванню капіталу для інвестицій у соціальну і виробничу сферу, підвищенню добробуту громадян, структурній перебудові економіки, тощо [2].

Актуальним і цікавим питанням є дослідження моделей побудови загального фінансового ринку країн і пов'язаних з ними особливостей функціонування ринку цінних паперів. У світовій практиці сьогодні виділяють три основні моделі організації ринку: американську, європейську та змішану. Вітчизняний ринок цінних паперів поєднує в себе риси американської та європейської моделі, але змішана українська модель має свою специфіку: домінуюча роль банків та значне регулювання фондових операцій і діяльності учасників з боку держави.

Сучасний вітчизняний фондовий ринок характеризується певними диспропорціями розвитку інституційних елементів, спекулятивним характером функціонування, низькою інформаційною прозорістю та слабкістю інфраструктури. Експерти відмічають відсутність ефективної системи захисту прав інвесторів. Всі зазначені проблеми породжують підвищену ризикованість, нестабільність та волатильність ринку, що стримує залучення серйозних інвесторів.

Тому, безумовно, фондовий ринок України потребує суттєвого удосконалення, в тому числі, на основі впровадження передового досвіду розвинутих ринків, напрацювань кращих практик світового фондового ринку. Необхідно оптимізувати і розширити кількість операцій, які сприятимуть підвищенню дохідності за рахунок розміщення фінансових інструментів у більш цінні активи, збільшенню обсягу грошових потоків, зниженню ризикованості інвестування грошових коштів, використовують компенсаційні

властивості фондових інструментів у період зростання інфляції та нестабільності.

Список використаної літератури

1. Грушко В. и др. Ринок цінних паперів: теоретичні та практичні аспекти функціонування і розвитку //Рекомендовано до друку Вченою радою ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК»(протокол № 2 від «16» грудня 2019 р.). – 2019. – С. 168.
2. Біловус Т. В. Інвестиційна роль ринку цінних паперів //Young. – 2019. – Т. 71. – №. 7.
3. Заборовець Ю. О., Краус Н. М., Ломачинська І. А. Розвиток ринку цінних паперів в Україні :дис. – Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, 2019.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОБІЛЬНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

За останні роки в Україні спостерігається тенденція використання сучасних інформаційних технологій у реалізації фінансових послуг. Стрімкий розвиток соціальних мереж, онлайн магазинів, мобільних додатків – сприяло змінам у функціонуванні банківських систем, зокрема появи так званих мобільних(нео) банків. Поява необанків є перспективною інновацією у сфері банківського обслуговування.

Необанк – це вдосконалений банк, створений і функціонує на цифрових платформах тобто без прикріплення до певного місця. Він надає свої послуги клієнтам в онлайн-режимі [1]. Популярність мобільних банків пов'язана зі зміною поведінки клієнтів, появою нових потреб. На даний момент в Україні існує не так багато необанків порівнюючи з іншими країнами, але ці компанії намагаються повністю задовольнити потреби споживачів [1].

Власниками віртуальних банків виступають компанії, що здатні адаптуватися до різної економічної ситуації. Сильні сторони: знання клієнтів, їх довіра відповідність вимогам, безпека і досвід кредитних організацій. А також здатність швидко та ефективно реагувати на ринкові зміни.

Великі традиційні банки також вкладають кошти в фінансові інновації та встановлюють з необанками партнерські відносини для надання спеціалізованих послуг і підвищення їх інноваційного потенціалу.

Любому сегменту банківських послуг притамані певні переваги, недоліки і особливості. До переваг мобільного банку можна віднести такі [2]:

- швидкість і легкість контролю за станом рахунку в режимі онлайн,
- конкурентне ціноутворення та прозорість в продуктивній лінійці.
- позбавлення клієнта від очікування в черзі в питаннях роботи;
- персоналізований банкінг, легкість доступу та навігації в додатку.

- отримання консультацій фахівців банку в будь-який зручний час, де б ви не знаходилися;
- конфіденційність, доступність;
- економія на будівництві, відсутність офісу і філій, так як банк створюється на цифровій платформі в інтернеті;
- вся документація зберігається та ведеться в онлайн режимі.

Очевидно, що вагомі переваги є у тих мобільних банків, за спиною яких стоять фінансові гіганти. По-перше, ці компанії вже прекрасно вміють залучати споживачів. По-друге, за рахунок диверсифікації інших своїх продуктів, вони можуть запросто демпінгувати, завойовуючи все більшу частку ринку.

Негативні сторони функціонування необанків також є:

- великі початкові вкладення коштів для розвитку
- недостатність інвестиції та капіталу
- значні витрати на розробку та впровадження надійного захисту від кібершахраїв і вірусних програм;
- витрати на створення і впровадження програм та сайтів для обслуговування клієнтів;
- при проблемі на сервері, робота з рахунком і документами може зупинитися на невизначений період до її усунення;
- низький рівень фінансової грамотності населення та відсутність знань з основ банківської справи.

Задовольняючи потреби клієнтів, необанки часто вибудовують набагато комфортніший безшовний сервіс, на основі використання новітніх технологій, роботою з великими даними, біометрію, платформами нових поколінь. Тому на ринку їм працювати легше, тому і клієнтська база росте з кожним днем. Сприятлива фінансова підтримка – це відмінна умова для зростання необанков [3].

Отже, зробимо висновок, що користувачам послуг мобільних банків працювати з ними легко і комфортно, до того ж зазвичай тарифи у цих гравців зрозумілі і прозорі. Крім того, вони часто кооперуються з іншими стартапами, і

їх сервіс за рахунок цього стає гнучкішим та швидше. Користувачі можуть легко вибирати кращі пропозиції. Мобільний банк спрощує кредитні відносини. Завжди слід пам'ятати і про ризики, які в цьому сегменті досить специфічні і потребують подальших досліджень

Список використаних джерел

1. Банкінг майбутнього: трансформація форми або суті. – URL: [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://www.terrasoft.ru/financial-services/insights/future-banking>
2. Класичні банки та фінтех: конкуренти чи союзники – [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://www.bib.eu/ru/novosti/08/20/klassicheskie-banki-fintech-konkurentyi-ili-soyuzniki>
3. Необанки і кредитування: тренди та перспективи \ [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://psm7.com/bank/neobanki-i-kreditovanie-tekushhie-trendy-i-perspektivy.html>

МОДЕЛЬ «ІЗОЛЬОВАНОЇ ДЕРЖАВИ»

Йоганн Генріх фон Тюнен - німецький економіст, представник німецької географічної школи в економічній науці є автором моделі «ізолюваної держави». Основною метою даної роботи Тюнен ставив визначення ролі основних факторів розміщення сільськогосподарського виробництва і взаємозв'язку між ними. При цьому до основних факторів розміщення сільськогосподарського виробництва він відносив:

земельну ренту (віддача на капіталовкладення в земельні ресурси), або якщо точніше, то диференціальну ренту I за місцем розташування.

відстань від господарства до міста (ринку збуту);

ціну на різні види сільськогосподарської продукції;[2]

Для досягнення поставленої мети Тюнен уклав абстрактну модель, змодельював гіпотетичну ізолювану державу. Вона складається з одного міста, розташованого в центрі великої, абсолютно однорідної у всіх напрямках рівнини, не порізаної ніякими судноплавними ріками і каналами, щоб виявити вплив саме чинника відстані на вигідність ведення сільського господарства і транспортування продукції галузі. Єдиним видом транспорту в даній державі був гужовий. У такій державі навколо міста утворюються концентричні пояси. Рівнина навколо великого міста за Тюненом мала абсолютно однаковий ґрунт, скрізь зручний для обробки. У них панує своя система землеробства і виробляється чітко передбачений набір продуктів, які реалізуються на єдиному центральному ринку міста. Обов'язок даної частини ізолюваної держави полягав у постачанні великого міста продуктами харчування, тоді як місто повинне було задовольняти всі потреби навколишньої території в продуктах промислового виробництва. Оскільки всі інші умови однакові, саме відстань від міського базару і зумовлені нею транспортні витрати впливають на спеціалізацію та рівень інтенсивності господарювання.

Склавши таку модель, Тюнен поставив питання про те, які форми прийме при встановлених передумовах сільське господарство і як буде відображатися

на ньому більша чи менша відстань від міста, якщо це господарство буде вестися цілком раціонально. І. Тюнен виявив закономірності розміщення сільського господарства у вигляді концентричних кіл навколо ринкового центру. Ці концентричні кола, по Тюнену, розташовувалися наступним чином

Перший пояс - "Вільне" господарство. Господарство називається «вільним», так як тут не існує певної сівозміни: в землю вноситься багато добрив і інтенсивно використовується кожен клаптик землі під ті культури, які забезпечують високий прибуток. *Другий пояс* - лісове господарство, постачає на центральний ринок (місто) і господарства першого поясу паливо, стройовий і виробничий ліс. *Третій пояс* - господарство з типовою сівозміною: 1/3 орних земель відводиться під зернові культури, така ж частка під просапні культури і багаторічні трави. *Четвертий пояс* - господарство, головна продукція якого - зерно. *П'ятий пояс* - Класичне трипільні зернове господарство, яке спеціалізується на виробництві зерна. *Шостий пояс* - Екстенсивне скотарство і вівчарство.[3]

Дана робота Тюнена після виходу в світ була критично оцінена багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, в число яких входять: П. Хаггет, Ю.Г. Саушкін, К. Маркс, А. Льош та Б.М.Семевський. Так, за Хаггетом основними недоліками теорії Тюнена служать значне спрощення передумов і надмірний емпіризм. Тюнен, на думку Семевського, абстрагується не від другорядних, а від основних моментів, які насправді визначають розміщення сільського господарства.З такого приводу наводять дуже багато думок та вражень від моделі «ізолюваної держави». [4]

Отже, Й. Тюнен виявив один з найважливіших механізмів виробничої диференціації сільського господарства — залежність його від транспортно-географічного положення. Дослідження Й. Тюнена, сама ідея поясності мали великий вплив на подальший розвиток аграрно-економічної думки. Спеціалізація поясів Й. Тюнена, звичайно, давно застаріла. Сьогодні вони наповнюються новим змістом, застосовуються і до несільськогосподарських територій, і до невиробничої діяльності людей.

Список використаних джерел:

1. Маржиналізм. Становлення неокласичної традиції в економічній теорії. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/1834071952873/politekonomiya/marzhinalizm_stanovlennya_neoklasichnoyi_traditsiyi_ekonomichniy_teoriyi
2. Тюнен Йоганн, біографія. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.geograf.com.ua/famousgeographers/31-zarubizhni-geografi/775-tyunen-jogann>
3. Модель "ізолюваної держави" І. Тюнена. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://um.co.ua/12/12-1/12-18019.html>
4. Спіфанов А. Регіональна економіка: Навч. посіб. для студ. екон. ф-тів вищих навч. закл. — 2. вид. — К. : Наукова думка, 2000.
5. Петкова Л. Регіональна економіка: [навч.-метод. посібник] / Черкаський держ. технологічний ун-т. — Черкаси : ЧДТУ, 2008.

АРТХАШАСТРА, ЯК ПАМ'ЯТКА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ

Економічна думка Стародавньої Індії формувалася та розвивалася під впливом міфологічного та релігійного мислення, відобразивши особливості староіндійських уявлень про суспільство, його соціальну структуру, господарські явища та процеси: багатство, власність, економічні функції держави тощо. Особливістю економічної думки Стародавньої Індії є її яскраве релігійне забарвлення. Писемні джерела середини I тис. до н.е. (буддійські та брахманські релігійні трактати) зображають староіндійську економіку як "економіку жертвоприношень", у якій майно та заощадження є джерелом пожертвувань, власністю богів. Рабство у буддизмі розглядається як перешкода на шляху духовного спасіння, доступного лише тим, хто має особисту свободу. Власність сприймається невіддільною від особистості. Буддизм не заперечує господарської діяльності мирян, але наголошує на необхідності відмови монахів від власності та економічної діяльності на шляху до спасіння-нірвани.

Суспільний та господарський устрій Стародавньої Індії знайшов яскраве відображення у "Законах Ману" (Манавадхармашастрі) — збірці релігійних, моральних, правових настанов, які визначають поведінку людини у приватному та суспільному житті відповідно до релігійних догматів брахманізму. "Закони Ману" (XI ст. до н.е.) приписуються міфічному родоначальнику людей Ману. Вони розкривають наявний в Стародавній Індії суспільний поділ праці та обґрунтовують поняття варни як станової (кастової) ієрархії суспільства, що має вічне, незмінне, божественне походження. Зазначається, що Бог створив зі своїх вуст жерців-брахманів, які повинні спілкуватись з Богом та управляти державою. Зі своїх рук Бог створив воїнів-кшатріїв, які повинні шанувати брахманів та захищати країну від ворогів. Із стегон були створені вайшя, покликані займатись господарською діяльністю (землеробством, ремеслом, торгівлею) та прагнути до збагачення. Цікаво, що суспільним ідеалом варнивайшя була господарська самостійність та економічна незалежність: "Все,

що залежить від чужої волі, — зло, все що залежить від власної волі, — благо"², — зазначається в "Законах Ману". Найнижчою кастою були безправні шудра, створені Богом із ступнів ніг. Їх долею була покірنا служба членам інших каст, заняття ремеслом, праця орендарів-половинщиків та найманих працівників у сільському господарстві. Визначаючи рабство як природне явище, "Закони Ману" виділяють такі його джерела: захоплення в полон, покарання, служба за утримання, народження від рабів, купівля-продаж рабів, передача рабів у спадок. Оскільки кастовий поділ суспільства та існування рабства пояснювались божественною волею і розглядались як наперед визначені та незмінні, то перехід із однієї верни в іншу та зміна роду занять засуджувалися і суворо каралися. Згідно з "Законами Ману", "краще своя справа, погано виконана, ніж добре зроблена чужа справа".

Артхашастра перекладається і як наука про господарювання, і як правда про владу. Артхашастра дуже просто і точно відповідає — політика починається з перемоги над почуттями. Отже, якщо ти не переміг своїх почуттів, то робити тобі в політиці, власне, нема чого. А почуттів цих, що унеможлиблюють, кажучи сучасною мовою, ефективний політичний менеджмент, всього шість. Це пристрасті, гнів, користолюбство, гординя, божевілля і зарозумілість.

Артхашастра не була б великою працею, якби вона не називала не лише перешкоди на шляху до влади, а й способи їх подолання. Тому, називаючи перемогу над почуттями найважливішою умовою справжнього лідера, вона відразу ж говорить, що перемогти шкідливі гени можна або самостійно, через наполегливе вивчення політичної науки (принагідно зазначу, що Артхашастра політичну науку вважає найвищою з усіх, які тоді існували, тобто вищою за право, економіку і навіть філософію) і самовихованням. Якщо ж навіть це не допомагає, тоді особлива роль у приборканні почуттів відводиться міністрам лідера, у яких є два основні способи примусити свого лідера жити не почуттями, а справою. Це або переведення уваги лідера з власних почуттів на державні справи.

Артхашастра сформулювала великий принцип ставлення влади до опозиції, який чомусь потім, через півтори тисячі років, приписали Нікколо Макіавеллі, хоча той лише майже повністю його повторив. А саме — влада ніколи не повинна лякати своїх опонентів, а має або підкуповувати їх і схилити до співпраці, або відразу без погроз і моралей одномоментно знищити їх чи фінансово, чи юридично, чи фізично. Давши таку пораду, Артхашастра з чистою совістю переходить безпосередньо до обов'язків лідера, присвячуючи їм, знову-таки, цілий розділ.

Список використаних джерел

1. <https://library.if.ua/book/39/2564.html>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D1%82%D1%85%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто перспективи і деякі можливі загальнолюдські та загальносистемні проблеми побудови інформаційного суспільства з високим рівнем невизначеності.

Революція, що відбулася в науці та техніці, робить найглибший вплив на всі сфери людської діяльності. Завдяки інформаційним технологіям ті негативні наслідки стандартизації, централізації і масифікації, що призводять до втрати людьми своєї індивідуальної цінності та перетворюють їх на загальну однорідну масу, з часом йдуть в минуле. Суттєво змінюється соціальна структура суспільства, а саме: зміна самих соціальних груп, їх кількість зростатиме, що призведе, природно, до зменшення їх середнього розміру; збільшується число працездатних людей за рахунок надання більш широкої можливості трудитися літнім людям і людям з обмеженими можливостями; змінюються типи взаємозв'язків між соціальними групами, пірамідальна соціально-економічна структура все більше і більше поступатиметься місцем мережній структурі. Таким чином, новий етап суспільства характеризується, перш за все, розвитком комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, тому основою сучасного суспільства стає інформація.

Концепція інформаційного суспільства, що базується на розвинутих інформаційних технологіях, у принципі дозволяє усунути всі технічні перешкоди на шляху повернення і до прямої демократії, яку в сучасних умовах вірніше б назвати інформаційною демократією – це, перш за все, надання можливості громадянам брати участь в державному управлінні. Але для того, щоб ефективно здійснювати державне управління в умовах інформаційного суспільства, необхідно розуміти сутність інформаційного суспільства, зміст, особливості, проблеми та перспективи що обумовлені концептуальними

засадами його становлення та розвитку. Це й обумовлює актуальність даної статті.

Метою є розглядання перспективи і деякі можливі загальнолюдські та загальносистемні проблеми побудови інформаційного суспільства з високим рівнем невизначеності.

Побудові концептуально нового, інформаційного суспільства присвячені праці багатьох науковців, таких як Д. Белл, Р. Дарендорф, Ж. Еллюль, А. Етционі, М. Кастельс, І. Курносов, Дж. Ліхтхайм, У. Мартин, А. Ракітов, Т. Стоуньєр, О. Тоффлер, А. Турен, Ю. Хаяши, К. Ясперс та багато ін. Проте слід відзначити, що кожний з них дає дещо одностороннє трактування сутності та змісту начального етапу інформаційного суспільства. Так, А. Турен обмежується суто економічним аспектом, а Ж. Еллюль – соціальними чинниками [4]. На думку А. Ракітова [7] суспільство можна вважати інформаційним, якщо: будь-який індивід, група осіб, підприємство або організація в будь-якій точці країни і в будь-який час можуть отримати за відповідну плату або безкоштовно на основі автоматизованого доступу і систем зв'язку будь-яку інформацію та знання, необхідні для їх життєдіяльності і рішення особистих і соціально значущих завдань; в суспільстві виробляється, функціонує і доступна будь-якому індивіду, групі або організації сучасна інформаційна технологія; є розвинені інфраструктури, що забезпечують створення національних інформаційних ресурсів в обсязі, необхідному для підтримки постійно швидкого науково-технологічного та соціально-історичного прогресу; відбувається процес прискореної автоматизації і роботизації всіх сфер і галузей виробництва та управління; відбуваються радикальні зміни соціальних структур, наслідком яких виявляється розширення сфери інформаційної діяльності і послуг.

Багато вчених і мислителів писали та говорили про суспільство, що йде на зміну індустріальному. Слід згадати, що винахід самого терміну «інформаційне суспільство» приписується Ю. Хаяші, професору Токійського технологічного

інституту. Так, у 1969 р. японському уряду були представлені звіти «Японське інформаційне суспільство: теми і підходи» і «Контури політики сприяння інформатизації японського суспільства», а в 1971 р. – «План інформаційного суспільства». Але першу науково обґрунтовану концепцію запропонував, мабуть, Д. Белл у своїй книзі «Грядуще постіндустріальне суспільство», виданій у 1973 р. [1]. На думку Д. Белла, зміни в соціальній структурі, які відбуваються в середині ХХ сторіччя свідчать про те, що індустріальне суспільство еволюціонує до постіндустріального, яке і повинне стати визначальною соціальною формою ХХІ ст.

Внесок в розвиток концепції постіндустріального суспільства вніс американський соціолог і філософ Е. Тофлер, який, власне, і увів у широке застосування термін «інформаційне суспільство». Він випустив відому трилогію, присвячену дослідженню інформаційного суспільства: «Шок майбутнього» (1970), «Третя Хвиля» (1980), «Метаморфози влади» (1990).

Починаючи з 1992 р. термін «інформаційне суспільство» стали вживати багато західних країн. Наприклад, поняття «національна глобальна інформаційна інфраструктура» ввели в США після відомої конференції Національного наукового фонду і знаменитої доповіді Б. Клінтона і А. Гора. Поняття «інформаційне суспільство» з'явилося і в роботах Експертної групи Європейської комісії за програмами інформаційного суспільства під керівництвом Мартіна Бангемана, а поняття «інформаційні магістралі» і «супермагістралі» – в канадських, британських і американських публікаціях. До речі, з'явилося визначення Єврокомісії, згідно з яким інформаційним називається суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі послуг, наданих за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку [8].

Говорячи про інформаційне суспільство, його слід сприймати і розглядати як поетапний орієнтир, тенденцію постійних змін в сучасному суспільстві. По-перше, в цілому ця модель орієнтована на побудову майбутнього, але в

розвинених капіталістичних країнах вже зараз можна назвати цілий ряд викликаних інформаційними технологіями змін, які підтверджують концепцію інформаційного суспільства. Наприклад, У. Мартін, підкреслюючи думку про те, що комунікація являє собою ключовий елемент інформаційного суспільства, серед цих змін перераховує наступні: структурні зміни в економіці, особливо в сфері розподілу робочої сили; зросте усвідомлення важливості інформації та інформаційних технологій; зростає усвідомлення необхідності комп'ютерної грамотності; широке поширення комп'ютерів та інформаційної технології; розвиток комп'ютеризації та інформатизації суспільства та освіти; підтримка урядом розвитку комп'ютерної мікроелектронної технології та телекомунікацій; широке поширення комп'ютерних вірусів і шкідливих програм по всьому світу. У світлі цих змін Мартін вважає, що інформаційне суспільство можна визначити як суспільство, в якому якість життя так само як і перспективи соціальних змін, економічного розвитку зростаючою мірою залежать від інформації та її експлуатації. У такому суспільстві стандарти життя, форми праці і відпочинку, система освіти і ринок знаходяться під значним впливом досягнень у сфері інформації та знання.

По-друге, етап розвитку під назвою «інформаційне суспільство» – соціальний міф, що виник напередодні вступу людства у третє тисячоліття нашої ери. Одні бачать в ідеї інформаційного суспільства соціальний проект майбутнього, інші – вдалу заміну відсутнього соціального ідеалу, треті – абстрактне зображення соціального ладу чи то США, чи то Японії. Для одних «інформаційне суспільство» – невідворотне майбутнє, для інших – погано обґрунтована утопія, для третіх – черговий тур мовної гри. Як вважає Н. Моїсеєв [5], незважаючи на те, що поняття «інформаційне суспільство» широко використовується в пресі і з ним пов'язують майбутній стан суспільства, але крім фраз, в яких йдеться про зростання ролі інформаційних технологій у розвитку сучасного суспільства, справа поки особливо не просунулася, і воно залишається терміном, що вимагає розшифровки.

Для побудови ідеального інформаційного суспільства немає проблем більш важливих ніж виховання і освіта, коли не тільки кожна людина отримає рівний доступ до інформації, але за допомогою цієї інформації суспільство стане на шлях його свідомої еволюції. «Але уявімо собі, що вся та грандіозна інформаційна система, яка вже створена на нашій планеті, і потужність якої зростає експоненціально з кожним десятиліттям, виявиться одного разу в руках невеликої групи людей, які переслідують свої корисливі інтереси ... У подібній ситуації відбудеться глобальне зомбування планетарного людства. Це буде витончений інформаційний тоталітаризм, який страшніше будь-яких форм тоталітаризму, відомих людству ... Антиутопія Оруела здається на його тлі різдвяної казкою. Це буде, якщо завгодно, істинний кінець історії» [6, с. 85-86].

Таким чином, сьогодні, як і двадцять років тому, існуюча модель розвитку людської спільноти (при всіх її трансформаціях) входить в протиріччя з досягненнями науки і техніки. Людство стоїть на межі самознищення за допомогою своїх же інтелектуальних напрацювань. А майбутнє суспільство людей все одно представляється як суспільство ймовірнісне, не строго прогнозоване і контрольоване, характеризується високим рівнем невизначеності, абсолютно несумісне з проголошеним на самих верхніх рівнях концепцією сталого розвитку, з Декларацією Тисячоліття, з концептуальною стратегією та принципами побудови інформаційного суспільства.

Терміни «інформаційне суспільство» та «інформатизація» міцно зайняли своє місце, причому не тільки в лексиконі фахівців у галузі інформації, але і в лексиконі політичних діячів, економістів, викладачів і вчених. У більшості випадків ці поняття асоціюються з розвитком інформаційних технологій і засобів телекомунікації, що дозволяють на платформі громадянського суспільства здійснити новий еволюційний стрибок в якості початкового етапу інформаційного суспільства. Можливо, нове системне міждисциплінарне знання про закономірності розвитку людського співтовариства дозволить вийти на новий теоретичний рівень розуміння шляхів побудови інформаційного

суспільства, уточнення концепції, стратегії, плану дії і принципових рішень у цій області. Відкрите інформаційне суспільство має створюватися для всіх і одночасно для кожної конкретної людини окремо.

Як висновок можна зазначити, що концепція і стратегія побудови інформаційного суспільства повинна бути переорієнтована з абстрактних формулювань типу – «досягнення цілей в галузі розвитку» на конкретні – «досягнення розвитку конкретної людини у всьому різноманітті його матеріальних і духовних потреб, аж до потреби досягти вищого розуму». При цьому, висока гуманітарна технологія – введення в систему відносин кожної конкретної людини як виробника матеріальних і духовних благ, так і їх споживачів і об'єднання всього людства в одному часовому просторі – повинна стати фундаментом не тільки в концепції побудови інформаційного суспільства, а й в концепціях сталого розвитку та побудови національної інноваційної системи.

Отже, якщо повернутися до питання: «Що ж таке інформаційне суспільство»? то однозначної відповіді поки немає, бо в цьому образі змішані всі сенси. Будь-яка відповідь буде нав'язана успіхами етапів науково-технічного прогресу і носить при цьому гіперболізований та міражний характер. Проблема побудови інформаційного суспільства – це проблема загальнолюдська, загальносистемна. Але образ цього суспільства – це попередження людству про ті небезпеки, які таяться для нього в його власній історії.

Список використаних джерел

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Д. Белл. – М. : Наука, 1999. –221 с.
2. Дулов В. Г. Математическое моделирование в современном естествознании / В. Г. Дулов, В. А. Цибаров. – СПб. – 2001.
3. Иванов Д. Общество как виртуальная реальность / Д. Иванов // Информационное общество. – М., 2004.

4. Морозова Л. А. Проблемы современной государственности / Л. А. Морозова – М. : Юрид. лит., 1998. – 394 с.
5. Моисеев Н. Н. Информационно общество: возможность и реальность / Н. Н. Моисеев // Информационное общество. – М., 2004.
6. Моисеев Н. Н. Судьба цивилизации. Путь разума / Н. Н. Моисеев. – М., 2000.
7. Ракитов А. И. Философия компьютерной революции / А. И. Ракитов. – М., 1991. – С. 32–33.
8. Тоффлер Э. Метаморфозы власти / Э. Тоффлер. – М., 2002.

Формування ринку землі в Україні: реалії та перспективи

Однією з найбільш вагомих проблем сьогоденної української економіки є формування цивілізованого ринку землі. Україну виділяють в світі як країну, яка має вагомий аграрний потенціал через найбільші запаси чорноземів. Земля, - цей вагомий компонент продуктивних сил, досі не інтегрована до цивілізованого ринкового обміну. Доводиться констатувати, що процес становлення приватної власності на землю в Україні набув затяжного, невизначеного і скритого характеру. Належні умови для формування цивілізованого ринку землі в Україні поки що відсутні. Метою даної статті є поглиблення теоретикометодологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення

Зарубіжний досвід розвитку відносин власності на землю свідчить, що в розвинутих країнах існує два види ринків сільськогосподарських земель – оренда та купівля-продаж. Проте на останньому обертається менше 3% угідь. У країнах Західної Європи частка власного землеволодіння в загальній площі фермерського землекористування сягає 65%, орендного користування – 33%. Оренда земельних ділянок стала основним видом земельних відносин в розвинутих країнах. Найефективніше використовуються землі, що здані в оренду на середньостроковий та довгостроковий термін. Особливо відзначається практика таких країн, як Франція, Нідерланди та Польща. В законодавстві цих країн обрано орієнтацію на довічне користування, або право на довгострокову оренду. У французькому законодавстві регламентовано чотири види строків оренди: на 9, 18, 25 років і – до закінчення трудової діяльності. Особливо привабливою форми оренди у Франції є емфітевзис. Це – довгострокова оренда сільськогосподарських земель на строк не менше 18 і не більше 90 років. Емфітевзис характеризується низькою орендною платою (половина або навіть третина від звичайного рівня), а також можливістю передавати в заставу, здавати в суборенду

Висновки. Проаналізувавши досвід зарубіжних країн у сфері землекористування потрібно зазначити, що для розвитку орендних земельних відносин в Україні основну увагу слід зосередити на формуванні конкурентного середовища серед потенційних орендарів землі; забезпеченні захисту прав селян-орендодавців; підвищенні орендної плати за землю, впровадженні екологічного моніторингу та контролю, спрямованих на використання орендарями екологічнобезпечних агротехнологій і належне

відтворення родючості ґрунтів. Доцільним є впровадження механізму застави права оренди земельних ділянок, оскільки цей процес не призводить до зміни власника на земельну ділянку, а для орендаря матиме суттєву вигоду – дозволить залучити значні кошти для розвитку виробництва. Модель середньотривалої оренди земель може бути зорієнтована на подальше переукладання договорів оренди, успадкування чи викуп земель. При цьому є доцільним встановлення шкали мотивів та обмеження щодо перепродажу куплених земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Прикладом може слугувати Німеччина, де куплені земельні ділянки не можуть бути перепродані протягом 20 років без спеціального дозволу. При цьому бажачі купити земельну ділянку повинні довести можливість її ефективного використання. Формуванню ринку землі сприятиме розвиток іпотечного кредитування, яке забезпечить використання земель сільськогосподарського призначення в якості застави. Реалізація запропонованих заходів сприятиме залученню інвестицій у сільськогосподарське виробництво, підвищенню ефективності використання і охорони земель, і, найголовніше, забезпечить реалізацію громадянами своїх прав щодо використання земельної власності.

Список використаної літератури

1. Будзак В.М. Формування ринку земель сільськогосподарського призначення // Економіка АПК. – 2008. - №8. – С. 118 – 122.
2. Ковтунович Н.Л., Кондратенко Н.Г. Оренда землі: зарубіжний (світовий) досвід та реалії України // Економіка, фінанси, право. – 2007. - №12. – С. 20 – 25.
3. Малий І.Й. Про романтизацію приватної власності на землю...// Економічна теорія. – 2008. - №3. – С.11 – 20.
4. Пасхавер Б. Рентний чинник розвитку аграрного ринку // Економіка України. – 2008. - № 11. - С. 72 – 80.

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Актуальність проблеми: Визначення наукової проблеми диктується запитом практики, зумовленими загостреннями конфліктних ситуацій, що виникають між особами в організації чи групі.

Мета статті – розглянути проблему виникнення й урегулювання конфліктної ситуації, наслідки якої залежать переважно від гостроти зіткнення її учасників.

У кожної людини в житті є свої цілі, пов'язані з різними сферами життєдіяльності. Кожен прагне досягти чогось свого або пробує щось робити по-своєму. Але часто люди, які пов'язані узами спільної ділової активності, стикаються в своїх інтересах, і тоді відбувається конфлікт, який дезорганізує людей, переводить їх у стан, коли ними починають керувати емоції, а не розум. Теорія та практика вирішення конфліктів в Публічному управлінні – необхідна складова психологічної й соціальної культури у професійній діяльності, у суспільному житті, в особистісних стосунках, необхідна складова професійно-важливих знань та умінь психолога. Сучасним управлінцям і спеціалістам різного профілю необхідні знання в галузі конфліктології управління та профілактики конфліктів, тому важливо в наш час вивчати основи конфліктології. Проблеми конфліктології, конфліктних ситуацій завжди цікавили науковців, політиків та практиків.

Конфліктна ситуація – це поява умов за яких можливе виникнення конфлікту. [5]

Конфлікт - це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною тенденцій (потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій, соціальних установок, планів тощо) у свідомості окремо взятого індивіда, в міжособистісних взаємодіях та міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей.

Суб'єктом ж конфлікту є окрема людина або група, яка здатна створювати конфліктну ситуацію, тобто відносно самостійно впливати на хід конфлікту у відповідності зі своїми інтересами, впливати на поведінку і стан інших, викликати ті чи інші зміни в суспільних відносинах. [4]

Спогади про конфлікти, як правило, викликають неприємні асоціації: загрози, ворожість, нерозуміння, спроби, деколи безнадійні, довести свою правоту, образи. В результаті склалася думка, що конфлікт – завжди явище негативне, небажане для кожного з нас, а особливо для керівників і менеджерів, оскільки їм доводиться стикатися з конфліктами частіше за інших. Рідко який керівник може бути застрахований від появи конфліктних ситуацій в своєму колективі. Напружені робочі відносини можуть виникнути між співробітниками, іноді вони виливаються в протистояння угруповань, нерідкі також випадки непорозумінь і розбіжностей між підлеглими і адміністрацією. Напевно кожному з нас доводилося зіштовхуватися з конфліктними ситуаціями. Конфлікти проявляються в діяльності всіх соціальних інститутів, соціальних груп, у взаєминах між людьми й відіграють ключову роль у житті окремої людини, родини, колективу, держави, суспільства й людину в цілому. Протиріччя існують завжди і на всіх рівнях – в середині особистості, у міжособистісному спілкуванні, у виробничих відносинах в організації, між організаціями тощо. В улагоджуванні конфліктів, управлінні поведінкою персоналу в конфліктних ситуаціях винятковою, вирішальною вважається роль. Це зумовлено тим, що управлінець будь-якого рангу й рівня є особою, яка з

погляду свого службового становища зацікавлена як у підтриманні конфліктів функціонально-позитивної спрямованості, що йдуть на користь загальній справі, так і в запобіганні, найшвидшому подоланні деструктивних конфліктів, що завдають своїми негативними наслідками шкоди спільній роботі.

Типологія конфліктів – це спроба класифікації об'єктів в науці конфліктології. В даний час існує безліч способів структуризації конфліктів за їх ознаками, проте вчені так і не прийшли до спільної думки, яка з класифікацій найбільш універсальна і може застосовуватися в будь-якій сфері. [1]

Існує чотири основних типи конфлікту: внутрішньо - особистісний конфлікт, міжособистісний конфлікт, конфлікт між особистістю і групою та міжгруповий конфлікт. [2]

Існують такі причини конфліктів, як об'єктивні та суб'єктивні . [8]

Процес виникнення конфліктів виникає на таких стадіях, як: виникнення, можливість, реалізація, стадія, управління, функціональні та дисфункціональні наслідки. Ці причини залежать від наслідків, які бувають: негативні та позитивні.

Методи вирішення конфліктів бувають: структурні та міжособистісні. [3]

Найчастіше конфліктні ситуації виникають з появою стресу.

Стрес – це перевантаження нервової системи, що характеризується психологічним та фізіологічним погіршенням стану людини. [6]

Існують такі стадії розвитку стресу: заперечення (шок), гнів, згода, депресія, сприйняття. [7]

Але є і методи подолання стресу такі як: фізкультура і спорт, музика і мистецтво, спілкування з живою природою, туризм, медитація та інше.

Висновок. Роль публічного управлінця є дуже важливою, так як саме від нього залежить мир і злагода в колективі, його розвиток, успішність та

ефективність діяльності організації. Тому головне завдання публічних управлінців будь-якого рівня повинно полягати в тому, щоб зосереджуватися на підвищенні власної майстерності, вихованні в собі відповідних якостей, набутті досвіду успішного ведення управлінської діяльності, що є запорукою високої ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємства.

Історія знає чимало прикладів мирного вирішення великих конфліктів у Публічному управлінні шляхом знаходження вірних шляхів вдосконалення роботи з персоналом. Д. Рокфеллер з властивою йому прямолінійністю стверджував: «Уміння спілкуватися з людьми – це товар, який можна купити так само, як ми купуємо цукор або каву. Я заплачу за таке вміння більше, ніж за що-небудь інше на світі».

Використані джерела:

1. Андрушків Б. М., Кузьмін О. Е. Основи менеджменту. — Львів: Світ, 2007. — 296 с.
2. Вороніна Ю. Є. Механізми управління конфліктами у сфері публічних відносин / Ю. Є. Вороніна // Науковий збірник Молодий вчений. – Херсон, 2018 – Вип. 12 (64). – С. 168-174.
3. Герасіна Л.М., Панов М.І., Осіпова Н.П. та ін. Конфліктологія /За ред Л.Н. Герасіної, М.І. Панова . – Х.: Право, 2002. – 256 с.
4. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: Навч. посібник /За заг. ред. В.М. Петюха, Л.В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003.
5. Ложкін Г. В., Повякель Н. І. Практична психологія конфлікту: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2008. — 256 с.
6. Руденко В. Трудовий конфлікт: примирити і задовольнити вимоги // Людина і влада. - 2007. — № 4. — С102-105.
7. Чумиков А. Н. Керування конфліктами. К.: МАУП, 2006. – 97с.
8. Шаленко В. Н. Конфлікти в трудових колективах. К.: Скіф, 2008. – 255с.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЗА ЧАСІВ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

Актуальність теми полягає у тому, що у сучасних умовах нестабільності та кризових явищ постає потреба у створенні ефективної системи оподаткування, що спонукає поглянути у минуле, щоб не допускати низки помилок сьогодні.

Питанням дослідження податкової системи за часів радянської влади займалися вітчизняні вчені такі, як Соколовська А. М., Мельник П. В., Шпильова Д.В., Ярошенко Ф.О., Павленко В.Л., Синиченко К.Г. та інші.

На даний час проблемою цього питання є не лише збір податків, а й раціональне їх використання. Податкова політика завжди була важливим інструментом економічної та соціальної політики

У березні 1917р. було створено Українську Центральну Раду, яка відразу перетворилася на вагомий чинник політичного життя в Україні. Її головою було обрано лідера українського національного руху Михайла Грушевського. На початку липня 1917 р. Рада ухвалила II Універсал, в якому йшлося про утворення Генерального Секретаріату і розробку закону про автономний устрій України. 20 грудня 1917 р. було видано постанову Генерального Секретаріату Української Народної Республіки про внесення податків на утримання українських державних установ, проте реально вона не діяла.

Особливістю революції стало припинення надходження будь-яких податків безвідносно на чий користь: держави, місцевих органів чи суспільних організацій.

Революція та хаос, який вона викликала в економіці, призвели до того, що податки перестали надходити до державної скарбниці й обігові гроші до держави не поверталися. У результаті виник грошовий голод, зникли дрібні грошові знаки.

За час свого існування уряд Центральної Ради так і не вдався до жодних реформ і не вжив ніяких заходів щодо покращення фінансового та економічного стану країни. У сфері податків він обмежився лише підвищенням

акцизних ставок та запровадженням податку на вино. Податкового і взагалі фінансового плану не було. Центральна Рада жила за рахунок друкарського верстата. Звіт про прибутки та видатки не велось. Запроваджувались окремі нові податки, попередні скасовувалися, але все це відбувалося хаотично. Так, 19 грудня 1917 р. Радою було прийнято закон про підвищення поштово-телеграфного та телефонного тарифу на 100% та запровадження особливого податку на телефонні апарати у розмірі 25 крб. з кожного.

У 1930р. в СРСР було здійснено податкову реформу, яка замінила 86 податкових платежів і зборів двома – податком з обігу й податком з чистого прибутку, стягнення яких здійснював Наркомфін, а місцеві податки – територіальні органи радянської влади.

Податок з обігу (або з обороту) був фактично універсальним акцизом, оскільки включався в остаточну роздрібну ціну товару, і в підсумку його сплачував споживач.

З початком Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) економіка країни була відразу переорієнтована на воєнні потреби. Водночас зросли податки з населення (до 14 % бюджетного значення). Було введено воєнний податок (стягувався до 1946 р.), податок на неодружених та незаміжніх, а з 1944 р. до сплати залучалися і малосімейні, що мали одну чи дві дитини. Були також підвищені ставки сільськогосподарського податку.

На окупованій території України німецькі окупанти встановили 25 видів грошових податків, серед яких податок з обігу, прибутковий, податок зі спадщини. Крім того, було введено безліч місцевих податків.

Особливо важливі заходи щодо зниження податків з населення були проведені після 1953 р. Перш за все це стосувалося реформи сільськогосподарського податку, яка суттєво виправила недоліки в оподаткуванні сільського населення. На основі нового закону був здійснений перехід до оподаткування за твердими ставками кожної сотки з присадибних ділянок.

Окрім обов'язкових платежів державних підприємств і організацій, державний бюджет СРСР поповнювався за рахунок податків з кооперативно-колгоспних підприємств та організацій, податків з населення, місцевих податків та зборів, неподаткових доходів та коштів, що надходили на основі державного кредиту. Система оподаткування в Радянському Союзі практично не змінювалася протягом багатьох років, доки країна з такою назвою не припинила своє існування.

На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. З 1917 р. по 1991 р. спроби радянської держави активізувати соціально-економічний розвиток країни за рахунок фіскальних основ податкової системи мали короткотерміновий, нетривкий ефект або закінчувались провалами саме через недостатню визначеність державою власних економіко-податкових цілей.

2. За період радянської доби не виявлено системної логіки з боку держави щодо побудови податкової системи. Здійснювані зміни мали здебільшого декларативно-політичний характер позаекономічного впливу на господарську діяльність.

Список використаних джерел

1. Бадида М. Історії оподаткування на землях України до 1991 р. / М. Бадида // Збірник наукових праць Академії ДПС України. – 2000. – 4 (10). – С. 95 – 102.

2. Нечай Н. Фінансова та податкова політика за часів української державності (1917—1919 рр.). Вісник 2011. №11(26).

3. Ярошенко Ф.О. Історія податків та оподаткування в Україні: навч. посібн. /Ф.О. Ярошенко, В.Л. Павленко. – Ірпінь, 2002. – 240 с.

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ АНТИЧНИХ МИСЛИТЕЛІВ

Економічна думка античних часів найкраще зображена в роботах видатних мислителів - Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Вони першими піддали аналізу економічні явища і спробували виявити закономірності розвитку суспільства. Об'єктом спеціальних досліджень в їх роботах є економічні проблеми розквіту і кризи рабовласницького ладу: інститут приватної власності на засоби виробництва, розвиток товарно-грошових відносин, проблеми поділу праці.

Основні ідеї мислителів Стародавньої Греції з економічних питань не тільки дивують своєю надзвичайною глибиною та оригінальністю. Вони лягли в основу всієї економічної науки. Економічна думка періоду раннього рабовласництва (X — VI ст. до н.е.), що знайшла відображення в грецькому епосі (поєми Гомера «Іліада» та «Одіссея», Гесіода «Роботи і дні»), законах міст-держав (так звані закони Лікурга), економічній політиці (реформи Солона), свідчить про перехідний характер суспільних відносин від родового ладу до рабовласницького.

Видатним представником економічної думки Античності є давньогрецький філософ, учень Сократа Платон (427-347 до н.е.). Платон дав глибокий аналіз поділу праці як прогресивного явища. В своєму творі “Держава” стверджував, що виникнення міст відбулось завдяки розвитку спеціалізації і поділу праці. Стверджуючи, що спеціалізація і поділ праці є джерелом ефективності і продуктивності, він був одним з перших, хто поставив питання про те, як мають розподілятися товари. Він писав, що товари розподіляються через ринок за допомогою грошей як засобу обміну. Проте, Платон не вважав, що ринок є здатним до саморегуляції, що він радше потребує адміністративного контролю. Платон вважав, що держава може існувати тривалий час, якщо вона заснована на натуральному господарстві і якщо гроші мають обмежене ходіння. Основою державного устрою він вважав ідею

справедливості: справедливим він називав таке суспільний устрій, в якому кожен займається тим, до чого пристосований в найбільшою мірою. [1]

Давньогрецький мислитель, історик, воєначальник і державний діяч Ксенофонт Афінський (430-355 рр. до н.е.) був ідеологом рабовласницького ладу і свої економічні погляди виклав у багатьох творах, головними з яких є «Економікос» і «Про доходи». Основною сферою економіки Ксенофонт вважав сільське господарство, насамперед землеробство, яке називав «матір'ю і годувальницею всіх професій». Водночас він зневажливо ставився до ремесла, торгівлі, лихварства, фізичної праці, яку вважав заняттям рабів. Рабство для нього було природним станом речей, а раби - живим знаряддям виробництва.

Заслугою Ксенофонта є постановка питання про подвійне використання блага - як споживної цінності та як мінової. Поняття «цінність» він уживає в двох значеннях. Як споживна вартість «цінність є щось добре» залежить від корисності речей, вміння ними користуватися. Водночас цінність розглядається як здатність речі вимінюватися на іншу річ, тобто як мінова цінність (для того, хто не вміє користуватися флейтою, якщо він її продасть, вона - цінність; якщо ж не продасть, а володітиме нею,- не цінність). Отже, по суті, йдеться про дві властивості товару. У праці «Про доходи» Ксенофонт аналізує економічну роль держави. Головна ідея твору - держава повинна збагачуватися для підтримки повноправних громадян поліса. Для цього він радить залучати до поліса більше неповноправних і вільновідпущеників, надавши їм певні пільги (звільнення від служби у війську, право забудовувати пусті міські території). Далі він рекомендує поліпшити умови здійснення зовнішньої торгівлі, для чого слід будувати державні торговельні кораблі та віддавати їх в оренду приватним особам. Ксенофонт здійснив важливий аналіз деяких явищ товарного виробництва. Він першим в історії протиставив розумову працю фізичній, вважаючи, що фізичною працею мусять займатися раби (виконавці), а вільні громадяни мають виконувати функції нагляду і управління.

Аристотель (384-322 до н. е.) може справедливо вважатись

найвидатнішим мислителем античного світу. Серед його найбільш важливих економічних думок треба виділити ті, що стосуються обміну, вартості речей. Так, він формулює чимало слушних висновків щодо “ідеального обміну”, тобто такого, участь в якому беруть тільки два контрагента, керуючись своїми суб'єктивними перевагами, без врахування інших альтернативних можливостей ринку. Зосередження на питанні ізольованого обміну пояснюється тим, що цей вид обміну був звичним для тих часів. Аристотеля турбують такі аспекти обміну, як справедливість, суб'єктивна гранична корисність. Цей останній аспект можна вважати продовженням позитивної тенденції Ксенофонта та деяких інших стародавніх мислителів, яка визріла у суттєвий теоретичний прорив у 70-х роках XIX століття, відомий під назвою «маржинальна методологія економічного аналізу». При дослідженні обміну він розрізняв споживчу вартість і обмінну вартість. Аристотель розробив теорію грошей як загальноприйнятого засобу для непрямого обміну. Його засудження використання грошей для отримання ще більшої кількості грошей мало великий вплив на середньовічну дискусію стосовно лихварства. Він відстоював запровадження та розвиток приватної власності на протиположності комуністичній моделі суспільства, розробленій його вчителем Платоном, так як вважав, що приватна власність благотворно позначається на формуванні відповідальності, її поширенні в суспільстві. [1]

Цінними слід вважати економічні міркування Аристотеля, пов'язані з нормами етики. «Якщо спочатку є пропорційна рівномірність (робота), а потім сталася розплата, - казав мислитель, - вийде те, що називається справедливим у значенні рівності. А якщо ні, то не буде ні рівності, ні взаємин: ніщо ж бо не заважає роботі одного бути кращою, ніж робота іншого, а тим часом ці роботи мають бути зрівняні». [2]

Все, що бере участь в обміні, має бути якимось чином порівняним. Для того має бути якась одиниця виміру. Людські потреби роблять речі сумірними в процесі обміну, а засобом обміну служить монета. Вона робить речі сумірними. Отже, як «без обміну не було б суспільних взаємин, так без прирівнювання -

обміну, а без сумірності – прирівнювання».

Розгляд економічних поглядів і наукових ідей Аристотеля можна би продовжити. За обсягом охоплення економічної проблематики і глибиною її з'ясування Аристотель належить до найвидатніших мислителів античності. Його творчість - це підсумок усього попереднього розвитку економічної думки. У ній цілком закономірно шукали аргументів наступні покоління мислителів і фахових економістів новітньої доби.

Таким чином, наукові досягнення давньогрецьких мислителів пов'язані зі спробами теоретичного осмислення таких економічних процесів і явищ, як поділ праці, обмін, товар, гроші та ін., прагненням виявити закони господарського життя.

Список використаних джерел

1. Історія економіки та економічної думки: Навчальний посібник, – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІКНТЕУ, 2015. – 324 с.
2. Українська економічна думка [Текст] : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. - К. : Знання, 1998. - 448 с. - (Трансформація гуманіт. освіти в Україні).

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ КОНФУЦІАНСТВА

Конфуцій надзвичайно велику увагу приділяв «главі сімейства». Для Конфуція і його вчення був дуже важливим особистий приклад у реалізацію правил. Цзинь-цзи («абсолютно мудрий») по Конфуцію (носій правил), не повинен знаходитися в віддаленні від державного правління, а повинен навпаки бути активним членом суспільства і державним мужем. Саме на образі Цзинь-цзи заснована ідея державного правління. Подолання самого себе і повний внутрішній спокій і гармонія – ось ті необхідні передумови, з якими слід було виходити на політичну арену. «Державний муж» повинен був пройти складний процес етичної трансформації, щоб стати гідним носієм влади. [4]

Основні ідеї конфуціанства коротко можна описати, виходячи з цілей Конфуція – слідування високим духовним цінностям і неухильне дотримання моральних засад. Конфуцій стверджував, що необхідно так ставитися до людей, як ставишся до самого себе. Виходячи з цього, він виділив основні якості, які ідеально підходять поставленим цілям:

- Людинолюбство.
- Мудрість.
- Сміливість.

У Конфуція було багато талановитих та у подальшому успішних учнів, які захоплювалися своїм учителем, слідували за ним і записували всі його повчання. Крім цього, учні часто записували власні думки, які вважали важливими для прочитання і засвоєння. На цій основі було зібрано головне творіння релігії – твір «Бесіди і висловлювання», на сторінках якого зібрані всі основні і доповнюючі положення.

Особливості конфуціанства лягли в основу державного управління та розвиненого суспільства. У сучасному світі знання і вчення даної релігії використовуються в якості необхідних знань для того, щоб можна було

вступити на державну службу. Конфуцій говорив, що основною його метою є досягнення згуртованості і поважних відносин всередині китайського суспільства і створення ідеальної держави. Також вчитель говорив про те, що шанування предків – одне з найважливіших умов, що, необхідно дотримуватися. [5]

Економічна думка Стародавнього Китаю виникла та розвивалася у рамках тогочасних філософських та політичних учень. Основними напрямками старокитайської суспільної думки були конфуціанство, легізм, даосизм та моїзм, які сформувалися у IV — III ст. до н. е. Протягом століть між цими напрямками велася гостра полеміка щодо економічного ладу суспільства, общини, її історичної долі, міри втручання держави в економічне життя країни та методів управління ним. Провідним напрямом було конфуціанство, яке, перетворившись на державну ідеологію, справляло великий вплив на соціально-економічний та політичний розвиток Китаю протягом майже двох тисячоліть. Назва цього напрямку походить від імені його засновника Конфуція (Кун-цзи)(бл. 551 — 479 до н.е.). Основні постулати вчення Конфуція викладено у збірці «Лунь юй» («Бесіди й міркування»), записаній його учнями. Його вчення захищало архаїчні стосунки, вічний та незмінний порядок, установлений іще легендарними правителями глибокої давнини, сувору соціальну ієрархію, управління на засаді неухильного дотримання ритуалів, обрядів, певних норм етики та моралі; розглядало регламентацію патріархально-родинних відносин як запоруку стабільності державного ладу.

Конфуцієм було запропоновано своєрідну соціально-економічну програму для правителів. На його думку, правитель мав дотримуватися економії у витратах та дбати про людей. Пропонувалося багатство розподілити «справедливіше», щоб не було надто великої бідності, зменшити податки й залучати народ до громадських робіт, не порушуючи сезонності сільськогосподарського виробництва. Тоді, як уважав Конфуцій, буде забезпечено гармонію у державі, мир у відносинах між верхами та низами, що усуне небезпеку повалення правителя.

Видатним представником конфуціанства у Стародавньому Китаї був Мен-цзи (372 — 289 до н.е.). Він висунув концепцію поділу китайського суспільства на керуючих та керованих, уважаючи, що такий поділ є «загальним законом у Піднебесній».

Виразником економічних ідей стародавнього конфуціанства був також Сюнь-цзи (313 — 238 до н.е.). У своєму вченні він, на відміну від Конфуція і Мен-цзи, виходив з «лихої природи» людини. На його думку, тільки практична діяльність породжує доброчесність. Не засуджуючи прагнення людей до збагачення, Сюнь-цзи вважав ознакою чесноти, якщо бідний збагатів, діючи у рамках закону. Він висловив ідею про необхідність поділу праці.

Конфуціанство зазнало також впливу такої течії старокитайської суспільної думки, як легізм. На відміну від конфуціанців, котрі розглядали здебільшого морально-етичні питання, легісти велику увагу приділяли питанням організації державного управління, яке, на їхню думку, мало ґрунтуватися не на традиціях і ритуалах, а на досконалому законодавстві.

Школа легістів виникла в VI — V ст. до н.е. Одним з її засновників був Лі Куй — перший міністр правителя царства Вей (424 — 386 до н.е.). Він склав «Зведення» усіх наявних до нього законів, яке стало основою законодавства у період III ст. до н.е. — III ст. н.е. Є відомості, що Лі Куй створив учення про найповніше використання сил землі, втіливши в ньому ідеї державного регулювання хлібного ринку. Держава, як уважав Лі Куй, мусить регулювати ціни на зерно, закупаючи його у врожайні роки і продаючи за твердими цінами з державних комор у роки стихійних лих та голоду.

Визначним представником школи легістів був Гунсунь Ян (390 — 338 до н.е.), відомий іще як Шан Ян. Його економічні погляди викладено у «Книзі правителя області Шан», складеній його учнями у кінці IV — першій половині III ст. до н.е. Шан Ян уважав, що держава досягає процвітання за допомогою двох засобів: землеробства й війни.

Інший представник школи легістів Хань Фей (280 — 233 до н.е.) був прихильником жорсткої централізації влади в державі, зміцнення її економічної

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ

На першому, перехідному, етапі розвитку економічної думки в Україні після встановлення радянської влади на тлі гострої політичної боротьби розгорнулася полеміка щодо майбутньої моделі економічного розвитку країни. Сформувався два протилежні напрями, представники яких по-різному розуміли сутність суспільно-економічних процесів, що відбувались у країні, й по-різному бачили шляхи їх розвитку. Прихильники еволюційної моделі, які переважно були фаховими вченими-економістами, виступали за збереження ринкових відносин при широкому залученні держави до вирішення господарських та соціальних проблем; обґрунтовувати можливість і доцільність формування змішаної економіки з прогнозним плануванням і багатокладною структурою. Перспективи наукового розроблення та реалізації планів суспільно-економічного розвитку вони пов'язували з діяльністю створених у 1918 р. Української Академії наук, Інституту вивчення економічної кон'юнктури, Демографічного інституту, Товариства економістів (1920). Вчені «дореволюційної школи» мали міцний теоретичний підмурок своїх наукових ідей, деякі з них як М. Луган-Барановський. О. Алексєєв, Д. Багатій, К. Воблий, В. Желєзнов, В. Косипський. Г. Кривченко, В. Левитський. Р. Орженцький, М. Птуха, М.Соболев, П.Фомін. Л. Ястюпольський. На початку 1920-х років їхніми зусиллями успішно досліджувалися питання ролі ринку та ринкових сил у розвитку господарства, соціально-економічного потенціалу та організаційних форм кооперації, проблеми економічної кон'юнктури, районування, оптимізації витрат виробництва тощо. Проте, в процесі утвердження радянської влади нормальний науковий процес почав гальмуватися, а дослідження об'єктивних законів господарського розвитку згортатися.

За революційну модель кардинальних політико-економічних перетворень у руслі воєнного комунізму (повна націоналізація, згортання товарно-грошових

відносин, запровадження прямого розподілу ресурсів і продукції, жорсткий централізм в управлінні народним господарством, директивне планування) виступали професійні революціонери С. Косіор, В. Чубар, Х. Раковський, В. Затонський, Д. Мануїльський, М. Скрипник, Е. Квірінг, Г. І Істровський, О. Шліхтер та багато інших. Таким чином в українській економічній думці виокремилися провладний офіційний та альтернативний напрямки.

Теоретики-аграрники на чолі з О. Чаяновим виступили з ідеєю некапіталістичної еволюції селянського господарства та доводили доцільність збереження приватного дрібнотоварного сектора економіки поряд з державним. Економісти дореволюційної школи пророкували, що повне заміщення ринкових відносин державним розподілом і контролем, заміна ринкових цін як регулятора розподілу штучною системою натурального, або трудового обміну стануть гальмом ефективного розвитку господарства.

Період панування командно-адміністративної моделі соціалізму не був результативним з точки зору розвитку економічної теорії, яка б відображала реальний стан економічного розвитку.

У 20-х роках в Україні економічна думка відображала особливості національної економіки (зокрема організацію селянських господарств, яким не була властива общинність і які спиралися на суто приватний інтерес), ленінська програма побудови соціалізму не знайшла підтримки. Програму більшовиків критикували: М. Туган-Барановський, В. Косинський, В. Воблий. З 30-х років політичній економії в Україні нищівного удару завдав Сталін. Відродження економічної думки України починається тільки у 60-ті рр. В цей час виходять з друку праці І. Лукінова, Ю. Пахомова, В. Корнієнка, І. Ястремського, які пропонують зміну підходів до визначення ролі політичної економії в соціально-економічних перетвореннях. Розвиток економічної теорії у період 60-90 рр. перебував під впливом партійних настанов та ідеологічних догм. У 70-х роках економісти у своїх працях наголошували на переростання соціалізму у комунізм. У другій половині 80-х років розпочався критичний аналіз “розвинутого соціалізму”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Варченко О.М., Кальченко С.В., Свиноус І.В., Артимонова І.В., Ібатуллин М.І., Гринчук Ю.С. Соціально-економічні аспекти становлення постіндустріального суспільства: монографія. 2020. 304с.
2. Корнійчук Я. Я., Татаренко Н. О., Поручник А. М. Історія економічних учень: Підручник. К. КНЕУ. 1999. 564с.
3. Юхименко П. І., Леоненко П. М. Історія економічних учень: Навчальний посібник. К. Знання-Прес. 2005. 583с.

НАСЛІДКИ ІНФЛЯЦІЇ У СПЕКТРІ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ КРАЇНИ

Складною, але надзвичайно важливою проблемою сучасності є як вплив інфляції на економіку держави, в нашому випадку на економіку України. Що ж являє собою інфляція?? Інфляція-це складне багатоаспектне явище соціально-економічного характеру, властиве в тому або іншому ступені всім країнам: розвиненим, тим, що розвиваються й, звичайно, країнам з перехідною економікою [1]. Без стримування темпу інфляції неможливо досягти економічного росту країни, так як інфляція стримує розвиток всієї банківської системи і всіх фінансових ринків. Звичайно, не можна заперечувати, що за роки незалежності України було проведено ряд реформ і досягнуті значні успіхи в боротьбі з інфляцією, але чи досить цього? Певна річ, що ні. В Україні ще не вироблений ефективний механізм управління інфляційними процесами. З досвіду щодо антиінфляційного регулювання в Україні можна сказати про недостатню адекватність монетарних режимів і використовуваних Національним банком України інструментів грошово-кредитного регулювання подолання інфляції. Як правило, вони запозичуються із закордонної практики антиінфляційного регулювання, але найчастіше не враховують особливостей української економіки. Поступове зниження рівня інфляції на початку ХХІ ст. може бути пояснено сприятливою зовнішньоекономічною кон'юнктурою, що дозволила трохи нормалізувати економічну ситуацію в країні [2]

Як відомо, Україна взяла зобов'язання поступового переходу до гнучкого курсу національної валюти. Як наслідок, це зобов'язання у певній мірі знижує актуальність прив'язки до валютного кошика.

Міжнародні золотовалютні резерви Національного банку України (НБУ) на 31.12.2018 становили 20 820,43млн. дол. США, що на 2011.98млн. дол.США більше, ніж були у 2017 році. Щодо 2020 року, то на 30.04.2020 вони становлять

25 695,05млн. дол. США, що на 392.89млн. дол. США більше, ніж на кінець 2019 року. Тож у подальшому НБУ намагатиметься стабілізувати курс гривні щодо долара і не дозволити гривні обвалитись знову, як ми вже бачили нещодавно [3].

Отже, інфляція впливає на економіку держави наступним чином:

1. Стабільність цін є однією з найважливіших макроекономічних проблем. Інфляція – це підвищення середнього (загального) рівня цін. Існує кілька типів інфляції, які нелегко на практиці відрізнити один від одного, тому що вони тісно пов'язані і постійно взаємодіють.

2. До основних причин інфляційних процесів в країні можна віднести монополістичні тенденції в економіці, зростання державного дефіциту і державного боргу, несприятливу ситуацію на Сході країни, диспропорції в народному господарстві, кризові явища у валютно-фінансовій системі. Існує також зв'язок між інфляцією та безробіттям.

3. У результаті інфляції у більшості домашніх господарств знижуються реальні доходи, їхній життєвий рівень падає, відбувається знецінення заощаджень, у суспільстві зростає нервозність, соціальна напруга. Інфляція дезорганізує виробництво, негативно позначається на обсягах виробництва, порушує інвестиційний процес. Від інфляції можуть виграти ті економічні суб'єкти, яким вдається в умовах інфляції збільшувати свої доходи більш швидкими темпами, ніж зростають ціни, а також позичальники, у тому числі уряд, в разі несподіваного прискорення інфляції.

4. Уряду кожної країни, що знаходиться в кризі, слід проводити антиінфляційну політику. Методи боротьби з інфляцією можуть бути адаптаційні (заходи щодо пристосування і стримування інфляції) і радикальні (проведення грошових реформ) [4].

5. Основною причиною інфляції в нашій країні була командна система, розпад якої призвів до руйнування господарських зв'язків і заміни державного монополізму на корпоративно-бюрократичний і кримінальний монополізм.^[5] На даний момент причиною підвищення інфляції є нестабільна ситуація в

Донецьку та на Луганщині,напружені відносини з Росією. Для недопущення економічного колапсу необхідно здійснити ряд заходів, спрямованих на розробку нового податкового кодексу, скорочення штату державних чиновників, здійснення легалізації тіньового капіталу та вирішенню нестабільної ситуації на Донбасі та на Луганщині.

Рухаючись до ринкової економіки,економіка нашої країни,на жаль,не завжди засвоює тільки позитивне,а чомусь,в першу чергу, засвоює його негативні сторони. Зрозуміло, що до труднощі звільнення від господарського тоталітаризму і відсутність досвіду державного регулювання в умовах ринку часто викликають невдачі. Навряд чи вдасться швидко скинути з себе тягар інфляції, тим більше за допомогою адміністративних заходів. Завдання стоїть, швидше, у стримуванні процесу і пристосуванні нього.

Таким чином слід звернути увагу на те,що потрібно суттєво покращувати ситуацію. Але як це зробити? На мою думку, потрібно впроваджувати комплексні заходи антиінфляційного регулювання,але перш за все потрібно вирішити напружену ситуацію з на Донбасі та на Луганщині.

Економіку будь-якої країни,в тому числі і нашої, слід розглядати як систему, організм з обмеженою кількістю прямих та опосередкованих зв'язків.Механізм дії інфляційних факторів залежить від співвідношення багатьох економічних процесів – внутрішніх і зовнішніх. Він неоднорідний на часовому проміжку становлення ринкової економіки в Україні. Також неоднакова активність конкретних інфляційних факторів. Це обумовлено тим, що інфляція – це, передусім, динамічний макроекономічний процес. У більшості випадків ті негативні процеси, які розглядаються на рівні макроекономіки, є наслідком значних деформацій внутрішніх економічних процесів, як макроекономічних, так і мікроекономічних . Тож якщо засоби щодо поліпшення економічної ситуації використовуються частково, то результат нагадуватиме лише тимчасову зміну на краще, так звану “косметичну” операцію.

Заходи щодо поліпшення фінансової ситуації в Україні можуть дати позитивні результати лише за умов початкового, обов'язкового і суттєвого покращення фінансів базової ланки економіки – фінанси підприємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва, продукуючого процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F>
2. <https://buklib.net/books/24018/>
3. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/vpliv-inflyatsiyi-na-ekonomichniy-rozvitok-ukrayini/viewer>
5. http://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22463/

РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОЇ ШКОЛИ В НІМЕЧЧИНІ

Історичний метод дослідження, започаткований Ф. Лістом, знайшов найповніше відображення у поглядах представників старої історичної школи, І яка склалася в Німеччині у 40-ві — 50-ті рр. ХІХ ст. Незважаючи на певні відмінності у поглядах відомих німецьких дослідників В. Рошера (1817—1894), Б. Гільдебранда (1812—1878) та К. Кніса (1821 — 1898), саме у працях І цих авторів історична школа заявила про себе як про неортодоксальний і напрям економічної думки, покликаний вивчати господарські явища і процеси у їх національній та часовій визначеності. Прикметник "стара" почали вживати після того, як наприкінці ХІХ ст. у Німеччині сформувалась "нова" (молода) історична школа.

Для прихильників історичної школи характерним було негативне ставлення до будь-яких спроб створення універсальної економічної теорії та, зокрема, до класичної політичної економії. Вони вважали, що на розвиток народного господарства впливають не тільки базисні фактори (економіка і політика), а й такі, як географічне середовище, особливості історичного розвитку, національної психології, культури та релігії. Завдяки цим факторам економіка кожної окремо взятої країни розвивається за власними, тільки йому властивим законам. Саме тому створення універсальної економічної теорії неможливо.

Історична школа Німеччини в своєму розвитку пройшла три етапи.

- Період так званої старої історичної школи - 40-60-і рр. ХІХ ст. Її засновниками були В. Рошер, Б. Гільдебранд, К. Кніс;
- Молода (нова) історична школа - 70-90-і рр. ХІХ ст. Лідерами цього напрямку стали Л. Brentano, Г. Шмоллер, К. Бюхер;
- Новітня історична школа, або сучасна історична школа, - перша третина ХХ ст. Її творці - В. Зомбарт, М. Вебер.

Становлення німецького капіталізму зайняло період з 1815 по 1870 р. Спочатку виникли передумови для розвитку капіталізму в сільському господарстві, промисловості та торгівлі. Хоча в Німеччині застосовувалися машини і з'явилися перші залізні дороги, вона сильно відставала в економічному відношенні від Франції та Англії. Промисловий переворот проходив повільно і не носив масштабного характеру. Найбільш яскравим проявом пережитків феодалізму була державна і політична роздробленість країни. Тому найнеобхіднішою і невідкладною завданням було національне об'єднання країни, створення єдиної держави.

Для другого періоду - 1870-1900 рр. - характерно створення великої промисловості, сучасної банківської системи та транспорту. Німеччина після завершення об'єднання країни в 1871 р пережила смугу бурхливого економічного підйому. За темпами і рівнем промислового виробництва вона вже випереджала багато європейських країн. Розвиток промисловості, залізничного та морського транспорту свідчили про створення комплексу ефективно працювали галузей важкої промисловості, що включали в себе і наукоємні виробництва. За деякими новим галузям промисловості, наприклад, хімічної та електротехнічної, Німеччина займала лідируючі позиції в світі. Перебудовувалася на капіталістичний лад і сільське господарство. Великі юнкерські господарства перетворилися на капіталістичні виробництва.

У дослідженні економічних явищ основний акцент вони робили на використання розробленого історичного методу, який був орієнтований на виявлення історико-економічних і національних особливостей окремих країн. Історичний метод припускав збір історико-економічних фактів, узагальнення та інтерпретацію зібраного матеріалу.

Список використаних джерел

1. https://stud.com.ua/67382/politekonomiya/istorichna_shkola_nimechchi
ні
2. <https://library.if.ua/book/39/2623.html>

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА ЯК ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Весь світ, в тому числі українське суспільство поступово починають відходити від традиційних джерел енергії, обираючи альтернативні, які є майже невичерпними, безпечними та екологічно чистими. Гостра нестача власних паливних ресурсів призводить до енергетичної залежності України від інших країн. Це спонукає до активного пошуку такого джерела енергії, котрий максимально задовольняв би можливості та потреби конкретної держави, й одночасно з цим не приносив би шкоди навколишньому середовищу.

Актуальність досліджуваної теми. Значущість використання біопалива в якості альтернативного енергетичного ресурсу обумовлено прагненням країни до самозабезпечення наявних галузей енергією, більш прогресивного розвитку енергетики в Україні, досягнення енергетичної незалежності та здійсненням сталих кроків в боротьбі з екологічною проблемою.

Мета статті. Визначити, що являє собою біопаливо, який необхідний сировинний матеріал для його виробництва, розглянути перспективи використання даного джерела енергії в Україні.

Основні матеріали дослідження. В переліку поновлюваних джерел енергії нашої держави провідна роль належить біопаливу. Фахівці уже встигли оцінити універсальність біомаси, котра має всі шанси замінити практично будь-який вид викопного палива, при цьому вона доступна в необмеженій кількості по всій земній кулі. [2, с. 25] Слід зазначити, що Україна володіє сильним біоенергетичним потенціалом і має в арсеналі все необхідне для стрімкого розвитку біоенергетики. Як доказ цьому отримана безпосередньо від агропромислового комплексу біомаса розцінюється еквівалентною близько 20

мільярдам кубометрів природного газу. Її світова популярність також зрозуміла і легко пояснюється дешевизною, доступністю й зменшенням викидів вуглекислого газу в атмосферу. [5]

Оскільки Україна заслужено названа аграрною державою, доцільно змушувати працювати ресурси на повну, сконцентрувати увагу на перероблюванні відходів й інших побічних продуктів, залишків сільського господарства, що є складовими елементами біомаси. До таких, якщо розглядати аграрну сферу, включають соломку, стебла кукурудзи та соняшника, лушпиння останнього, яке до речі набирає розповсюдженості як високоякісне тверде біопаливо, а разом з тим енергетичні культури – міскантус, верба і тополя, які у перспективі планують вирощувати виключно заради даної цілі. Прикладом біомаси виступають і відходи деревини, залишки їжі, тваринний гній та каналізаційний мул. [4, с.3, 13]

Серед енергетичних рослин зустрічаються лише традиційні культури. Наприклад, для біодизельного пального є ефективним вирощування ріпаку і соняшнику, для одержання біоетанолу – цукрового буряку та пшениці, а для отримання в якості вихідного продукту біогаз – кукурудзи. [1, с. 2] Переробка біомаси у рідке біопаливо передбачає наявність великої земельної площі й відповідні умови для продуктивного рослинництва. Однак, це не зменшує перспективності і, безперечно, подвійної віддачі при виборі даної спрямованості виробництва. Крім того, застосування рідкого біопалива, в першу чергу в транспортній галузі забезпечить різке зниження викидів парникових газів, головної причини глобального потепління, і як додатковий позитивний результат – скорочення імпорту нафтопродуктів. [4, с. 15]

Суттєвими перевагами біопалива на противагу використанню корисних копалин є наступні:

- + достатні обсяги сировини, до якої в тому числі відносять непридатні промислові відходи, її відновлюваність;
- + біопаливо являється економічно вигідним для виробництва;
- + екологічно сприятливий ресурс;

+ перспектива переобладнання транспорту на використання біопалива обмежить отруйні викиди в повітря і при масовому виробництві буде набагато доступнішим, ніж бензин;

+ повсюдність сировини для біопалива надалі сприятиме урівноваженню рівня розвитку країн світу. [3, с.90-91]

Висновки. Підсумовуючи все вище перераховане, для України розширення біоенергетичного комплексу є чудодійним засобом виходу економіки на новий рівень. Безспірне випередження біопаливом по всім характеристикам вугілля, нафти та природного газу дасть можливість їх заміни та становлення незалежності енергетичного сектору країни. Фактична відсутність недоліків використання біопалива робить його ще більш привабливим для бізнесу. Саме тому виробництво біопалива має стати пріоритетним напрямком діяльності в нашій країні. А задля реалізації цього плану в життя, важливо зацікавити підприємців у використанні біопалива, наприклад, шляхом звільнення від обкладання податком на викиди вуглекислого газу у разі експлуатації біомасових котелень.

Список використаних джерел:

1. Гриник В. А. Біоенергетика в Україні: проблеми розвитку, перспективи виробництва та використання біогазу. – Вінниця. – 2020 р.

2. Мазур В.А. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА: Збірник наукових праць ВНАУ. – 2011 р.

3. Маркевич В. БІОПАЛИВО: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ. – Львів. – с. 90-91.

4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ БІОМАСИ В ЄС І УКРАЇНІ: Стаття. – Київ. – 2019р. – 37 с.

5. Потенціал відновлюваних джерел енергії в Україні: вебсайт. URL: <https://agroexpert.ua/potencial-vidnovlivanih-dzerel-energii-v-ukraini/>.

ФОРМУВАННЯ КЛАСИЧНОЇ ПОЛІТЕКОНОМІЇ

Класична політична економія виникла тоді, коли підприємницька діяльність вслід за сферою торгівлі, грошовим обігом набуває поширення у сфері виробництва в цілому. В промисловості інтенсивно розвиваються мануфактури, розширюються торгівля і кредит, з'являються нові джерела доходу, формується промисловий капітал, який все більше підпорядковує собі торговельний. Економічні положення меркантилістів (про золото і срібло як основну форму багатства, а зовнішню торгівлю як їх джерело), інші протекціоністські настрої, які гальмували розвиток виробництва, зумовили необхідність виникнення нової економічної концепції — концепції економічного лібералізму, яка базується на принципах вільного підприємництва і конкуренції, невтручання держави в економічні процеси. За цих умов і виникла класична політична економія. На відміну від меркантилістів класики політичної економії предметом дослідження обрали сферу виробництва.

Метою дослідження стало визначення причин виникнення класичної школи політичної економії, а також ідей її послідовників - фізіократів. Основними завданнями дослідження стали: аналіз причин зародження школи класичної політичної економії; визначення головних положень школи фізіократів; аналіз праці французького фізіократа Анн Тюрго "Роздуми про створення і розподіл багатств". Об'єкта дослідження в роботі можна виділити два - класична школа політичної економії та школа фізіократів, предмет - їхнє становлення на початкових етапах та головні ідеї економістів цих шкіл.

Класична школа політичної економії виникла в Англії в кінці 17 сторіччя, а Франції - на початку 18 сторіччя. В цей період починають формуватися ринкові відносини в провідних країнах світу, і ідеї меркантилістів - попередників класичної політичної економії - перестали відповідати актуальній ситуації та

відповідати на головні питання, що ставив перед ними розвиток економіки. Такими питаннями були розробка нових економічних ідей та концепцій, обґрунтування головних засад капіталістичного виробництва, аналіз нових форм господарювання та звільнення економіки від жорсткого регулювання. Меркантилісти не змогли впоратися з цим завданням, і їм на зміну приходять класики.

Зазначається, що на початкових етапах над класичною політичною економією працювали такі вчені як У. Петті та П. Буагільбер, а також школа фізіократів у Франції. В. Петті заклав підвалини класичної політичної економії, а саме став засновником трудової теорії вартості, визначив джерело формування вартості товару - працю, а також джерела формування ціни землі. П. Буагільбер вдавався в своїх працях до критики меркантилізму. Він вважав недоцільним втручання держави в економіку, був прихильником вільної торгівлі. Багатством він проголошував не гроші, а вироблені товари, водночас визначаючи єдину функцію грошей - бути засобом обігу. Згодом ідеї П. Буагільбера були розвинуті фізіократами.

Фізіократи - французькі економісти другої половини 18 сторіччя, що діяли в рамках класичної політичної економії та прийшли на зміну меркантилізму. Вони акцентували свої погляди на питаннях аграрного характеру. Джерело багатства і процвітання нації вони бачили у розвитку сільського господарства. Засновником цієї школи вважається Ф. Кене, який вважав, що нове багатство створюється тільки в землеробстві.

Погляди Ф. Кене були розвинуті А. Тюрго, який виклав свої погляди у праці "Роздуми про створення і розподіл багатств". Вона складається зі 100 тез, в яких А. Тюрго розглядає такі категорії як вартість, цінність, корисність речі, прибуток. А. Тюрго виділив 5 причин становлення класової системи суспільства, визначив причини введення саме золота та срібла за засіб обігу. Заробітна плата за Тюрго - це результат продажу своєї праці іншим. Значну увагу приділено дослідженню природи доходу від позичкового відсотка. На думку Тюрго позичковий відсоток - це не грабіж, бо дебітор бере гроші в

кредит з наміром отримати прибуток від користування капіталами, і відсоток - це відшкодування кредитору за ризик і втрачену можливість самостійно розпоряджатися капіталами. Також визначається п'ять прибуткових способів розміщення капіталу. Зрештою, найбільшу увагу Тюрго приділяв аграрним питанням. Зокрема, саме в шляхах розподілу земельної власності він бачить причини нерівномірного збагачення народу, праця в аграрній сфері - є єдиною продуктивною працею, бо саме земля створює надлишок продукту. Промисловість є "безплідною". Причиною зростання багатства нації французький економіст бачив у економії, розкіш за його словами знищує багатство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія економічних учень: Підручник / За ред. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко. - К.: КНЕУ, 1999. - 564 с.
3. Історія економіки та економічної думки: навч. пос. Ж за ред. . проф.. С.В. Степаненка. - К.: КНЕУ, 2010
3. История эконом. учений: Учеб. пособие: под общ. ред. Т.А. Шмарловской. - МН.: ООО "Новое знание", 2000. - 340с.

ВПЛИВ ДИНАМІКИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ НА ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

Валютний курс - важливий фінансово-економічний індикатор і елемент міжнародних валютних відносин. Зміна рівня валютного курсу має значний вплив на показники та стан державного бюджету України. Обмінний курс державного бюджету — це лише технічний показник, призначений для перерахунку показників доходів та видатків, виражених в іноземній валюті, у гривню.

Уразі, якщо гривня покаже у наступному році послаблення значніше, ніж закладено у бюджет, може виникнути необхідність посеред року просити Верховну Раду внести відповідні зміни до державного бюджету. Тому логічно, що для уникнення такої ситуації Міністерство фінансів іде шляхом неоптимістичних сценаріїв. Це означає, що уряд підходить до цього показника, як до технічного інструменту.

Показник курсу, який уряд закладає в державний бюджет, розраховується Міністерством економічного розвитку і торгівлі, а не Національним банком, хоча звісно, НБУ подає уряду свої прогнози щодо монетарних показників. Враховуючи це, а також той факт, що прогноз є технічним показником, він не є і не може бути цільовим для НБУ.

В Україні діє режим плаваючого курсоутворення, тобто курс формується під дією ринкових сил. Це дозволяє економіці України швидко знаходити рівновагу під час зміни внутрішніх та зовнішніх умов, і мінімізує можливість різких курсових коливань. Завдання НБУ — пом'якшити значні коливання обмінного курсу, аби ринок міг спокійно знайти баланс. Робиться це, насамперед, для виконання ключових функцій НБУ із досягнення цінової та фінансової стабільності.

НБУ спеціально утримується від будь-яких заяв щодо прогнозу обмінного курсу, оскільки це може створити хибне враження, ніби Національний банк має курсові цілі. А це може вплинути на рішення учасників ринку та, як наслідок, викривити ринкове курсоутворення.

Державний бюджет на 2020 рік Верховна Рада ухвалила в листопаді минулого року. Доходи бюджету встановлено на рівні 1,93 трлн грн, витрати – 1,180 трлн. грн, курс гривні – 27,5 грн за доллар. Під час складання документа про бюджет минулого 2019 року було закладено курс гривні до долара на рівні 29,4 грн/\$, але середній офіційний курс гривні протягом семи місяців 2019 року становив 26,66 грн/\$. Значне посилення гривні суттєво вплинуло на конкурентноспроможність українських експортів і призвело до невиконання дохідної частини бюджету.

Основними факторами, які впливають на валютний курс є: темп інфляції, стан платіжного балансу, дефіцит державного бюджету, ВВП- основний індикатор стану національної економіки, рівень реальних процентних ставок, ступінь використання певної валюти на євrorинку і в міжнародних розрахунках, ступінь розвитку фондового ринку, який є конкурентом валютного ринку.

Національний банк повинен вдаватись до жорсткішого валютного регулювання основних елементів валютної системи, з метою забезпечення досягнення загальнонаціональних інтересів та гарантування економічної стабільності та безпеки держави. Але при цьому, регулятивні заходи не повинні гальмувати законний розвиток суб'єктів валютних відносин і не повинні суперечити міжнародним вимогам та стандартам ведення валютної діяльності.

Список використаних джерел

1. Козакевич О.А. Видатки державного бюджету та рівновага валютного ринку України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Documents/Downloads/216-217-1-PB.pdf>
2. Статистичні матеріали Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.
3. <https://minfin.com.ua/2019/10/07/39303579/>

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ ЙОЗЕФА ШУМПЕТЕРА

У центрі системи Й. Шумпетера - проблеми динамічного розвитку ринкової системи господарювання, чинники і фактори, які забезпечують прогрес і зростання економіки. Подібна проблематика досліджень суттєво вирізняє його на тлі представників усіх відомих економічних шкіл. Саме Шумпетеру належить започаткування вивчення економічної динаміки на противагу статичному неокласичному аналізу. Шумпетер вважає, що пояснення економічного розвитку можливе шляхом вивчення законів динаміки товарно-капіталістичного господарства, тому використання неокласичного аналітичного апарату є недостатнім. Разом з тим спостерігається певна ідейна спорідненість з поглядами представника американської школи маржиналізму Дж.Б. Кларка щодо статичної і динамічної економічної системи. Розвиваючи ідеї Дж.Б. Кларка, Шумпетер наповнює їх новим змістом - чітко розрізняє статичну рівновагу системи та її динамічний розвиток, що трансформує економічну структуру, взаємозв'язки між "новим" і "старим" виробництвом. Учений відчув необхідність поєднати статичну теорію рівноваги з теорією економічного зростання, піднявши рівноважний підхід на новий еволюційно-динамічний рівень.

У 1942 році було опубліковано одну з найвідоміших праць Шумпетера "Капіталізм, соціалізм і демократія" - дослідження історичної долі капіталізму. Автор узагальнює теоретичний аналіз капіталізму на підставі якісних зрушень, що відбулися в структурі буржуазного суспільства в першій половині ХХ ст., і висуває концепцію самозаперечення, відмирання капіталізму. Капіталізм він розумів надто обмежено - як приватнопідприємницьку систему класичного типу, що базується на дрібній і середній власності. З розвитком капіталістичної системи відбувається нагромадження багатства, виникають великі корпорації, зростає роль держави в економічному житті, що, на думку Шумпетера, є ознаками розкладу, кризи капіталізму, який стає жертвою своїх власних успіхів.

Насамперед відбувається відмирання функції підприємця у зв'язку з нарощуванням могутності великого бізнесу внаслідок технічного прогресу. Велика корпорація з високопрофесійним менеджментом і тяжінням до монополізму вдало пристосовується до технічного прогресу, але великий бізнес загрожує існуванню самої підприємницької ініціативи, оскільки він раціоналізує і ставить на наукову основу інноваційний процес. Відмирання з цієї причини індивідуальної підприємницької активності завдає, за Шумпетером нищівного удару капіталістичному ладу. Поступове зникнення підприємця означає прискорену загибель буржуазії. Нова фаза капіталізму характеризується, за Шумпетером, також руйнуванням його соціальної бази під впливом масового акціонування власності, яке знищує індивідуального власника, котрий завжди був опорою капіталістичного суспільства.

На думку Шумпетера, досконала конкуренція для суспільства це стимул для мінімізації витрат і максимального наближення оплати праці до її граничної продуктивності. Для підприємця - це стимул для мінімізації витрат і максимізації прибутку. Шумпетер називає таку економічну ситуацію і такий прибуток статичними, а конкурентну боротьбу неефективною, оскільки за цих умов не можна гарантувати, що виробництво й справді досягне якісно нового рівня. Ефективна конкуренція, за Шумпетером, можлива тільки за умов економічної динаміки. Цей стан забезпечується якісно новим рівнем виробництва, що базується на безперервному запровадженні нововведень, новаторстві на всіх рівнях - технологічному, управлінні й організації виробництва, якості продукту, освоєння нових ринків збуту, сировини. Головним агентом ефективної конкуренції є підприємець-новатор, а її важливою умовою - монополізація виробництва, яка дає змогу нагромаджувати кошти для впровадження інноваційних програм. "Будь-яка успішна інновація веде до монополії, а будь-яка монополія сприяє інновації", - писав він.

Шумпетер стверджував, що монополії у чистому вигляді не існують. Це лише тимчасове явище. Більш важливою для ринку, для економіки в цілому він вважає ситуацію об'єднання групи конкурентів - олігополію. Плюси й мінуси

олігополії розглядали й інші економісти. Але тільки Шумпетер стверджував, що олігополія сприяє технічному прогресу. Вона дає змогу виділяти кошти для НДР, збільшує впевненість інвесторів у отриманні високих прибутків за допомогою випуску нових товарів, розширення асортименту. Теорія інновацій Шумпетера створила можливість узгодження таких явищ, як вільна конкуренція й монополія, котрі до нього розглядали як ринкові ситуації, що виключають одна одну. Він виводить поняття конкуренції за межі товарного світу й ринкових відносин. Проте Шумпетер вказував на існування такого явища, як еволюція економічної динаміки, коли немає місця досконалій конкуренції, її замінено альтернативною формою - недосконалою конкуренцією.

Він визнавав, що його трактування конкуренції виходить за межі аналізу ринку і не спрямоване на вирішення проблеми ринкової рівноваги. Теорія ефективної конкуренції пояснює загальні причини циклічного розвитку, але не торкається внутрішніх закономірностей функціонування ринкового механізму.

Отже, Й. Шумпетер виявився першим економістом, який ввів поняття "нововведення", "інновації" і пов'язав їх з темпами економічного розвитку. На мікроекономічному рівні нововведення забезпечують одержання прибутку і реалізуються завдяки стратегії активної участі у інноваційному процесі. На рівні макроекономіки поширення нововведень впливає на загальне економічне зростання і, таким чином, лежить в основі розуміння циклічних коливань.

Йозеф Шумпетер, як і його економічні погляди є парадоксальними: все те, що попередники вважали дестабілізуючими факторами - монополію, економічні цикли, конкурентну боротьбу, вчений представляє факторами прискорення прогресу. Й. Шумпетер вважає, що руйнівна конкуренція, боротьба за сфери впливу, обмежувальна ділова практика фірм, які призводять до надмірного витрачання коштів (витрати на рекламу, придбання патентів, створення надлишкових виробничих потужностей), дають змогу пом'якшувати тимчасові труднощі. Разом з тим вони не гальмують, а, навпаки, стимулюють довгостроковий процес розширення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бухарин Н.И. Политическая экономия рантье: Теория ценности и прибыли австрийской школы. М., 1988. 192с.
2. Вознесенский А.А. Избранные экономические сочинения (1923-1941). - М., 1985.
3. Історія економічних учень: Підручник.Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко та ін. К.: КНЕУ. 1999. 564 с.
4. Кальченко С. В. Підприємницька діяльність в умовах інформаційного суспільства. Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки). 2012. № 8 (18). Мелітополь: Люкс. С. 110 – 114.

ЕПОХА ВЕЛИКИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ВІДКРИТТІВ ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Нова історія (новий час) – це епоха у всесвітній, передусім європейській історії, яка настала після середньовіччя, коли у всіх сферах життя людини – економічній, політичній, соціальній, науково-технічній, духовній, культурній – формувалися основи індустріального суспільства. Протягом цього періоду відбуваються суттєві зміни ідей, кордонів, суспільних інститутів: з'являється мануфактурне виробництво, формуються нові верстви суспільства – буржуазія та наймані робітники, – відбувається становлення та криза абсолютистських централізованих монархій, реформація церкви. Це час відкриття нових земель і колоніальних завоювань. Зміни були настільки докорінними і глибинними, що дослідники назвали цей період першим періодом Нової історії .

Основними економічними передумовами Великих географічних відкриттів є зрушення у розвитку продуктивних сил Західної Європи, початок розкладу феодальної та зародження у її надрах нової, капіталістичної системи, які наприкінці XV ст. проявилися в істотних змінах у сфері матеріального виробництва, стані та характері продуктивних сил, зростанні сфери товарно-грошових відносин та розширенні ринку.

Великі географічні відкриття, зроблені європейцями у XV – XVII ст., встановлення прямих зв'язків між континентами змінили уявлення про світ і започаткували нову добу в історії людства. Визначну роль у здійсненні великих подорожей зіграв європейський менталітет. Розуміння справжньої картини світу сприяло відчуттю єдності європейців. Великі географічні відкриття не тільки розширили межі відомого європейцям світу та їхні уявлення про нього, але суттєво змінили й сам світ, стали визначною добою в історії європейських народів та всієї світової цивілізації. Після Великих географічних відкриттів людство почало жити в новому часі, новій епосі.

Отримавши матеріальні та культурні багатства зі всього світу в результаті відкриттів, європейська цивілізація піднялася на небачений рівень розвитку, очоливши світовий цивілізаційний процес. Європа виявилася ядром, навколо якого сформувалася світова економічна система. Великі географічні відкриття стали поштовхом для пересування «центру Європи» з Середземномор'я до Атлантики, початком доби широкомасштабної колоніальної експансії європейців.

Великі географічні відкриття вплинули на всі сторони життя країн європейської цивілізації – економічну, політичну, соціальну, культурну. Вплив Великих географічних відкриттів на економічний розвиток цих країн полягав у прискоренні розкладу феодалізму, формуванні капіталістичного господарства та генезі буржуазного суспільства.

Наслідки Великих географічних відкриттів неоднозначні. Необхідно розглядати їх в контексті зустрічі європейської та неєвропейських цивілізацій, позитивних та негативних наслідків цієї зустрічі. І якщо для європейської цивілізації наслідки Великих географічних відкриттів були в основному позитивними (європейська матеріальна і духовна культура збагатилася досягненнями народів відкритих земель, що сприяло піднесенню Європи), то для народів Африки та Америки – негативними (великі людські жертви, знищення цілих народів та цивілізацій).

Список використаних джерел:

1) Великі географічні відкриття та їх значення для Європи.
<http://history.vn.ua/book/history5/101.html>

2) <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/59-dvadtsyat-vosma-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/733-veliki-geografichni-vidkrittya-ta-jikh-vpliv-na-ekonomichni-rozvitok-krajin-evropejskoji-tsvilizatsiji>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кожна конкретна податкова система є відображенням податкової політики, яка проводиться державою. Податкова система - це сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. Сутність, структура і роль системи оподаткування визначаються податковою політикою, що є виключним правом держави, яка проводить її в країні самостійно, виходячи із завдань соціально-економічного розвитку. Через податки, пільги і фінансові санкції, а також і відповідальність, які виступають невід'ємною частиною системи оподаткування, держава ставить єдині вимоги до ефективного ведення господарства в країні.

Важливу роль у формуванні ефективної податкової політики належить обґрунтуванню оптимальних принципів оподаткування. А.Сміт сформулював чотири фундаментальні принципи або «закони», що стали класичними і придатні для будь-якої економічної системи: перший - піддані держави повинні брати участь в утримуванні уряду відповідно до свого доходу, яким вони користуються під захистом держави; другий - податок який зобов'язана сплачувати кожна окрема особа має бути точно визначений (строк оплати, спосіб платежу, сума платежу); третій - податок повинен стягуватися в той час і таким способом, які найзручніші для платника; четвертий - податок має бути розроблений таким чином, щоб він стягував з народу як найменше грошей понад те, що необхідно для формування державного бюджету [1].

Суспільне призначення податків проявляється в їх функціях. Їх дві – «фіскальна» й «економічна».

Вся історія податкової політики зводиться до пошуків ідеалів оптимального оподаткування. При цьому держава не може задовольнятися лише загальними пропорціями розподілу ВВП. Вона повинна враховувати

інтереси кожного підприємства, кожного члена суспільства. Іншими словами, податкова політика повинна влаштовувати і державу, і платників податків³.

В світі неможливо уявити державу, в якій би не сплачували податки. Адже завдяки ним, країна й працює, рухається в кращу сторону, сторону прогресу та новацій.

І лише через 19 років незалежності, у грудні 2010 р., з метою досягнення балансу інтересів держави і платників податків Верховною Радою України ухвалено Податковий кодекс України, який підписано Президентом України, який набув чинності з 1 січня 2011 р. [2].

Україна, яка як держава дуже молода, теж не відстає від всесвітнього прогресу. До 2011 року в її розпорядженні було більш як 10 податкових законів, але з 1 січня 2011 року вони втратили чинність і були замінені новим, чинним і досі Податковим кодексом України.

Цей документ, увібрав в себе всі попередні податкові закони, його прийняття стало важливою подією для системи державних зборів. Хоч він і був не зовсім досконалим спочатку, з часом його роль в країні зростала. На сьогодні в ньому проведено близько 130 змін. Та це ще не все, що слід знати про податкову систему.

Головним позитивом у Податковому кодексі є значне скорочення переліку загальнодержавних (з 28 до 18) та місцевих (з 14 до 5) податків і зборів. Податковий кодекс передбачає зниження рівня оподаткування за основними податками: за податком на додану вартість – із 20 до 17 – 18 % зі збереженням для окремих товарів і операцій нульової ставки, зменшення ставки податку на прибуток з 2011 р. із 25 до 19%, з 2014 р. – до 18%, а потім – до 17%. Спрямованість документу очевидна – розвиток податкового законодавства України у бік поступового зниження податкового тягаря, що сприятиме піднесенню економіки.

При цьому у Податковому кодексі не обумовлено компенсаційні джерела, які б дали змогу покрити втрату доходів, яких зазнає бюджет унаслідок одночасного зниження ставок податку на прибуток підприємств та ПДВ, а це –

прямий шлях до активної боргової політики уряду як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

У 2012 р., згідно з Указом Президента України “Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади” № 726/2012 від 24.12.2012 р., відбулися зміни у структурі Державної податкової служби України та Державної митної служби, які реорганізовано в Міністерство доходів і зборів України.

Згодом, Постановою Кабінету Міністрів України “Про утворення Державної фіскальної служби” № 160 від 21.05.2014 р. була створена Державна фіскальна служба як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України шляхом перетворення Міністерства доходів і зборів України.

Цей етап в історії фіскальної служби пов’язаний із створенням служби комплексного типу, яка виконує функції адміністрування та контролю за справлянням податків і зборів, митних платежів єдиного соціального внеску та є також службою сервісного типу. Статус органів ДФС і напрями її діяльності визначені Постановою Кабінету Міністрів України “Про Державну фіскальну службу України” № 236 від 21.05.2014 р. із наступними змінами та доповненнями.

У 2015 р. згідно із Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році” [3], які набули чинності з 01.01.2016 р., ставки окремих податків суттєво змінені (а саме знижено основну ставку єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування для платників до 22% від бази оподаткування, при діючих до цього диференційованих ставках від 36,3% до 49,7%; збільшено ставку податку на доходи фізичних осіб – з 15% до 18% з 01.01.2016 р.).

Збережено базову основну ставку на прибуток на рівні 18% та базову ставку ПДВ на рівні 20%. Збільшено ставки акцизного податку для алкогольних позицій (крім вина) у 1,5 – 2 рази.

Отже, можна стверджувати, що податкова система України далека від досконалості, її формування продовжується – триває пошук подальшого вдосконалення податкового законодавства. На сьогодні можна стверджувати, що суб'єкти господарювання зазнають значних податкових навантажень і основою податкової політики залишається фіскальна функція. Водночас в особливо важких економічних умовах сьогодення необхідно приділити особливу увагу питанню стимулювання економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності шляхом поступового провадження інвестиційної та соціальної податкової політики, заохочення підприємців до використання досягнень науковотехнічного прогресу, запровадження диференційованих ставок податків залежно від виду діяльності і розміру одержаного прибутку або доходу та системності податкового законодавства, оскільки часта зміна його норм негативно позначається на діяльності суб'єктів підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко А. В. Історія становлення та розвитку податкової системи.
URL :<http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/25-2-22-2013.pdf>
2. Податковий кодекс України URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році : Закон України № 909-VIII від 24.12.2015 р. URL :
www.rada.gov.ua

СУЧАСНА ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Сьогодні навряд чи знайдеш в країні людину, яка не скаржитись на непомірність податкового тягара або не бачить в ньому головне гальмо економічного зростання. Ми звикли вважати, що високі податки і розвинена економіка – речі несумісні. Але яка ж ситуація закордоном? Кожна країна рухається різними економічними шляхами, має свої особливості у розвитку економіки та її динаміки, що впливає зокрема на податкову систему держави.

Українські та іноземні науковці мають певні здобутки в дослідженні податкових систем зарубіжних країн: Я. В. Литвиненко, І. Д. Якушик, Валентин Сергон, В.Л. Андрущенко, З.С. Варналій, І.А. Прокопенко, Т.В. Тучак, Л.М. Біла.

Кожна країна рухається різними економічними шляхами, має свої особливості у розвитку економіки та її динаміки, що впливає зокрема на податкову систему держави.

Податки займають вагоме місце в дохідній частині бюджету, так як вони є основним джерелом його наповнення, зважаючи на яке, держава планує витрати. Державні доходи повинні бути спрямовані на максимізацію соціального добробуту, тобто поліпшення освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, уникнення забруднення навколишнього середовища. Якщо громадяни будуть бачити помітні зміни у всіх цих сферах, то, певна річ, податки використовуються у правильному напрямі і суспільство зрозуміє їх велику цінність.

У різних зарубіжних країнах податкові системи мають певні відмінності, а саме: тип будови, кількість податків, ставка податкових платежів, методика розрахунку тощо. Але всі вони базуються на стабільності законодавчої бази, яка може не змінюватись тривалий час. Тому податки сплачують згідно з чинним законодавством.

Основна увага в побудові податкових систем приділяється розвитку підприємницької діяльності та залученню інвестиційних коштів як вітчизняними, так і іноземними особами. У більшості країн значні пільги надаються підприємствам, що експортують свою продукцію [1].

Майже в кожній державі значна увага приділяється розвитку підприємств малого та середнього бізнесу, а особливо – тим, які починають свою діяльність у незаселених районах. Їм надаються податкові пільги, канікули або звільнення від сплати податків взагалі.

Маємо порівняльну діаграму податкових систем Швеції, Німеччини, Франції, Іспанії та України за трьома видами податків, що забезпечують найбільші надходження до бюджетів. (рис. 1)

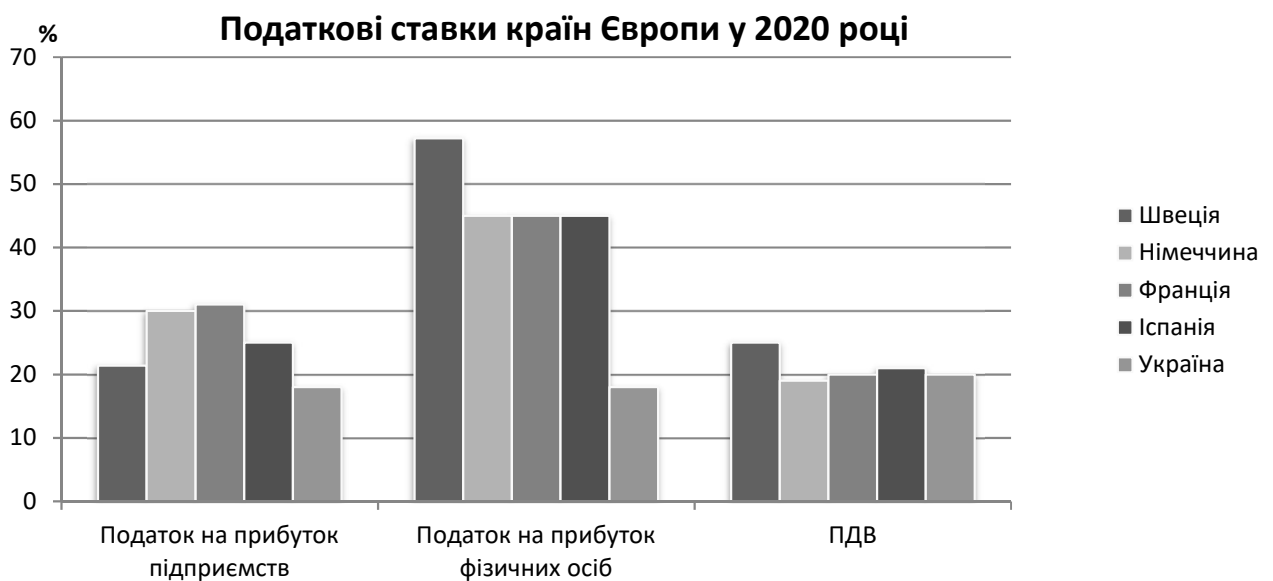

Рис 1. Податкові ставки країн Європи у 2020 році

Податок на прибуток фізичних осіб у Франції та Німеччині розраховується залежно від розміру річного доходу, тобто може бути від 11 до 45% у Франції, 14-45% - Німеччині. В Україні, як у Швеції та Іспанії, використовуються фіксовані та незмінні податкові ставки, не враховуючи рівень прибутку.

На графіку можемо побачити, що податкова ставка ПДВ в Україні на рівні з Францією. А податок на прибуток фізичних осіб, в середньому, менший на

30%, підприємств – на 9%. Зважаючи ще на те, що більшість підприємців офіційно не зареєстровано і це призводить до не сплати податків, Україна знаходиться у критичному стані.

Кожна податкова система ЄС базується на стабільності законодавчої бази, тому податки сплачують згідно з чинним законодавством, тому підвищений рівень оподаткування дає можливість повною мірою реалізовувати функції: соціальну, функцію охорони правопорядку, військового захисту тощо.

Отже, податкові системи зарубіжних країн містять значно високі ставки податків, які суворо контролюються законодавством та спрямовані на підтримку високого рівня життя населення, тобто поліпшення освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, уникнення забруднення навколишнього середовища.

Найбільші надходження до бюджету становлять податок на прибуток підприємств і фізичних осіб та ПДВ. Найчастіше передові економіки використовують прогресивні графіки оподаткування прибутку як інструмент перерозподілу багатства - вони встановлюють більш високі ставки податку на доходи заможніших домогосподарств та нижчі ставки для бідніших. Наприклад, як в Німеччині, податок на прибуток фізичних осіб може становити від 14 до 45%, у Франції-11-45%, зважаючи на розмір річного доходу. Використання прогресивних систем оподаткування доходів фізичних осіб допомагає зменшити нерівність доходів населення, хоча їх адміністрування коштує чимало.

Список використаних джерел:

1. Литвиненко Я. В., Якушик І. Д. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 206 с.
2. Податкова система Швеції. Архів Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krain-svity/shvetsia>

3. Податки в Німеччині для підприємств та фізичних осіб 2020 року. URL:
<https://migrant.biz.ua/nimechina/biznes-de/podatky-v-nimechchyni.html>
4. Taxes in France in 2020: All You Need To Know. URL:
<https://en.selectra.info/moving-to-france/taxes>
5. Corporate taxes in France. URL:
<https://www.expatica.com/fr/finance/taxes/france-corporate-tax-rate-445980/>
6. France Social Security Rate. URL:
<https://tradingeconomics.com/france/social-security-rate>
7. Податки для жителів і нерезидентів Іспанії. URL:
<https://migrant.biz.ua/ispania/finansy-es/podatky-v-ispanii.html>
8. SpainAccountants. Rates and allowances. URL:
<https://www.spainaccountants.com/tax-rates>
9. Біла Л.М. Спільні і відмінні риси податкових систем країн Європейського Союзу та України. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/135.pdf>

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ ТОМАСА МАЛЬТУСА

Т. Мальтус сформулював закон народонаселення. Цей закон він пов'язував з законами спадної родючості Ґрунту та спадної віддачі ресурсів. У результаті Мальтус прийшов до висновку, що кількість населення зростає в геометричній прогресії, подвоюючись кожних 25 років, а кількість засобів існування збільшується в арифметичній прогресії, тобто за аналогічний період зростає лише на 25 відсотків. Мальтус наводив як доказ наступні цифри: якщо така тенденція збережеться, то "через два століття народонаселення відносилось би до засобів існування як 256 до 9, через три століття як 4096 до 13, а по закінченні двох тисяч років ставлення це було б безмежно і незліченно". Саме у перенаселенні Мальтус вбачав основну причину злиднів, голоду, безробіття та інших бід суспільства. Народ сам винний у власних стражданнях, вважав Мальтус, оскільки має природну пристрасть до швидкого розмноження.

Мальтус бачив лише два способи встановлення природної рівноваги між кількістю населення і відповідними засобами існування. Перший - це різного роду нещастя (війни, стихійні лиха, епідемії тощо), які сприяють смертності людей, а тому є благом для суспільства. Другий - спосіб він назвав моральним стримуванням, під яким розумів свідому відмову бідного населення від народження дітей, якщо не в змозі їх матеріально утримувати.

Мальтус вніс значний вклад у творчий розвиток класичної економічної теорії. Заслужують на увагу його трактування вартості, прибутку, проблеми реалізації продукту. Заперечуючи трудову теорію вартості, Мальтус у своєму тлумаченні вартості опирався на ідеї А. Сміта. На думку Мальтуса, величина вартості товару визначається витратами виробництва, до яких він відносив затрати живої і уречевленої праці, а також частину прибутку на авансований капітал. Ці ідеї лягли в основу теорії витрат виробництва, яку згодом позитивно сприйняло більшість західних економістів. Серед її прихильників був і видатний англійський економіст ХХ ст. Дж.М. Кейнс. Прибуток Мальтус

визначав як надлишок вартості над витратами виробництва, який виникає в обігу при реалізації товарів за цінами, що перевищують витрати виробництва.

Теорія відтворення. Важливий аспект, в якому Т. Мальтус пішов далі Д. Рікардо та інших економістів тієї пори, це - його дослідження проблем реалізації сукупного суспільного продукту, тобто теорія відтворення. Справа в тому, що відповідно до досягнутого до початку ХІХ ст. «Класичною школою» рівнем економічної теорії (особливо «завдяки» А.Сміту і Д. Рікардо) ключовою проблемою в економіці вважалося накопичення, що забезпечує інвестування подальшого зростання виробництва. Можливі труднощі в споживанні, тобто реалізації виробленої товарної маси, до уваги не приймалися і оцінювалися як незначне явище. І це незважаючи на що завершився до цього часу в розвинених європейських країнах промисловий переворот, який супроводжувався і такими новими соціальними негараздами, як розорення в конкурентній боротьбі дрібних власників-підприємців та безробіття.

Т. Мальтус, як і Д. Рікардо, вважав, що меж для розширення виробництва не існує. А на питання про масштаби надвиробництва відповідає так: «Питання про перевиробництво полягає виключно у тому, чи може воно бути загальним, так само як і зачіпати окремі сфери економіки, а не в тому, чи може воно бути перманентним так само, як і тимчасовим». Отже, за Мальтусом на відміну від Рікардо можливі не тільки приватні, а й спільні кризи. Але при цьому обидва вони однакові в тому, що будь-які кризи - явища тимчасові, і в цьому сенсі доводи про їх відступництво від постулатів «закону Сея» виключаються.

Теорія реалізації Мальтуса полягає в тому, що в межах чистого капіталізму, представленого лише підприємствами і найманими робітниками, реалізація сукупного суспільного продукту неможлива, оскільки неможливо реалізувати прибуток. Повна реалізація продукту можлива лише при наявності третіх осіб, землевласників, військових, духовенства, які нічого не виробляють, а лише створюють споживчий попит.

Видатним став вклад Мальтуса у формування одного з тріади (закон попиту, пропозиції, спадної корисності) основоположних економічних законів -

закону спадної віддачі. Його суть полягає в тому, що кожний додатковий приріст одного з виробничих ресурсів (капіталу, праці, природних ресурсів) при незмінному обсязі інших веде до зменшення приросту продукту. Цей закон показує, що зростаюча віддача ресурсів, тобто зростання їх корисного ефекту, можлива лише при якісному поліпшенні ресурсів, зростанні ефективності виробництва. Втім, останній висновок було зроблено уже послідовниками Мальтуса значно пізніше.

Значну увагу Мальтус приділяв проблемам земельної ренти - насамперед диференційної (існування абсолютної земельної ренти Мальтус не визнавав), яким присвятив спеціальну працю - "Дослідження про природу і зростання ренти" (1815).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Досягнення Т. Мальтуса в економічній теорії.
http://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24553/
2. Бібліотека економіста 2005-2020.
<https://library.if.ua/book/39/2596.html>

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДОЇННЯ КОРІВ

В останні роки в Україні почала відроджуватися галузь молочного скотарства. Створюються сучасні високотехнологічні комплекси з виробництва молока, де застосовують різні технології утримання та доїння корів. Організація виробничих процесів доїння впливає на фізіологію, молоковіддачу і молочну продуктивність корів та продуктивність праці й залежить від особливостей тваринницьких приміщень, утримання худоби тощо. Різноманітність конструкцій ферм, технологій утримання тварин, обладнання для доїння корів та доїльних установок позначається на формуванні технологій доїння корів.

Основна мета технологій доїння корів полягає в тому, щоб швидко, без завдання шкоди для здоров'я корови і з найменшими затратами праці видоювати з її вимені молоко та створити умови для подальшої його секреції й підвищення продуктивності тварини. Воно здійснюється постійно у визначений згідно з розпорядком дня час, порушення якого призводить до гальмування молоковіддачі, і включає роздоювання корів-первісток, ручне, машинне і роботизоване доїння. [1]

Роздоювання – це комплекс організаційно-зоотехнічних заходів щодо утримання, годівлі й доїння корів, розрахований на досягнення генетично обумовленого рівня продуктивності для певної тварини.

Технологічний процес роздоювання корів включає підготовку корів до доїння, дотримання правил доїння, особливо повноти видоювання. Неповне видоювання спричиняє зниження молочної продуктивності. Підготовка корів до доїння зводиться до обмивання, витирання та масажу вимені з тривалістю всіх операцій не більше хвилини. Збільшення терміну їх виконання призводить до втрати періоду рефлексу молоковіддачі та зниження надоїв.

У кожної ферми, в залежності від її розмірів і фінансової забезпеченості, є різні способи доїння корів та різні доїльні установки. Тому існують різні технології доїння корів.

Ручне доїння корів застосовують в особистих селянських господарствах, корів у пологовому відділенні, на пасовищі. Таке доїння однієї корови триває 6–8 хв, з яких 1–1,5 хв відводиться на масаж. На успішне доїння, більший надій молока від корови і зберігання її вимені в доброму стані впливає кваліфікація оператора доїння. При ручному доїнні одержати молочну продукцію належної якості практично неможливо. [2]

Технології машинного доїння дають змогу отримувати екологічно чисту молочну продукцію й більшою мірою відповідають фізіології тварин, рефлекторній віддачі молока. Доїльні установки для механізації доїння корів і первинного очищення молока на фермах поділяють на стаціонарні та пересувні. Стаціонарні установки призначені для доїння тварин у стійлах з переносними або пересувними апаратами та зі збиранням молока у відра, фляги, молокопровід, а також для доїння у спеціальних приміщеннях зі станками різних типів. Пересувні установки використовують на пасовищах.

За прив'язного утримання й доїння корів у відра установок АД-100А, АД-100Б, ДАС-2Б, ДАС-2В оператор використовує два переносні апарати й за годину видоює 16–18 корів. Доїння корів у молокопровід агрегатів АДМ-8-100, АДМ-8-200, АДМ-А-100, АДМ-8А-200 доцільно виконувати трьома апаратами за умови, що видоювання кожної корови триває не менше 4–6 хв. При цьому оператор за годину може видоїти від 22 до 26 корів. Доїльні установки з молокопроводом використовують для доїння корів у стійлах за прив'язного утримання, транспортування молока в молочний цех, групового обліку молока від 50 корів, його очищення, охолодження і збирання в місткості для зберігання.

Для доїння корів у станках типу «тандем» у доїльній залі використовують механізовані УДТ-8 та автоматизовані «Тандем-автомат» УДА-8А доїльні установки, а для доїння корів у доїльній залі в станках типу «ялинка»

використовують механізовану УДЕ-8А та автоматизовану УДА-16 доїльні установки, які водночас забезпечують транспортування молока до молочного цеху, очищення, охолодження та наповнювання ним місткостей для зберігання. На цих установках один оператор може видоювати від 60 до 100 корів за годину. Застосування доїльних установок типу «тандем» і «ялинка» за безприв'язного утримання корів підвищує продуктивність праці у 5–6 разів порівняно з ручним доїнням.

Для доїння корів у промисловому виробництві одночасно з його фільтрацією, охолодженням і заливання в місткості для зберігання молока призначена доїльна установка типу «карусель» УДА-100. Вона оснащена доїльним автоматом, що виконує операції додоювання і зняття доїльних апаратів з вимені після припинення коровою молоковіддачі. На платформах двох її кільцеподібних конвеєрів (каруселей) розміщено по 16 доїльних станків, а на вході до конвеєра – станок для санітарного оброблення вимені, що й відрізняє її від інших установок.

Карусельні доїльні зали використовують для ферм, де утримується понад 400 дійних корів. Вища ефективність доїльної зали карусельного типу за безприв'язного утримання 600 корів, яких доглядають 8–10 скотарів. Таку кількість корів у доїльній залі двічі на добу можуть доїти 3–4 оператори. На доїльних установках типу «карусель» на 20–22 станки за годину можна видоювати 160–165 корів і надоювати відповідно 600–700 кг молока. Використання доїльної установки конвеєрно-карусельного типу дає можливість підвищити продуктивність праці порівняно з попередніми типами доїльних установок.

Високою інтенсивністю видоювання молока, що сприяє швидкому прояву у корів рефлексу молоковіддачі, характеризується автоматизована установка типу «паралель». Колектори такої установки забезпечують проходження понад 12 л молока за хвилину. Також ця установка дає змогу коригувати процес доїння. [4]

У країнах з розвиненим молочним скотарством поширена роботизована технологія доїння корів без участі людини. Основу такої технології становить мотиваційне доїння, коли тварина сама приходить до установки в строки, зумовлені її фізіологічною потребою, що позитивно впливає на молочну продуктивність корів. Перш ніж добровільно, без примусу потрапити на доїльну станцію корова проходить через спеціальні ворота, де розпізнавальний пристрій її ідентифікує і визначає, чи настав час для доїння. [5]

Основна перевага роботів порівняно з традиційними технологіями доїння зводиться до можливості цілодобової роботи, з яких 21 год. – добровільне доїння, а 3 год. – це два цикли миття й очищення лазерного сенсора. Один робот може обслуговувати в середньому 50–70 корів. [3]

Використання у молочному скотарстві різних технологій доїння корів пов'язане з концентрацією поголів'я, відбором і утриманням тварин. Ручне доїння корів у домашніх господарствах не потребує відбору тварин за показниками розвитку вимені й інтенсивності молоковіддачі, а індивідуальний підхід сприятливо впливає на діяльність молочної залози. Але зіткнення молока з повітрям призводить до його бактеріальної засміченості.

Новітні технології виробництва молока ґрунтуються на впровадженні механізації, автоматизації та комп'ютеризації технологічних процесів із обслуговування та експлуатації тварин. Це в свою чергу зумовлює зміну технології утримання, годівлі, а також доїння і дозволяє управляти технологічними процесами.

Список використаних джерел:

1. Дорофєєв О.В. Роль персоналу у забезпеченні конкурентних переваг аграрного підприємства / О. В. Дорофєєв, В. Є. Бунцев // Антропологічні аспекти управління сучасним підприємством : всеукраїнська наук.-практ. Інтернет-конф. (Полтава, 30 жовт. 2015 р.). – Полтава : ПДАА, 2015. – С. 18–20.
2. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини : підручник / В.І. Костенко.– К.: Видавництво Ліра-К, 2018.– 672 с.
3. Кернасюк Ю. Роботизоване доїння корів: окупність інвестицій / Ю. Кернасюк // Агробізнес сьогодні.– 2015.– № 17.– С. 48–51.
4. Луценко М. Дослідження процесу доїння корів у спеціалізованих доїльних залах / М. Луценко, Д. Зволейко // Техніка і технології АПК. – 2012. – № 9 (36). – С. 31–34.
5. Луценко М. Ефективність використання роботизованих систем доїння / М. Луценко, Д. Зволейко // Техніка і технології АПК. – 2013. – № 5 (44). – С. 13–15.

Світова економічна рецесія та її вплив на макроекономічне середовище в реальному секторі економіки

Актуальність цієї теми зумовлена соціально-економічним станом світу у зв'язку виникнення нової світової економічної кризи.

Рецесія – фаза економічного циклу, що являє собою спад економічної активності, особливо стосується національного виробництва. Строком не перевищує одного року, але несе за собою певні наслідки, що негативно впливають на макроекономічний розвиток та рівень промисловості в цілому.

Рецесія є необхідним та невідворотнім процесом, що зумовлено певними факторами, що постійно здійснюють вплив на національну та світову економіку. Зазвичай це явище спостерігається під час загального зниження витрат. Це може бути спричинене будь-якими соціально-політичними подіями, що мають економічний характер. Одним із них може бути ринкова бульбашка - торгівля у великих обсягах товарами за спекулятивними цінами (частіше за завищеними ціни).

Іншими чинником рецесії є пандемія. Особливо цей чинник стосується проблем сьогодення. Заява директорки-розпорядниці МВФ Кристаліни Георгієвої від 21 березня 2020 про те, що саме коронавірусна пандемія є головною причиною майбутньої світової економічної кризи.

Рецесія, як економічне явище, може мати локальний характер у зв'язку прикладом цього судження є перерозподіл витратної частини Державного бюджету, шляхом вилучення коштів з певних галузей промисловості, культури, освіти, містобудування тощо. В основному це стосується країн, що мають соціально спрямовану модель господарювання (штучне підтримання усіх сфер суспільної діяльності за рахунок платників податків).

Беручи до уваги той факт, що кожна країна у світі пов'язана між собою тісними міжнародними економічними та гуманітарними зв'язками, можна дійти висновку, що локальна рецесія може перерости до світової кризи.

Також іншим фактором економічного спаду є фінансовий криза, що зумовлений падінням фінансового ринку. Коли кажуть про фінансову кризу частіше за все згадують Чорний четвер (1929), як історичний приклад.

Тож якщо рецесія це закономірне явище є однією з необхідних передумов для економічного піднесення. Тоді для нього характерний нульовий або від'ємний приріст валового національного продукту більше ніж півроку.

Рецесія має багато атрибутів які можуть проявлятися одночасно, і включають зниження метрик економічної активності, таких як споживання, інвестиції, витрати держави, та загальний експорт. Ці метрики відображають чинники такі як рівень зайнятості і кваліфікації працівників, темпи накопичення заощаджень домогосподарствами, інвестиційні рішення корпорацій, відсоткові ставки, демографічну ситуацію та політики уряду.

Економіст Річард Ку пише що при ідеальних умовах, економіка країни повинна мати сектор домогосподарств як чистих заощаджувачів, а корпоративний сектор як чистих позичальників, з майже збалансованим державним бюджетом і торговельним балансом близьким до нуля. Коли ці зв'язки розбалансовуються, в країні може розвинути рецесія, або утворитись тиск у сторону рецесії в іншій країні. Часто політичні реакції обираються так щоб повернути економіку назад до цього ідеального балансу.

Важка (ВВП знижене на 10%) або довга (три-чотири роки) рецесія називається економічною депресією, хоча дехто вважає що її причини і шляхи виходу з неї можуть відрізнятися [1].

Висновок: Рецесія є важливим та складним для вивчення макроекономічним процесом, що має велику кількість чинників: 1) викликана впливом незапланованих та дуже глибоких змін ринкових умов. Це може бути війна або різка зміна світових цін на природні ресурси, в основному — на нафту. Небезпека такої рецесії полягає в тому, що її важко передбачити, 2) зумовлена політичним або психологічним характером. Це може бути зниження рівня довіри споживачів або зростаючу невпевненість серед підприємців або інвесторів. 3) виникає, коли втрачається економічна рівновага, і

відбувається стрімке зростанням боргів та падінням котирувань на ринках капіталів і акцій. Та приводить до вкрай негативних наслідків, а саме падіння промисловості та рівня життя і високий рівень безробіття.

Список використаної літератури:

1) https://uk.wikipedia.org/wiki/Рецесія#Дії_уряду

2) Вороніна Ю. Є. Комунікативна політика в системі публічного управління / Ю. Є. Вороніна // Збірник наукових праць Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». Науковий погляд: економіка та управління. – Дніпро, 2018. – Вип. 3 (61). – С. 29-34.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ «HARD SKILLS» ТА «SOFT SKILL» ДЛЯ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА

Зміни в сучасних господарюючих системах пов'язані з переходом до нового етапу розвитку суспільства – суспільства зорієнтованого на знання. Цей етап висуває нові вимоги до менеджерів усіх ланок підприємств, організацій та установ. Вони повинні володіти базовими управлінськими компетенціями, які включають професійні, інтелектуальні, ситуативні, комунікаційні і соціальні компетенції. Також сучасний керівник має володіти елементарними компетенціями у сфері IT&C грамотності. Інакше кажучи, для сучасного менеджера, неабияке значення має наявність так званих «hard skills» та «soft skills», тобто навичок, пов'язаних із формальним боком професійної діяльності, а також універсальних соціальних навичок, пов'язаних з ефективною комунікацією та взаємодією з працівниками. Дані обставини обумовлюють актуальність теми дослідження.

Розкриємо власне зміст понять «hard skills» та «soft skills». Так, «hard skills» легко виміряти, вони об'єктивні. До цієї групи належать професійні знання, вміння та навички, які необхідні, у нашому випадку, керівникові для виконання професійних завдань щодо забезпечення процесу управління сучасним підприємством в умовах ринкової економіки. [1]

У свою чергу, «soft skills» складно виміряти, тому їх оцінка суб'єктивного спрямування (чесність, ініціативність, працелюбність, здатність до навчання, творчі здібності тощо). «Soft skills» – свого роду перелік особистих характеристик, які так чи інакше пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми. Це навички, прояв яких важко виявляти, безпосередньо визначати, перевіряти, наочно демонструвати. До цієї групи належать індивідуальні, комунікативні й управлінські навички. Ключова різниця в оволодінні «soft skills» і «hard skills» полягає в тому, що «м'яких» навичок складно навчитися

із книжок або просто під час виконання своїх функціональних обов'язків. Як слушно зазначає К. Коваль, у сучасному світі головне – це інформація, а володіння знаннями – статичне, адже вони можуть швидко стати неактуальними. Важливішим є здобуття необхідної інформації в потрібний момент. Відповідь на цю жорстку вимогу ринку праці можуть дати ті люди, які зможуть оволодіти «м'якими» навичками [4].

Необхідно зазначити, що чим вище людина піднімається кар'єрними сходами, тим менша вага «hard skills» і більша – «soft skills». За даними досліджень професійну успішність визначають саме «soft skills». Тобто «soft skills» – це навички універсальні, які допомагають професійно розвиватися і будувати кар'єру в будь-якій галузі. Порівняльна характеристика «hard skills» і «soft skills» наведена в таблиці 1 [4].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика «hard skills» і «soft skills»

<i>Характеристика</i>	<i>Hard skills</i>	<i>Soft skills</i>
Основа	Компетентність	Компетенції
Базуються на	Професійний досвід	Особисті цінності
У відповідь на певні дії застосовуються	Моделі поведінки	Моделі поведінки
Критичність	Критичні в короткостроковій перспективі	Критичні в довгостроковій перспективі
Розвиток	Розвиток відбувається швидше	Розвиток відбувається повільніше
Досягнення результату	З меншими зусиллями та гарантованим результатом (за умови дотримання базових критеріїв, таких як мотивація, здатність до навчання тощо)	З більшими зусиллями, досягнення потрібного рівня не гарантовано (межа компетенцій, глибока інтегрованість у структуру особистості)
Зворотність	Практично не мають схильності до зворотного розвитку	За специфічних умов мають схильність до зворотного розвитку

Аналіз літературних джерел свідчить, що у XXI столітті внесок «hard skills» у професійну успішність співробітника становить усього 15%, тоді як «soft skills» – 85%. Керівники приймають та просувають працівників із високим рівнем розвитку саме «м'яких» навичок [2] Сталого переліку необхідних для

сучасного керівника «soft skills» не існує, тому що в залежності від галузі існують певні специфічні відмінності. Ми пропонуємо перелік універсальних «soft skills» для керівника підприємства для його ефективної діяльності у процесі управління організацією (рис. 1). [5]

<p>Особисті навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> - креативність; - аналітичне мислення; - критичне мислення; - навички «time-management»; - стресостійкість; - мистецтво цілепокладання; - навички самопрезентації. 	<p>Управлінські навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміння створити команду; - вміння згуртувати колектив; - виявлення та розвиток лідерських якостей; - використання мотиваційних механізмів; - управління комунікаціями в команді; - прийняття управлінських рішень
<p>Комунікативні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ефективна комунікація; - зворотний зв'язок; - управління конфліктами; - робота в команді; - ведення переговорів. 	<p>Навички стратегічного управління:</p> <ul style="list-style-type: none"> - стратегічне планування; - вміння працювати в умовах ризику; - вміння делегувати повноваження; - прийняття стратегічних рішень.

Рис. 1. – Універсальні «soft skills» для сучасного керівника

Необхідно зазначити, що більша частина сучасних бізнесменів мають невдачі у процесі здійснення своєї діяльності саме через те, що не розвивають особистісні компетенції. Нами було розглянуто ряд пропозицій для ефективного розвитку «soft skills», вони полягають у таких положеннях:

- безперервний процес навчання і розвитку, який полягає в отриманні нового досвіду, знайомстві та перейманні досвіду у професіоналів своєї справи;
- засвоєння методів ефективного планування та організації свого розвитку;
- комплексний розвиток, який полягає у використанні різних форматів розвитку і навчання;
- дослідження і сприйняття нових світових тенденцій, що полягає у вивченні сучасних бізнес-процесів, трендів, досягненнях у відповідній сфері діяльності;
- щоденне читання літератури та інформаційних ресурсів вашої сфери діяльності;
- розвиток своїх персональних та професійних навичок під час роботи;

- використання можливості неформальної освіти у себе в місті по максимуму: майстеркласи, тренінги, семінари.

Таким чином, з вищезазначеного, «hard skills» та «soft skills» нерозривно пов'язані між собою та не можуть існувати відокремлено в роботі сучасного менеджера. Крім того, варто зазначити, що досить складно їх чітко розмежовувати, саме через те, що керівник має бути добре обізнаним як з професійної точки зору, що полягає у знанні технологічного процесу, базових вміннях використовувати виробниче обладнання, знання технік і технологій, так і з соціальної точки зору, суть якої полягає володіння комунікативними і аналітичними навичками.

Відповідно для розвитку навичок необхідно обирати потрібні інструменти – тренінги, семінари, вебінари, онлайн-курси, курси підвищення кваліфікації, читання спеціальної літератури. Важливе значення у виборі інструментів та досягненні результатів мають особистісні якості та установки щодо навколишнього світу, людей, успіху, поразок, цілей тощо.

Список використаних джерел:

1. Heckman James J., Kautz Tim D. Hard Evidence on Soft Skills. Working Paper 18121 ; National Bureau of Economic Research. June 2012. URL: <http://www.nber.org/papers/w18121>.

2. Абашкина О. Soft skills: ключ к карьере. Справочник по управлению персоналом : научный журнал. 2008. № 9 (сентябрь). С. 124–126.

3. Длугунович Н. Soft skills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6 (219). С. 239–242.

4. Коваль К. Розвиток “soft skills” у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. № 2. С. 162–167.

5. Навички, важливі для кар'єри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bati.ber.te.ua/index.php/ua/poradi-vipusknikam/skladova-kar-er>

REFRAMING, EXPERIMENTS AND PSYCHODRAMA AS INNOVATIVE METHODS OF PERSONNEL MOTIVATION

At the present stage of Ukrainian enterprises development, the problem of motivation is of great importance. Personnel are the most complex and specific type of resources used by the company in its activities. The efficiency of the enterprise depends to a greater extent on the efficiency of staff. It is because of the employee's interest in the results of his work in creating appropriate working conditions can increase productivity. Modern managers try to introduce measures of intangible motivation in the process of motivating staff. Reframing, experiment, and psychodrama are relatively new methods of managerial influence, but they are rapidly gaining popularity. These circumstances determine the relevance of the research topic.

Analysis of the literature has shown that scientists pay considerable attention to studying the potential use of intangible motivation. Researchers such as Leitts H.A., Utkin E.A., Fetiskin N.P. Azarova O.A., Ivanov S.L., and others worked on this issue [1-5].

One of the promising methods of intangible motivation is reframing. This is a modern method, the essence of which is the procedure of rethinking and rearranging the mechanisms of perception, thinking and behavior in order to get rid of failed psychological patterns [1].

Proponents of reframing describe it as the principle that "there is a positive resource in any situation," but you need to see it and try to use it. In their opinion, reframing is a change of the context or value of the phenomenon under consideration.

In any case, you should not "embellish" reality you should try to see the situation from all sides. First of all it is necessary to be guided by such thesis: "That for some - problems, for others - opportunities" [2].

In fact, there are often ambiguous situations in the management process. For example, an informal leader has appeared in the team: you can see him as a potential helper, or treat him as a competitor that will increase the conflict.

Thus, this motivation method is relevant in the case when the employee is focused on a negative attitude. Properly applied reframing methodology will "reprogram" the employee to positive thinking, which will help eliminate passive moods in the team and increase the efficiency of the employee [2].

Another equally interesting type of motivation is called an experiment. It should be noted that this is not a management experiment, during which the leader wants to make sure of something. In this situation, the task is different - the employee must make sure.

Giving a person the opportunity to see for themselves and make their own decisions is one of the most important factors for success in working to change their views. In addition, in many cases, awareness of the decision is more responsible than in a situation where it was imposed from the outside. Hence the theme of experimentation as a coaching tool [4].

During the application of this motivation method, the employee independently adjusts himself to another model of behaviour after seeing the negative consequences in the experiment. It will allow you to remove aspects of destructive behaviour in your future activities and focus on achieving high performance in the organization.

The last method of intangible motivation is psychodrama. This is a component of a comprehensive method, the essence of which is to put the employee in a situation where he will play a role opposite to his usual behavior, and give him an algorithm of behavior. For example, in cases where the manager treats subordinates inappropriately or when the seller is rude to the customer. At the same time, psychologists advise to avoid phrases like "Put yourself in his place", as a triumphant wording reduces a person's involvement. It is much better to use phrases like "Imagine that you..." [3].

Here is an example. The leader puts too much pressure on subordinates. He is offered the following situation: "Imagine that I am your leader, I constantly tell you hard what to do, never asking your opinion. How will you react to this? »

There is also a risky option that would combine experiment and psychodrama. For example, an employee who talks rudely to others comes to the HR manager, who begins to communicate with him exactly as he used to say himself. Then the manager interrupts himself and asks: "Do you like this treatment?" Then he explains why he behaved in this way and draws the appropriate conclusions with the employee [5].

In part, the reception of psychodrama may intersect with metaphorical influence and reframing, so we will not dwell on practical examples: they are similar in these techniques.

Thus, modern science identifies many methods of intangible influence on employees in the process of management. Proper use of which helps to interact productively with employees, increases the number of supporters of their point of view. A separate system of incentives should be built for each individual employee, taking into account: personal qualities, the availability of certain resources in the organization, the style of leadership in the company and in the department. The effectiveness of the proposed methods can be evaluated only over time. However, foreign experience suggests that intangible methods make it possible to successfully use them to solve problems of improving the efficiency of employees and ensuring the economic security of the enterprise.

References:

1. Азарова А.О. Дослідження множини чинників нематеріальної мотивації на підприємстві / А.О. Азарова, О.А. Ковальчук // Економічний простір. — 2010. — № 5. — С. 53—58.
2. Іванов С.Л. Роль нематеріальних чинників мотивації праці у формуванні людського капіталу сучасного підприємства в Україні / С.Л. Іванов // Наукові праці НДФІ. — 2010. — № 5. — С. 34—38.
3. Лейтц Г. А. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / Г. А. Лейтц ; пер. с нем. А. М. Боковикова ; общ. ред. и предисл. Е. В. Лопухиной, А. Б. Холмогоровой. М.: «Прогресс», «Универс», 1994. 352 с.
4. Тужилкіна О.В. Підвищення вагомості нематеріальних чинників мотивації праці у формуванні людського капіталу сучасного підприємства в Україні / О.В. Тужилкіна // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 9. — С. 37—41.
5. Уткин Е. А. Конфликтология. Теория и практика / Е. А. Уткин. М.: Экмос, 1998. 168 с.

*Клімова Анастасія Сергіївна, 31 МН група
Науковий керівник: к.ю.н., ст. викладач кафедри публічного управління,
адміністрування та права Нестеренко О.М.*

ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Високий рівень тінізації ринку праці вже багато років залишається однією з головних загроз соціальній безпеці на території України, що актуалізується в умовах перебудови економіки, вставлення європейських стандартів у галузі оплати та охорони праці, підвищення прозорості суспільно-політичних та економічних відносин. У зв'язку з цим постає питання глибокого вивчення явища тіньової зайнятості, ознайомлення з її класифікаціями та характеристиками для подальшого наукового обґрунтування напрямків подолання нелегальної зайнятості на теренах України.

Дослідженням проблеми поширення тіньової зайнятості займалися такі вчені науковці, як К. Привалов, В. Радаєв, Л. Тимофєєв, А. Яковлева, В. Мунтіян, Ю. Пахомов, В. Попович та інші. [1-4]

Протягом останніх декількох років одним із головних завдань, що постає перед державою – це боротьба з корупцією і зайнятістю у тіньовому секторі економіки. Функціонування тіньової економіки істотно впливає на всі аспекти соціально-економічної діяльності, зокрема на ринок праці. Основою тіньової економіки є тіньовий ринок праці. Він є своєрідним джерелом, що постачає тіньовій економіці трудові ресурси. [1]

Тіньова зайнятість в Україні в останні роки стрімко поширюється, охоплюючи значну кількість робочих місць на підприємствах та організаціях формального та неформального сектору економіки.

За офіційними даними Державної служби статистики України у 2019 р. кількість зайнятого населення, яке працювало на неформальних робочих місцях, становила 3,4 млн осіб, що становило 20,9 % від загальної кількості зайнятого населення. У порівнянні з 2018 роком цей показник сягав 3,5 млн, тобто 21,5 %, а у 2017 р. кількість працюючих на тіньовому ринку праці

становила 3,9 млн. осіб, або 23 %. Аналізуючи ці данні можна дійти висновку: кількість працюючих у тіньовому секторі України поступово зменшується. [3]

Основною причиною виникнення тіньового ринку праці є наявність можливостей для певної категорії населення не дотримуватись існуючого законодавства. Доцільно також виокремити фактори, що сприяють розвитку цього процесу:

Перш за все, це низький рівень заробітної плати в державному секторі економіки. Більшість громадян не влаштовує та заробітна плата, яку пропонує їм держава, тому вони «відпливають у тінь» задля отримання більших доходів.

По-друге, сучасна політика держави славиться надмірним податковим тягарем, складною системою оподаткування, нестабільністю податкового законодавства, а також нерівномірним податковим навантаженням на суб'єкти господарювання. Високе податкове навантаження на особисті доходи громадян і, зокрема, процент відрахувань до соціальних фондів, провокує перехід великої частини економіки в «тінь».

По-третє, низька якість державних послуг, передусім тих, що стосуються життєзабезпечення громадян, які надають медичні установи, заклади освіти та комунальні служби. Розширення мережі платних послуг не призводить до поліпшення їх якості, як результат, формується тіньовий сектор.

По-четверте, відсутність довіри до державних органів. Саме довіра до уряду та відчуття «соціальної захищеності» спонукає людей платити податки. Сучасний уряд не славиться високим рівнем довіри населення, та будь-які його обіцянки викликають суспільний супротив. [2]

Відповідно тіньовий сектор славиться так званими «зарплатами у конвертах». Роботодавці бажаючи уникнути зайвих, на їхню думку, виплат, видають працівникам зарплату ніде її не декларуючи.

На перший погляд здається, що ж тут поганого: вигідно як для роботодавця, так і для працівника, адже перший – не платить податки, а другий – одержує гідну суму заробітку. Однак, насправді ця вигода зовсім примарна. Працівник, що одержує зарплату неофіційно, цілком беззахисний перед

роботодавцем. Маючи дуже сумнівний виграш сьогодні, можна одержати однозначний програш у майбутньому. Оскільки, звернувшись за захистом своїх прав до будь-якої інстанції, працівник не буде мати жодних доказів підтвердження розміру заробітної плати, яку він фактично одержував.

Одержуючи зарплату в «конверті», працівник теж здійснює серйозне правопорушення – фактично, він сприяє роботодавцю порушувати законодавство, та позбавляє себе гідної пенсії в майбутньому, оскільки низька заробітна плата дає низький коефіцієнт заробітку, який враховується при обчисленні пенсії.

Оскільки тіньова економіка не сприяє розвитку ринкової системи, то всі країни прагнуть зменшити її обсяг. Система заходів щодо регулювання тіньового сектору України, на нашу думку, повинна включати комплекс заходів: [4]

- Посилення ринкового регулювання та активне впровадження заходів подолання корупції. Підвищення ефективності роботи державних органів та покращення законодавчого забезпечення підприємницької діяльності дозволить значно зменшити стимули до тіньової діяльності та покращити контроль державної влади за тіньовими операціями. Для протидії корупції необхідно створити систему спеціалізованих заходів профілактики корупції, а також покарання за корупційні дії;

- Проведення податкової реформи, що має бути направлена на досягнення таких пріоритетів: забезпечення всіх суб'єктів господарювання рівними умовами оподаткування; зменшення податкового тиску на малий та середній бізнес; створення системи ефективного податкового адміністрування;

- Проведення реформи банківської системи, що полягатиме у поширенні безготівкових розрахунків, підвищення прозорості діяльності Національного банку України щодо рефінансування банків, гнучкого валютного курсоутворення, відмові від націоналізованих банків;

- Проведення реформи ринку праці, що передбачатиме зміни для усіх суб'єктів трудового права. Для роботодавців необхідним є посилення

застосування адміністративних заходів, зокрема, посилення відповідальності за ухилення від оформлення трудових відносин між працівником і роботодавцем, а також за ухилення від сплати податків і страхових внесків. Для працівників важливим є перерозподіл податкового навантаження між працівником та роботодавцем, зменшення податкового навантаження. Для держави – дотримання положень ПКУ. Однією з основних проблем є надмірна частота та непередбачуваність змін податкового законодавства. Тому чітке дотримання норм податкового законодавства, а також якісніший аналіз проектів змін до податкового законодавства, дадуть змогу зменшити ризики економічної діяльності і поліпшити планування бюджету організацій.

Таким чином, незважаючи на те, що в останні роки рівень зайнятих у тіньовому секторі економіки України поступово зменшується, актуальним залишається питання недопущення розширення тіньового ринку праці. Необхідно зазначити, що держава в останні роки робить певні кроки задля удосконалення законодавства, стосовно тіньової зайнятості. Проте, цей процес має проходити паралельно як з боку держави, так і з боку бізнесу і найманих працівників. Всі мають усвідомити той факт, що поки існує тіньова економіка, населення не буде соціально захищеним, тому що держава наповнює бюджет саме з податків, щоб потім розподілити його по місцям задля покращення рівня життя населення. Слід пам'ятати, що тіньова зайнятість сьогодні – це відсутність будь яких гарантій завтра.

Список використаної літератури:

1. Краус Н. М. Детермінанти тіньової економіки в інноваційних умовах господарювання : монографія. – Полтава : Дивосвіт, 2014. – С. 148.
2. Купець О. Обсяг та основні характерні риси неформальної зайнятості в Україні / О. Купець. – Вашингтон: Світовий Банк, 2011. – 32 с.
3. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Яценко Л. Ризик поширення та шляхи мінімізації тіньової зайнятості в Україні / Л. Яценко, Л. Якушенко // Аналітична доповідь. Серія «Соціальна політика», (№23), 2015. – 12 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО КРЕАТИВНИХ КОЛЕКТИВІВ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

За сучасних умов розвитку економіки для формування конкурентних переваг підприємства повинні реалізовувати цільові заходи, спрямовані на забезпечення інноваційного розвитку та випередженні змін у середовищі функціонування. Тобто, спостерігається зменшення випадків класичного управління, та перехід до сучасного – антисипативного. Адже, ця новітня парадигма менеджменту синтезує переваги усіх існуючих підходів до управління, забезпечуючи максимальну ефективність управлінської діяльності. Як показує світова практика, на успішних підприємствах інноваційні пропозиції розробляють спеціальні колективи, основна мета яких є пошук шляхів вирішення існуючих проблем та збільшення ефективності діяльності організації. Зважаючи на викладене, актуальним є дослідження діяльності «креативних колективів» на вітчизняних підприємствах.

Теоретичних особливостям дослідження діяльності інноваційно креативних колективів присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема І.В. Баклана, Н.Д. Богоніколоса, Л.С. Гур'янової, Т.С. Перті Куоканена, Кузьміна О.Є. [1-3]

Вчені-науковці під інноваційно креативними колективами (ІКК) розглядають сукупність осіб, що об'єднались з метою розробки пропозицій, механізмів та заходів для розвитку підприємств, а також шляхів ліквідації існуючих проблем.

Інноваційно креативні колективи можуть сформуватись у формі різних утворень, зокрема спеціалізований підрозділ, постійно діючий комітет тимчасовий комітет, зовнішня агентська група. У табл. 1 наведено порівняльну характеристику форм утворення інноваційно креативних колективів на сучасних підприємствах. Слід зазначити, що одночасно на підприємстві можуть

функціонувати ІКК у різних формах на різних рівнях управління, які націлені на вирішення різних проблем.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика форм утворення ІКК на сучасних підприємствах

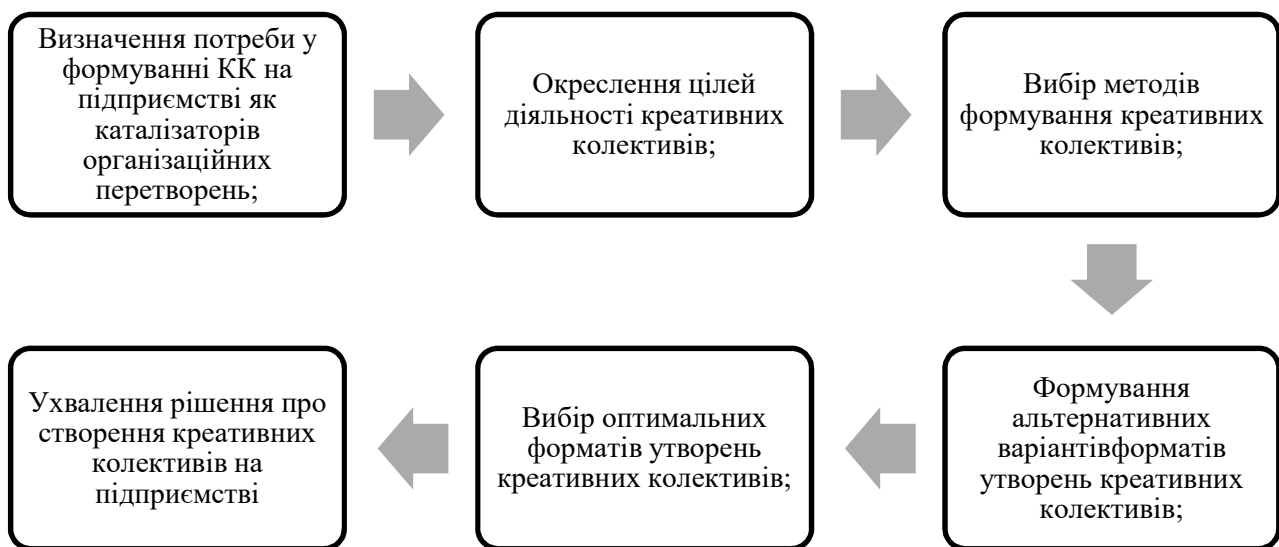
Порівняльні Параметри	Форми утворення ІКК			
	Спеціалізований підрозділ	Постійно діючий комітет	Тимчасовий комітет	Зовнішня агентська група
Характеристика цілей	Цілі, спрямовані на продукування і впровадження інновацій (продуктових, технологічних, управлінських)	Функціональні цілі, спрямовані на покращання певних сфер функціонування підприємства	Функціональні цілі, спрямовані на оперативне вирішення локальних проблем	Вузькі цілі, спрямовані на вирішення комплексних нестандартних проблем
Склад учасників	Штатні працівники підприємства, яких добирають відповідно до спеціалізації ІКК	Штатні працівники, що окрім своїх функціональних обов'язків понаднормово працюють у складі постійних комітетів	Штатні працівники, що залучаються зі своїх функціональних підрозділів до вирішення локальних проблем	Зовнішні експерти та фахівці консалтингових, аудиторських, девелоперських компаній
Механізм формування	Цільове формування	Цільове формування	Цільове або самовільне формування	Цільове залучення
Рівень інтегрування в організаційну структуру управління (ОСУ)	Високий рівень інтегрування в ОСУ	Середній рівень інтегрування в ОСУ	Низький рівень інтегрування в ОСУ	Відсутність інтегрування в ОСУ
Характер функціонування	Постійне	Постійне	Тимчасове	Тимчасове
Приклади ІКК	– Науково-дослідна лабораторія; – інформаційно-аналітичний відділ; – експериментальний відділ;	– Гурток якості; – комітет з розвитку; – комітет з організаційних змін;	– Група зі зниження браку на виробництві; – оперативна антикризова група	– Санаційна група; – група зі стратегічного розвитку підприємства.

Функціонування ІКК у різних формах зумовлює виникнення певних витрат. Так, діяльність ІКК у формі спеціалізованого підрозділу є найбільш вартісним, оскільки виникають витрати на основну та додаткову заробітну плату таких працівників, єдиний соціальний внесок, амортизацію приміщень та

технічних засобів, витрати на комунальні потреби та зв'язок тощо. Діяльність тимчасово діючих та постійно діючих комітетів супроводжується виплатою доплат або премій за виконання додаткових понаднормових робіт та сплатою єдиного соціального внеску. Послуги зовнішніх агентських груп фінансуються відповідно до домовленостей і сприяють зростанню загальнопромислових чи адміністративних витрат в межах статті “послуги сторонніх організацій”.

Найпопулярнішою формою утворення креативних колективів та їх аналогів є тимчасові комітети, які виникають з метою вирішення певних проблем на підприємстві шляхом генерування та пошуку раціоналізаторських пропозицій та заходів.

Одним із головних структурних елементів процесу формування креативних колективів є технологія їх формування, яка являє собою обґрунтовану послідовність їх створення на підприємствах. Технологія формування креативних колективів передбачає ряд стадій (рис. 1.):

Рис. 1. – Технологія утворенні інноваційно креативних колективів на сучасних підприємствах

Ефективне функціонування інноваційно креативних колективів неможливе без регулярного, цілеспрямованого управління. Основними напрямками управління креативною групою є:

- Планування діяльності креативного колективу. Під час планування визначають цілі діяльності ІКК, завдання, окреслюють проблеми, які мають

вирішити члені колективу. Інколи колективи наділені повноваженнями щодо розробки стратегій розвитку підприємства та формування відповідних проектів.

- Організація роботи креативного колективу. Ця функція передбачає розподіл повноважень та відповідальності між членами креативного колективу, забезпечення їх взаємодії з усіма підрозділами підприємства.

- Мотивація членів креативного колективу, спрямована на розроблені методів і прийомів стимулювання працівників до виконання поставлених завдань.

- Контроль роботи ІКК. Пріоритетним є використання завершальної форми контролю, яка передбачає оцінювання результатів роботи, порівняння їх із стандартами та критеріями.

Таким чином, на сучасному етапі для забезпечення ефективного функціонування підприємств виникає необхідність у використанні дієвих та результативних управлінських інструментів, одним із яких є утворення ІКК, що спрямовані на пошук прогресивних шляхів розвитку та ліквідації існуючих чи потенційних проблем. Організування діяльності ІКК, вибір форми їх утворення визначається певними чинниками середовища функціонування, які ідентифіковано та охарактеризовано. Варто зауважити, що на сучасному підприємстві одночасно може функціонувати кілька ІКК у різних формах та з різними завданнями.

Список використаних джерел:

1. Кузьмін О. Нова парадигма побудови систем менеджменту [Електронний ресурс] / О. Кузьмін, Н. Петришин, Н. Сиротинська. // Демократичне врядування: Науковий вісник. – 2010. – Вип. 6. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/DeVr/2010_6/fail/syrotyn.pdf

2. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: [підручник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – [вид. 2-ге, випр., доп.]. – К.: “Академвидав”, 2007. – 464 с.

3. Управління людськими ресурсами: філософські засади: [навч. посіб.] / [за ред. д.ф.н., проф. В.Г. Воронкової]. – К.: ВД “Професіонал”, 2006. – 576 с.

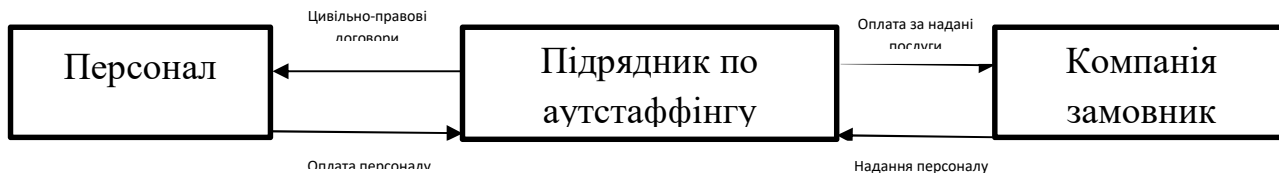
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ АУТСТАФФІНГУ У РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В умовах транзитивної економіки підприємства України діють в умовах жорсткої конкуренції. Щоб вижити в цій ситуації все більше підприємств змушені вдаватися до пошуку нових ефективних методів управління. Одним із таких методів є аутстафінг, метою якого є оптимізація структури чисельності працівників підприємства шляхом залучення стороннього фахівця. При цьому слід зауважити, що сучасні методи відкривають не тільки нові можливості, але і створюють нові ризики.

Дослідженням доцільності впровадження аутстафінгу в діяльність сучасних підприємств присвячені праці таких вчених науковців, як Абрамова Е., Домбровська Г.П., Геращенко І.О, Кравченко О. [1-4]. Проте, на сьогодні, це питання не є достатньо вивченим.

Метою написання статті є обґрунтування необхідності застосування процесу аутстафінгу на українських підприємствах з урахуванням особливостей сучасної законодавчої бази.

Суть послуги аутстафінгу максимально проста і зводиться до того що, компанія, бажаючи максимально сфокусуватися на вирішенні ключових питаннях бізнесу, не відволікаючись на численні HR-проблеми, укладає договір з провайдером, за яким останній юридично стає роботодавцем виведених зі штату робітників. При цьому вони продовжують працювати в попередній компанії, але числяться в штаті компанії-провайдера. Як правило, до аутстафінгу вдаються компанії, чисельність персоналу яких не менше 100 осіб. За штат виводиться так званий «обслуговуючий» або допоміжний персонал: секретарі, рядові бухгалтери, перекладачі, менеджери середньої ланки, IT-фахівці тощо (рис.1.).

Рис.1. – Процес взаємодії між компонентами в процесі аутстафінгу.

На теренах України підприємства сприймають аутстафінг з побоюванням, причиною цього, зазвичай, виступає непорозуміння і не знання природи цього методу. Згідно із законодавством України, в рамках застосування аутстафінгу можна виділити такі переваги та недоліки (табл.1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки застосування аутстафінгу українськими підприємствами

Переваги аутстафінгу	Недоліки аутстафінгу
<p><i>1. Виключає трудові спори</i> Коли працівник укладає трудовий договір з компанією-аутстаффером, а не з замовником, це виключає участі замовника у трудових спорах, які стосуються цього працівника, і відповідальності за порушення законодавства перед ним.</p>	<p><i>1. Фінансові втрати через співпрацю з недобросовісним агентством</i> Цього можна уникнути, якщо замовник вибере надійного підрядника, що має юридичні права на надання таких послуг</p>
<p><i>2. Спрощує управління персоналом і кадрове справу</i> Відпустки і лікарняні оформляються компанією-аутстаффером. В результаті, це зменшує навантаження на бухгалтерію клієнта і позбавляє від забезпечення окремих соціальних гарантій. Також аутстаффер займається веденням кадрової документації, адмініструє відрядження, оформляє авансові звіти, надає необхідні довідки працівникам.</p>	<p><i>2. Аутстафінг може знизити швидкість закриття вакансій</i> Не всі нові співробітники готові працювати на аутстаффі. Це може сповільнити працевлаштування нових співробітників в компанії. Кандидати з потенціалом можуть «зійти з дистанції», а швидкість закриття вакансії - знизитися.</p>
<p><i>3. Займається фінансовими питаннями</i> Аутстаффер здійснює розрахунок, нараховує і виплачує зарплати і компенсації. Займається виплатами податків і різних зборів, таких як збір до фонду соціального страхування; оптимізує оподаткування (займається ПДФО, військовими зборами та ЄСВ), формує податковий кредит замовника.</p>	

Що стосується використання аутстафінгу персоналу в управлінні організацією, то тут проблеми виникають щонайменше з трьох позицій: з позиції податкових органів, що часто трактують цей спосіб як схему відходу від податків, з позиції несвідомого персоналу, що не бажає оформляти трудові стосунки невідомо з ким, і з позиції законодавства, яке не відрегулювало дану процедуру. Окрім того, вважається, що економічно обґрунтованим аутстафінг стає в разі виводу за штат не менше 50 співробітників, що є досить складним завданням у випадку з аутстафінгом персоналу в управлінні.

Варто зазначити, що українське законодавство не містить тлумачення терміну аутстафінгу. Однак ст. 39 Закону України «Про зайнятість населення» передбачена діяльність компаній, які надають послуги з найму персоналу з метою подальшого передання цього персоналу іншим компаніям для виконання роботи, що являє собою аутстафінг. Така діяльність може здійснюватися лише за наявності відповідного дозволу, який має видати Центр зайнятості. Звісно, явище аутстафінгу є прогресивнішим, якщо порівнювати загалом із трудовим законодавством, а тому без внесення змін до низки нормативних актів з питань трудового законодавства, в тому числі з охорони праці, видача дозволів на передання персоналу в «оренду» є неможливою в межах закону.

Таким чином, в сучасних умовах на теренах України застосування аутстафінгу є досить обмеженим, оскільки існує проблема, що пов'язана з недосконалістю законодавства, щодо надання аутстафінгових послуг. На сьогодні, аутстафінг залишається поза законом, має безліч прогалин та «підводних каменів», а отже, робота за таким принципом є ризиковою для всіх учасників трудових правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Е. Заемный персонал / Е. Абрамова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.credere.ru/staut2.asp>
2. Домбровська Г.П., Геращенко І.О. Аутстафінг – інструмент в управлінні персоналом. [Електронний ресурс] / Г.П. Домбровська, І.О. Геращенко – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua>
3. Закон України «Про зайнятість населення» № 2058-19 зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» від 23.05.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Кравченко О. Методи захисту співробітників, виведених в аутстафінг / О. Кравченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://profit-consul.com/ua/blog/18-05-2010/>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «ДЕРЕВА РІШЕНЬ» ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Метод дерева рішень – це один з методів автоматичного аналізу величезних масивів даних. Наприкінці 50-х років ХХ століття П.Ховленд і Е.Хант починають працювати над створенням перших «дерев рішень». Але основоположною роботою, що дала імпульс для розвитку даного напрямку, стала книга Е.Ханта, Дж.Мерина і П.Стоуна "Experiments in Induction", яку було опубліковано в 1966 р.

Дерево рішень – це графічний метод, що дозволяє пов'язати точки прийняття рішення, можливі стратегії, їх наслідки, з можливими факторами та умовами зовнішнього середовища.

Область використання методу "дерева рішень" об'єднують в три класи:

– опис даних: застосування "дерева рішень" дозволяє зберігати інформацію про вибірку даних в компактній і зручній для обробки формі, що містить в собі точні описи об'єктів;

– класифікація: застосування "дерева рішень" дозволяє впоратись із завданнями класифікації;

– регресія: якщо змінна має недостовірні значення, то застосування "дерева рішень" дозволяє визначити залежність цієї цільової змінної від незалежних (вхідних) змінних. [4]

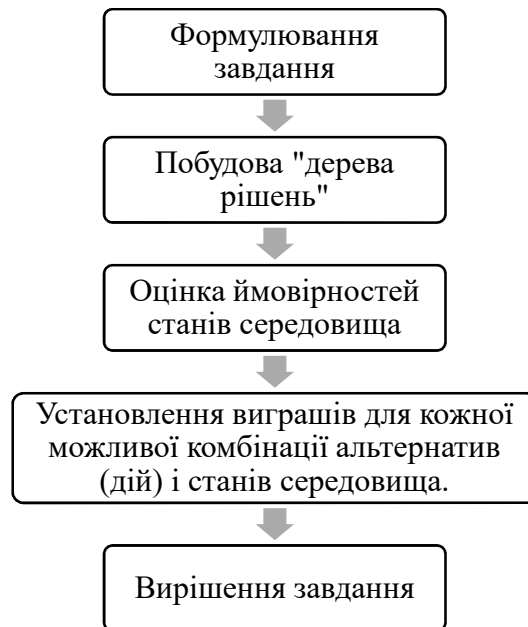
Дерево рішень будується за допомогою наступних елементів:

- 1) момент прийняття рішення;
- 2) точка виникнення події;
- 3) зв'язок між рішеннями і подіями;
- 4) імовірність настання події;

5) очікуване значення (наслідки). [5]

Процес прийняття управлінських рішень в менеджменті за допомогою методу «дерева рішень» поділяється на такі етапи: (рис. 1)

Рис. 1 – Етапи прийняття управлінських рішень за допомогою методу «дерева рішень»

Для побудови «дерева рішень» менеджер повинен володіти необхідною і достовірною інформацією для формулювання альтернативних рішень. Тому для збору даних для побудови «дерева рішень» пропонують таку послідовність:

- визначення складу і тривалості фаз життєвого циклу проекту;
- визначення ключових подій, які можуть вплинути на подальший розвиток проекту;
- визначення часу настання ключових подій;
- формулювання усіх можливих рішень, які можуть бути прийняті в результаті настання кожного ключового події;
- визначення ймовірності прийняття кожного рішення;
- визначення вартості кожного етапу здійснення проекту в поточних цінах.

На підставі отриманих даних будується "дерево рішень". Його структура містить вузли, що представляють собою ключові події (точки прийняття рішень), і гілки, що з'єднують вузли, тобто роботи з реалізації проекту. Крім

того, на дереві рішень вказують інформацію щодо часу, вартості та ймовірності прийняття того чи іншого рішення. [1]

У результаті побудови "дерева рішень" розраховуються ймовірність кожного сценарію розвитку проекту. Метод "дерева рішень" зазвичай використовується для проектів, які мають доступне для огляду кількість варіантів розвитку.

В результаті роботи з методом «дерева рішень» виділяють певні переваги його використання:

- можливість оцінити різні шляхи і обрати найменш ризиковий;
- можливість пов'язати ставлення цілі з діями, що підлягають реалізації в сьогоденні.

Також існує й недолік цього методу. Це дуже трудомісткий процес, який вимагає знайти всі альтернативні варіанти рішень і розглянути кожний із них з урахуванням імовірності. [2]

При побудові багаторівневого "дерева рішень" досягнення мети кожного з рівнів моделі забезпечується комплексом заходів попереднього рівня. Кожен рівень "дерева рішень" повинен займати певне місце в ієрархічній послідовності, складеної на основі дотримання причинно-наслідкових зв'язків. [3]

Метод застосування дерева рішень дозволяє розглядати різноманітні сценарії розвитку подій, викликані впливом різних факторів ризику.

Основна проблема використання даного методу – складність виділення альтернативних варіантів рішень і оцінки (як правило, експертним методом) ступеня їх впливу на розвиток подій у майбутньому. Однак при правильному підборі експертів та наявності фактичних даних цей метод дозволяє вести оцінку ризику з високою точністю.

Тому використання методу «дерева рішень» є корисним та доволі ефективним для прийняття операційними менеджерами управлінських рішень, які мають багато альтернатив.

Список використаних джерел:

1. Анализ и оценка рисков в бизнесе : учебник для академического бакалавриата / Г. А. Маховикова, Т. Г. Касьяненко. — М. : Издательство Юрайт, 2015. — 464 с.
2. Елманова Н. Построение деревьев решений// КомпьютерПресс, № 12, 2003
3. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: пер. с англ.- М.: Дело 2002. - 704 с.
4. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків – Навчальний посібник/ Донець Л.І., Шепеленко О.В., Баранцева С.М., Сергєєва О.В., Веремейчик О.Ф. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 472 с.
5. Щербакова Т. С., Купріянов Н. С. Збірник завдань з дисципліни "Розробка управлінського рішення".

Особливості формування і функціонування організаційно-економічного механізму зростання конкурентно стійкості сільськогосподарських підприємств України

Посилення конкуренції, інтеграційних і глобалізаційних процесів Україні та сучасний стан аграрної сфери виробництва вимагають переосмислення теоретичних підходів та чіткого з'ясування економічної сутності організаційно-економічного механізму стійкості функціонування сільськогосподарських підприємств для його ефективного формування та здійснення подальших наукових досліджень в цій області.

Господарський механізм слід розглядати з позицій, які запропоновані Гудзинським О. Д., а саме: цільової спрямованості функціонування; самостійної локальної системи і структури; процесу, тобто рушійних його елементів; як підсистеми більш високої системи. Такий підхід дозволить, на думку автора, на принципах діалектики виділити в господарському механізмі загальне, особливе, специфічне, єдине і правильно підійти до розкриття його сутності та структури. Перш за все, необхідно чітко обґрунтувати цільову спрямованість функціонування господарського механізму, яка виступає як основний системоутворюючий критерій.

Господарський механізм, як ми вважаємо, покликаний сприяти реалізації функції щодо задоволення особистих потреб шляхом розвитку різних форм власності, використання дієвого механізму управління, потенціалу продуктивних сил і виробничих відносин [2].

Таким чином, тільки з розвитком господарського механізму можна вирішувати питання докорінної перебудови механізму управління сільськогосподарським виробництвом. Ступінь зрілості господарського механізму зумовлює і необхідний потенціал системи управління виробництвом. Своїми кількісними та якісними параметрами як цілісності,

загальносистемними потребами і функціями він істотно впливає на потенціал та напрямки поведінки всіх системо утворюючих елементів [4].

Організаційно-економічний механізм управління конкуренто стійкістю – методологія побудови окремих розділів системи менеджменту (стратегічного маркетингу, інноваційного менеджменту, виробничого менеджменту, тактичного маркетингу), орієнтується на досягнення конкурентоспроможності керованого об'єкта, базується на економічних законах функціонування ринкових відносин, законах організації, наукових підходах, принципах, функціях і методах управління, головним з яких є системний підхід [3].

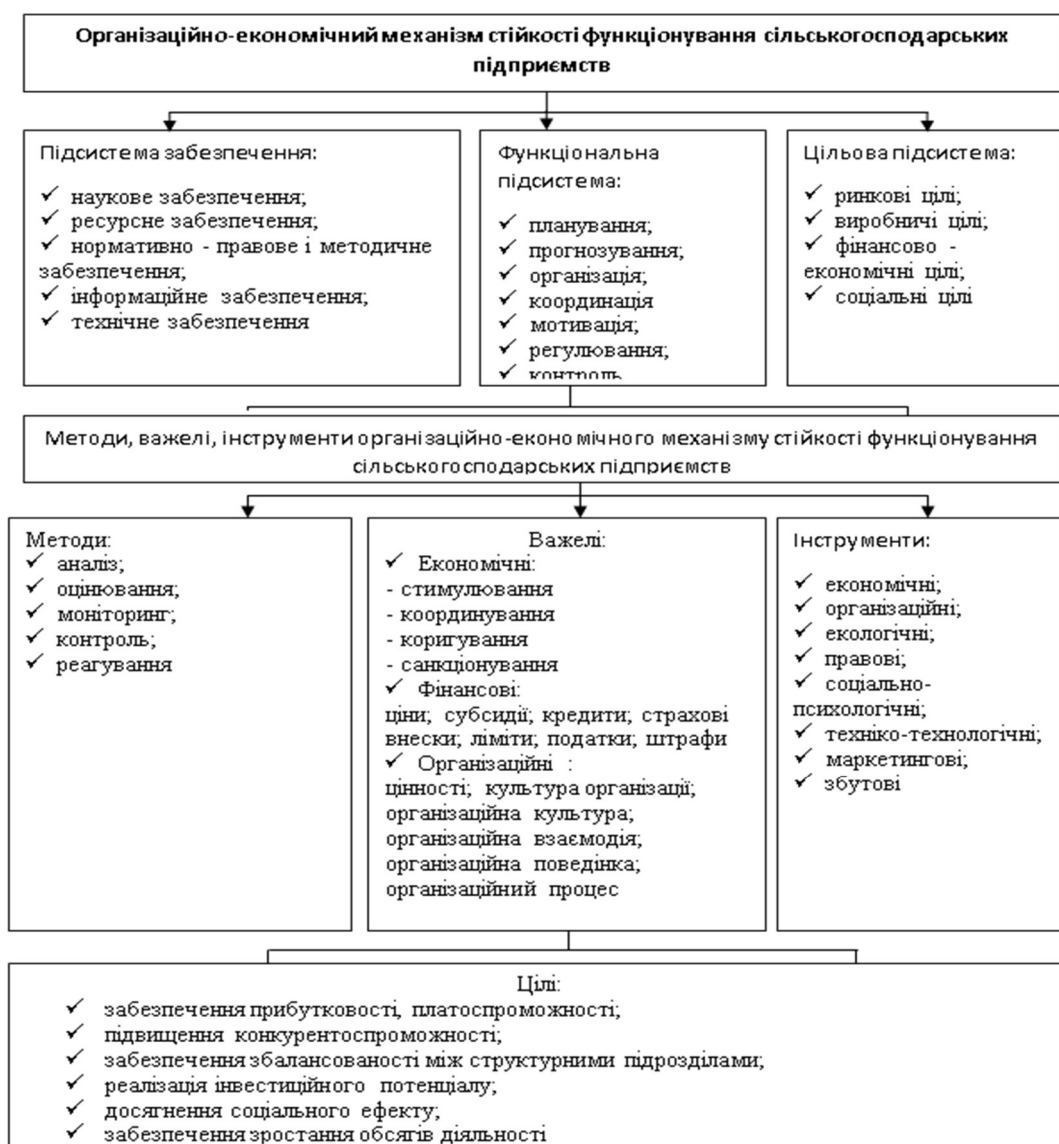

Рис. 1. 1. Організаційно-економічний механізм стійкості функціонування сільськогосподарських підприємств

Погоджуючись із твердженням багатьох науковців, у структурі організаційно-економічного механізму можна виділити три підсистеми (рис. 1.1).

Підсистема забезпечення організаційно-економічного механізму. До неї входять підсистеми нормативно-правового, методичного, ресурсного, інформаційного, наукового та технічного забезпечення управління підприємством.

1. Функціональна підсистема організаційно-економічного механізму, яка складається з підсистем планування, організації, мотивації, контролю та регулювання.

2. Цільова підсистема організаційно-економічного механізму, яка базується на визначенні цілей і основних результатів діяльності підприємства, критеріїв вибору і оцінюванні результатів діяльності підприємства.

Нами обґрунтовані фактори, що визначають особливості формування названого механізму, які систематизовані і згруповані за наступними критеріями:

- цільових установок та ціннісних орієнтацій;
- обраних моделей стратегічного розвитку та управлінських складових;
- організаційних форм господарювання та ринково-кон'юнктурних складових.

Сучасна ринкова система господарювання висуває підвищені вимоги до економічних суб'єктів, які мають бути спрямованими на економічне зростання у тривалому періоді, що потребує напрацювань щодо організаційно-економічного механізму підприємств[1].

Використана література

1. Багрова І. В. Структурні та фактори конкурентоспроможності. Вісник економічної науки України. 2007. № 1 (11). С. 11–16.
2. Гудзинський О. Д. Формування результативної системи управління конкурентоспроможністю підприємств: методологічний аспект: [монографія]. «Ліга-Прес». Львів, 2014. 420 с.
3. Малік М. Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми. ННЦ ІАЕ. К., 2007. 270 с.
4. Судомир М. Р. Генезис поняття «конкуренція». Modern transformation of economics and management in the era of globalization: International scientific conference, 29 січня 2016 р.: тези доповіді. Lithuania: Klaipeda University, 2016. С. 137–141.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Нині однією із найважливіших соціально-економічних галузей світової економіки є туризм. Саме туризм найбільш суттєво впливає на розвиток політичних, економічних, соціальних, культурних відносин і міжособистісних стосунків у міжнародному масштабі, стає змістом та стилем життя для мільйонів людей. Крім того, в умовах глобалізації ринкової економіки вирішального значення набуває конкуренція, яка є метою будь-якого туристичного підприємства. Досягається вона чи ні – залежить від конкурентоспроможності туристичного продукту (послуг), тобто від того, наскільки він (вони) кращі в порівнянні з аналогами інших підприємств сфери туризму.

Конкурентоспроможність є категорією ринкової економіки, що відображає можливість туристичного підприємства ефективно функціонувати в умовах ринкового середовища. Ніколи не можна говорити про абсолютну конкурентоспроможність туристичного підприємства, оскільки воно може бути «лідером» на національному туристичному ринку й бути неконкурентоспроможним на міжнародних ринках щодо надання якісних туристичних послуг. Конкурентоспроможність складається із безперервно взаємодіючих елементів та факторів впливу, характеризує ступінь реалізації потенційних можливостей туристичного підприємства набувати і утримувати протягом тривалого періоду конкурентних переваг [3].

Для туристичних підприємств в умовах конкуренції важливим є поліпшення іміджу за рахунок покращення якості туристичного продукту (послуг) та додаткової реклами; підвищення обсягів виробництва (продажів) за рахунок стимулювання праці власних працівників відділів продажів та

маркетингу; розширення збутової мережі за рахунок пошуку нових партнерів і запровадження технологічних інновацій; розробка інноваційних програм (турів); модифікація цінової політики за рахунок встановлення знижок [2].

При цьому, високий ступінь невизначеності ринкової ситуації, політична та міжнародна нестабільність, сезонні коливання попиту на туристичні послуги, посилення конкуренції, обмеженість ресурсів, призводить до виникнення кризових явищ на туристичних підприємствах та підвищення складності їх управління. Неухильне зростання чисельності туристів та обсягів наданих їм послуг, комплексний підхід до розвитку туризму, готельного господарства та курортів на місцевому рівні, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу у туристичній сфері створюють новий імідж українського продукту, конкурентоспроможного в нашій державі та за кордоном [2].

Розвиток сучасної інформаційної інфраструктури туристичних підприємств обумовлює необхідність створення мережі туристсько-інформаційних центрів по Україні, що мають бути важливим елементом у просуванні туристичного потенціалу країни на національному і міжнародному рівні, а надання конкурентоспроможних сервісних послуг з туристичної та супутньої діяльності створює сприятливе середовище для вітчизняних та іноземних туристів. Виняткового значення при виході туристичного підприємства на зовнішні ринки набувають створення і виробництво конкурентоспроможного туристичного продукту (послуги) з мінімальними витратами з метою одержання заздалегідь визначеної долі прибутку; якість послуг та здійснюваний контроль за нею, а також реалізація заходів щодо організації збуту, обслуговування після надання послуг і проведення рекламних кампаній. Досягнення в результаті цих заходів поставлених цілей, тобто одержання максимального і стійкого прибутку, проникнення на нові ринки або закріплення на існуючому ринку, і є головним критерієм оцінювання виробничої та маркетингової діяльності туристичного підприємства [1].

Орієнтуючись на стратегію зростання, двоєдина задача конкурентної політики туристичних підприємств може бути сформульована так: з одного

боку – постійне прагнення до зменшення вартості послуг при незмінно високій якості, а з іншого боку – цільова робота направлена на розповсюдження туристської пропозиції.

Література

1. Агафонова Л.Г. Визначення конкурентоспроможності туристичного продукту // Стратегія розвитку туристичної індустрії та громадського харчування: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 жовтня 2006 р., м. Київ) / Відп. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КТЕУ, 2000. – С. 430-434.

2. Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: Ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. – К.: Знання України, 2002. – 358 с.

3. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с.

4. Глудкин О.П., Гуров А.И., Зорин Ю.В. и др. Всеобщее управление качеством: Учебн. для вузов. – М.: Горячая линия-телеком, 2001. – 610 с.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасні підприємства стикаються у жорсткій конкурентній боротьбі на ринку та пошуку шляхів успішного розвитку. В будь якій фірмі або підприємстві структура керування незалежно від її ієрархії та структури зводиться до взаємовідносин між керівником та підлеглими, від лінійних керівників до основного виконавчого персоналу. Основна мета діяльності будь-якого підприємства – отримання прибутку. Успішне досягання цієї мети залежить від багатьох факторів, одним з яких є ефективне управління персоналом.

Управління персоналом – це цілеспрямований вплив, необхідний для узгодження спільної діяльності людей з виробництва продукції чи надання послуг, що включає ціле-визначення, організацію виконання, мотивацію, координацію та контроль [1, с. 12].

Специфіка людських ресурсів виражається втому, що, по-перше, люди наділені інтелектом, їх реакція на управління є емоційною, продуманою, а не механічною, а це означає, що процес взаємовідносин є двосторонній; по-друге, люди постійно удосконалюються і розвиваються; по-третє, відносини ґрунтуються на довготерміновій основі, оскільки трудове життя людини може продовжуватись протягом 30—50 років; і останнє, люди приходять в організацію усвідомлено, з певними цілями і мотивами[4, с. 2].

Відношення керівника до підлеглих безпосередньо впливає на характер ділового спілкування в колективі, в значній мірі визначає його етично-психологічний клімат. Успіх керівництва, на нашу думку, багато в чому залежить від таких аспектів:

- ✓ дотриманням керівником етичних норми і принципи при спілкування зі своїми підлеглими;
- ✓ чіткістю і зрозумілістю формулювання розпоряджень і наказів в процесі управління;

- ✓ своєчасним і дієвим контролем додержання службової дисципліни;
- ✓ створенням комфортних умов та етичної захищеності підлеглих в колективі

Найбільш тісний зв'язок з безпосередніми виконавцями робочого процесу підприємства мають функціональні керівники. Вони мають можливість коригувати різноманітні конфліктні ситуації, знаходити компроміси та сприяти покращенню виробничого процесу. Отже перш за все керівникам необхідно дотримуватись загальних принципів управління персоналом: системність; рівні можливості; повага до людини та її гідності; командна єдність; горизонтальне співробітництво; правова і соціальна захищеність; облік довгострокової перспективи організації; інтеграція і згуртованість колективу; участь співробітників у прийнятті рішень; опора на професійне ядро кадрового потенціалу; дотримання балансу інтересів керівників і підлеглих співробітників; співпраця з профспілками та громадськістю [3].

Отже, актуально розробити концепцію, яка б дозволяла скоригувати роботу керівника, безпосередньо, під час роботи з персоналом. Існує досить багато методик, які практикуються в великих фірмах. Але вони вирішують проблему лише з підлеглим та зазвичай, коли вже труднощі є в наявності, а отже, предмет конфлікту залишається між персоналом та керівником.

Необхідно впровадити так звані «зворотні ідеї персоналу», тобто пропозиції від підлеглих до свого безпосереднього керівника. Наприклад, анонімні листи або скриньки довіри (темна скриня, яка розташовується в такому місці, де немає камер спостереження або будь яких інших перешкод для анонімності).

Запропонований підхід дозволить керівнику вивчати своїх підлеглих, знати їх, розуміти внутрішні механізми їхньої поведінки та вчасно визначити можливі недоліки керівника в роботі з підлеглими й вдосконалити або усунути чинники, які заважають для успішної роботи з персоналом. Це також може допомогти йому, виявити згуртованість колективу, бо в анонімних листах підлеглі можуть писати про негаразди, які відбуваються в самому трудовому

колективі.

До недоліків запропонованого методу можна віднести, особисту недоброзичливість підлеглого до керівника. Деякі робітники спробують нанести психологічну шкоду керівнику та написати лист негативного характеру, лише для задоволення своїх бажань. Негативний вплив цього недоліку можна вирішити завдяки попередньому перегляду листівок, кваліфікованим психологом, який визначить на які листівки необхідно звертати увагу, а які відхиляти.

На сьогоднішній день, удосконалення управлінських відносин є найважливішим завданням сучасних керівників, від успішного вирішення якого залежить ефективність діяльності очолюваних ними організаційних структур.

Література:

1. Бабайлов В.К. Менеджмент по методике «2С70»: монографія / В.К. Бабайлов, А.И. Баленко. – Харків: ФЛП Либуркина Л.М., 2007. – 232 с.
2. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади [Текст]: навчальний посібник / під ред. д. ф. н., проф. В.Г. Воронкової. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 576 с.
3. Сурженко Н.В. Розвиток ринку консалтингових послуг: зарубіжний досвід і реалії України //Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки), 2018 - №2(37).– 284с. С.105-111
4. Сурженко Н.В. Менеджмент кадрової політики консалтингової фірми /Н.В. Сурженко, Д.О. Дорохов //Матеріали за XV міжнародна научна практична конференція, Бъдещето въпроси от света на науката - 2019 , 15 - 22 декември 2019 г. Икономики.: София.«Бял ГРАД-БГ » - 108 с.- С.69-71

МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В МЕНЕДЖМЕНТІ

Останнім часом у світі бізнесу і управління великий акцент приділяється управлінню персоналом і такою її складовою частиною як мотивація. Персонал підприємства – це складові частини підприємства. Щоб підприємство ефективно працювало, необхідно, щоб кожен працівник професійно і чітко виконував поставлене завдання.

З точки зору А.М. Колота, у загальному розумінні мотивація – це сукупність рушійних сил, які спонукають людину до виконання певних дій [2]. В.В. Андрєєв вважає, що мотивація є процесом створення системи розуміння, усвідомлення або мотивів, що впливають на поведінку людини, а також спрямовують її в потрібний для організації бік, регулюють інтенсивність і межі праці, спонукають виявляти сумлінність, наполегливість, старанність задля досягнення мети. Наприклад, М.Х. Мескон у своїй класичній праці «Основи менеджменту» зазначає: «Мотивація – процес стимулювання самого себе та інших на діяльність, спрямовану на досягнення індивідуальної і загальної мети організації» [3].

Під мотивацією Г.В. Щекін розуміє процес спонукання та стимулювання кожного працівника і колективу в цілому до результативної діяльності для досягнення особистих цілей та головної мети організації [6]. В.Г.Воронкова вважає, що мотивація (як механізм) – це внутрішній психічний механізм людини, який забезпечує пізнання того предмета, що відповідає потребі, і запускає направлену поведінку з придбання, досягнення цього предмета (якщо він відповідає потребі) [1].

Що стосується найбільш відомих сучасних теорій мотивації (Маслоу, Мак-Клелланда, Герцберга), то вони роблять основний акцент на визначення переліку і структури потреб людей [4].

Мотивація персоналу — один із способів підвищення продуктивності праці. Мотивація праці персоналу є ключовим напрямком кадрової політики

будь-якого підприємства, але вона повинна здійснюватися у відповідності зі стратегічними цілями організації, особливостями корпоративної культури, довгостроковими планами розвитку підприємства [5]. Також, підбираючи методи стимулювання різних категорій працівників необхідно враховувати вплив індивідуальних операцій на весь персонал в цілому. Виділяють кілька видів мотивації персоналу:

1. Матеріальна мотивація
2. Нематеріальна мотивація

I. Матеріальна мотивація – все, що включає в себе фінансову складову. Всі методи матеріальної мотивації можна розділити на два великих блоки:

А) Система заохочень – це оплата праці, надбавки, премії, бонуси. При використанні системи заохочень кожен співробітник знає, що чим більше та якісно він працює, тим більшу винагороду він отримає, отже, працівник намагається виконати своє завдання якісно і в якомога більшому обсязі.

Б) Система штрафів – це метод мотивації, протилежний попередньому. В цьому випадку працівники, які виконували свої обов'язки не дуже добре або допустили порушення, караються штрафом, що стимулює їх працювати краще.

II. Нематеріальна мотивація – все, від чого не залежить фінансова сторона, але служить мотивом для якісної і продуктивної роботи.

Якщо розглянути найпоширеніші причини звільнення, то ми помітимо, що багато звільняються зовсім не з фінансових міркувань. Таким чином, щоб уникнути плинності кадрів, що може призвести до зниження якості роботи, а, відповідно, і до зниження прибутку компанії, щоб не витратити час і гроші на навчання нових співробітників, необхідно також використовувати інші методи мотивації праці персоналу, в тому числі і нематеріальні.

Розглянемо найбільш ефективні методи нематеріальної мотивації. Вибір таких методів найбільш широкий.

1. Кар'єрний ріст. Кожен співробітник знає, що якщо він буде сумлінно і відповідально ставитися до своєї роботи, то йому неодмінно запропонують

підвищення в посаді, що означає більш високий соціальний статус і збільшення можливостей подальшого професійного розвитку.

2. Сприятливий клімат у колективі. Кожен співробітник розуміє, що дружний і згуртований робочий колектив – це запорука якісного виконання роботи, і, навпаки, роз'єднаний і конфліктний колектив сприяє погіршенню психологічного мікроклімату організації і, як наслідок, зниження продуктивності праці, матеріальні, організаційно-управлінські, моральні і психологічні втрати.

3. Офіційне працевлаштування та соціальний пакет. Для кожної людини, який зацікавлений у знаходженні роботи, важливо офіційне працевлаштування, дотримання трудового законодавства (нормований робочий день, відпустка тощо) та соціальний пакет (навчання за рахунок компанії, безкоштовне харчування, організація дозвілля, безкоштовний проїзд тощо).

4. Культурні та спортивні заходи в колективі. Організація корпоративних свят, колективних відвідувань різних концертів, спортивних змагань, екскурсій тощо – це необхідні заходи, які сприяють становленню сприятливого клімату в колективі, а також дозволяють співробітникам компанії добре розслабитися, відновити сили й надихнутися на нові досягнення.

5. Імідж компанії. Робота у великій і популярній компанії, з відомим брендом – це завжди престижно, і є гарною нематеріальною мотивацією.

6. Навчання за рахунок компанії. Багато компаній в сучасному світі прагнуть навчити своїх співробітників методам роботи саме в цій компанії, дати можливість навчитися чомусь новому, підвищити свою професійну кваліфікацію – це також є відмінною нематеріальною мотивацією.

7. Особиста і публічна похвала керівника. Даний метод мотивації дуже дієвий, похвала або в особистому, або у формі публічної служить хорошим мотивуючим фактором для підвищення ефективності праці. Саме з метою похвали в багатьох великих компаніях існують дошки пошани, змагання на кращого працівника, які розміщуються не тільки на території компанії, але й на сайті.

Це далеко не всі види нематеріальної мотивації персоналу. З кожним роком їх спектр розширюється і стає більш різноманітним. Зараз не рідкісні випадки, коли компанії надають своїм співробітникам допомога в пошуку житла, оплату частини орендної плати за житло, абонементи в тренажерні зали, фітнес-клуби і басейни.

Звичайно ж, кожен керівник повинен вибирати нематеріальні методи мотивації персоналу, відповідні до спрямованості його бізнесу, до контингенту його персоналу і т. д.

Підводячи підсумок, можна сказати, для того, щоб організація успішно функціонувала і розвивалась, потрібно мати стабільний і ефективний колектив. На підставі вищенаведених інструментів мотивації персоналу керівник може дізнатися цілі кожного працівника і покращити перебування на фірмі того чи іншого працівника. Це дозволить заощадити не тільки час, грошові кошти на пошук і адаптацію нових фахівців, та допоможе сформувати міцний і надійний колектив професіоналів-однодумців.

Список використаних джерел:

1. Воронкова, А.Е. Стратегічне управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства: діагностика та організація: монографія / Східноукраїнський національний університет. - Луганськ: СНУ, 2000., 315 с.
2. Колот, А. М. Мотивація, стимулювання і оцінка персоналу [Текст] / А. М. Колот. - К.: КНЕУ, 1998. - 224 с.
3. Мескон, М.Х. Основи менеджменту [Текст] / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі: пров. з англ. - 2-е вид. - М.: Справа, 2004. - 799 с.
4. Райко Д.В. Стратегічне управління розвитку маркетингової діяльності: методологія та організація: Монографія.- Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008.- 632 с.
5. Шапіро, С.А. Мотивація / С.А. Шапіро. – М.: Віта-Пресс, 2016. – 275 с.
6. Щекін, Г.В. Основи кадрового менеджменту [Текст] / Г.В. Щекін. - К.: МАУП, 1993.

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ КЕРІВНИКА ТА ЙОГО РОЛЬ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Керівництво будь-якого рангу має величезне значення, саме за яким створюється враження про організацію. Успішність діяльності має пряму залежність від ступеня позитивності образу головного менеджера. Щоб мати владу над людьми і управляти ними, треба володіти певним переліком навичок та характерних рис аби справляти потрібне враження. Саме тому питання формування образу менеджера дуже актуальне на сьогоднішній день.

Метою даної статті є формування понятійного апарату щодо терміну «імідж керівника», визначення способів формування зазначеного іміджу, а також надати рекомендаційні вказівки щодо поліпшення зіпсованого іміджу.

Серед відомих науковців, які вивчали формування іміджу керівника та присвятили цьому дослідженню достатньо уваги у своїх працях, слід виділити Ведерникова Р., Панасюк А. та Шепель В. [1-3].

Відомо, що імідж – це цілеспрямовано створений образ індивіда, який покликаний надати емоційно-психологічний вплив на певну соціальну групу. Тобто це, образ людини, який створюється у оточуючих його людей. Варто зазначити, що досить часто імідж людини відрізняється від характеристик самої особистості. Нерідко імідж людини створюється за активної участі ЗМІ [1].

Діловий імідж керівника може бути зовнішнім і внутрішнім. Перше поняття демонструє, як його зовнішній образ сприймається бізнес-спільнотою (партнерами, конкурентами тощо), чії інтереси перетинаються з діяльністю організації. Імідж керівника як показник ставлення до підлеглих і сприйняття його членами колективу називається внутрішнім. Обидва ці види відіграють велику роль для загального успіху компанії.

Основними складовими іміджу менеджера є наступне:

- Індивідуальні характеристики: зовнішність, тип особистості, характер,

харизма, психофізіологічні особливості тощо.

- Соціальні характеристики: соціальний статус, походження тощо.
- Цінності (внутрішні базові принципи і установки).
- Стратегічне бачення розвитку фірми, яке визначає те, де зараз перебуває організація і де керівник хотів би, щоб вона перебувала в майбутньому [3].

Імідж особистості не є стійким образом до кінця життя даної людини. Його можна змінити. Тому виділяють наступні способи формування іміджу керівника:

1. Здійснити правильне перше враження. У новому колективі потрібно позиціонувати себе не тільки як професіонала, але і авторитет, оскільки така поведінка стане сигналом для працівників, що перед ними шановний керівник.

2. Виконувати дані обіцянки. Керівник повинен бути не тільки майстерним оратором, але і вміти підкріплювати своє слово ділом.

3. Знайти баланс між лояльністю і жорсткістю. Деспотична позиція призведе до напруження в колективі, однак і занадто лояльне ставлення розслабить підлеглих і знизить їх працездатність. Слід проявляти інтерес до життя співробітників, навчитися їх чути і розуміти.

4. Розвивати комунікативні навички. Грамотна і зрозуміла мова, здатність чітко формулювати думку, ставити завдання, розмовляти однією мовою з підлеглими допомагає правильно організувати робочий процес.

5. Мотивувати працівників шляхом похвали за високі показники в роботі, пунктуальність або гарний зовнішній вигляд тощо [2].

Не виключено, що деякі дії здатні зіпсувати імідж керівника, навіть якщо той цього не хотів. Погіршення іміджу негативно позначиться не тільки на діяльності всієї організації, але і можливо призведе до збитків. Доцільно перелічити найпоширеніші помилки менеджерів:

- Відсутність поваги до працівників (підвищення голосу, застосування нецензурної лексики, загрози тощо).
- Особливе ставлення до співробітників, що є родичами або друзями.
- Поділ колективу на привілейованих і «всіх інших».

- Неграмотне управління – некоректний розподіл завдань.
- Необґрунтовані покарання, штрафи, звільнення [1].

Однак, якщо все-таки іміджу керівника було завдано шкоди при спробі змінити його в кращий бік, які дії слід зробити? Для початку потрібно визначитися, чого саме керівник хоче досягти, змінюючи свій образ (зміну стилю управління, ставлення до себе підлеглих, поліпшення атмосфери в колективі).

Далі слід дізнатися, чим саме викликано невдоволення співробітників (можна провести особисту бесіду з кожним працівником або анонімне анкетування). Перед бесідою з персоналом ретельно продумати промову і манеру поведінки. Можна провести нараду з усім колективом, на якому пояснити подальшу стратегію розвитку та правила внутрішнього розпорядку в організації. Обов'язково слід проявляти інтерес до колективу – іноді варто входити в положення працівників, прислухатися до їхньої думки, бо уважне ставлення до персоналу значно підвищує імідж керівника в менеджменті. Варто відразу чітко визначити кордони, за які не повинні виходити співробітники, і попередити їх про причини, які можуть привести до звільнення.

Висновки. Отже, слід пам'ятати, що саме від керівника залежить не тільки ставлення персоналу до виконуваної роботи, а й атмосфера у всьому колективі. Кожен співробітник проявляє зацікавленість у якнайшвидшому і якісному виконанні поставлених завдань, що плідно позначається на результатах діяльності всієї організації.

Слід виділити, що формування іміджу – це не зміна особистості людини. Цей процес не може зробити з однієї людини абсолютно іншу. Але створення іміджу керівника може дуже допомогти досягненню успіху в бізнесі, і тому, робота над іміджем в бізнесі є необхідною.

Список використаних джерел:

1. Ведерникова Р.П. Управління іміджем. Теорія і практика: Підручник. – М.: Проспект, 2009. – 345 с.
2. Панасюк А. Ю. Формування іміджу: стратегія, психотехніки,

психотехнології. М .: Омега-Л, 2007. – 266 с.

3. Шепель В. Іміджелогія; секрети особистого шарму. – М., 2009. – С. 142.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МЕНТАЛІТЕТУ І МОДЕЛЕЙ МЕНЕДЖМЕНТУ

У світовій практиці існують різні моделі менеджменту (японська, англійська та європейська). У цій доповіді мені б хотілося поміркувати про двох абсолютно протилежних стилях управління - японської та американської, які, отримавши широке поширення по всьому світу.

Управління персоналом в США має низку відмінних по відношенню до інших країн властивостей. Недавнє дослідження Інституту менеджменту США свідчить про те, що 77% американських менеджерів безпосередньо пов'язують систему неперервної професійної освіти з кар'єрним ростом.

Як вже говорилося вище, принциповою відмінністю американської системи менеджменту від японської є чіткий розподіл відповідальності та повноважень, а також обов'язкове дотримання формальних механізмів контролю. Іншими словами, вся влада в підрозділі знаходиться в руках однієї людини, який, отримуючи вказівки «зверху», одноосібно відповідає за виконання їх працівниками. Істотним плюсом такого підходу є оперативність і остаточність прийнятих рішень. Американський стиль управління можна охарактеризувати так - «кожен за себе». Речі про розвиток духу взаємодопомоги тут немає, так як всі співробітники поставлені в умови жорсткої конкуренції.

В американській промисловості протягом тривалого періоду спостерігається стабільне зростання продуктивності. Протягом 20 років після другої світової війни збільшення продуктивності праці складала щорічно 3%, тобто на 0,6-0,8% більше, ніж в Японії, Англії, Німеччині. У 1973р. 95% автомобілей, стали і побутової електроніки на ринках Америки було вироблено в США, а американський бізнес мав 25% світового ринку промислової продукції.

Раптово картина світової економіки та лідерства в продуктивності праці

різко змінилася. У період з 1983 р по 1993 р зростання продуктивності в США падав приблизно на 0,4% на рік. У 1995р. падіння продуктивності склало фактично вже 2%. Частка американського експорту на світовому ринку знизилася на 11%. Ще більше бентежить той факт, що частка американської промисловості на внутрішньому ринку автомобілів впала до 79%, сталі - до 86%, а побутової електроніки - до 50%. За темпами зростання продуктивності праці США відстали від багатьох торгових партнерів і конкурентів.

Дуже серйозні зміни в системі управління були проведені в Америці з 200 р до нашого часу пов'язано це було з розвитком нової системи центрального менеджменту бюджетної системи. Основною зміною було введення бюджетної оцінки за результатами, була розроблена система управління центральним бюджетом. Всі ці дії були необхідні для подолання високого вертикального дисбалансу, існуючого в Америці.

У всьому світі Японія вважається однією з найбільш сприятливих країн для народження і проживання. Почасти, економічний успіх цієї країни залежить від традиційного стилю менеджменту, який дозволяє співробітнику відчувати себе частиною єдиного організму. Японський стиль управління вважається одним з найефективніших в світі, багато в чому завдяки політиці колективізму, якої дотримуються японські керівники. Важним являється той факт, що все сотрудники подразделения имеют равные права в принятии решений и несут одинаковую ответственность за их реализацию. Более того, работники заинтересованы помогать друг другу, т.к. при перевыполнении производственного плана заработная плата повышается для всех.

В Японії зростання продуктивності праці був значно вище середнього показника. Ця ж тенденція продовжувала діяти і в 90-х роках. Однак в 1995 році ця тенденція повернулася назад. Причина провідну роль Японії в області продуктивності і ключ до її підвищення на виробництві в США не представляє містичного секрету. Причина тут одна - хороше управління. Людина з його слабкостями і можливостями був поміщений в самий центр управлінської концепції.

Підводячи підсумки вищесказаного, можна з упевненістю сказати, що принципи побудови кадрової політики в японських і американських організаціях багато в чому є відображенням культури цих країн. Японський колективізм проявляється в наявності великої кількості загальних їдалень для керівників і підлеглих, просторого робочого приміщення зі скляними перегородками, а часто і спільного проведення часу. Що стосується США, то тут культура поведінки суворо ієрархічна: положення в компанії чітко визначає відповідне місце на автомобільній парковці або в офісі. На завершення хочеться відзначити, що всі хороші колективи - це колективи, які постійно розвиваються і удосконалюються.

Список використаної літератури

1. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. - https://studwood.ru/1418906/menedzhment/angliyska_ua_model_menedzhmenta.
2. Велика онлайн бібліотека e-Reading [Электронный ресурс]. - [https://www.e-reading.club/chapter.php/98322/20/Ermasova Gosudarstvennye i municipal%27nye finansy_teo_riya_i_praktika_v_zarubezhnyh_stranah.html](https://www.e-reading.club/chapter.php/98322/20/Ermasova_Gosudarstvennye_i_municipal%27nye_finansy_teo_riya_i_praktika_v_zarubezhnyh_stranah.html).
3. International management guides [Электронный ресурс]. - <https://www.commisceo-global.com/resources/management-guides/australia-management-guide>.
4. Поняття корпоративного управління. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://psyera.ru/3707/ponyatie-korporativnogo-upravleniya>.
5. Японська модель корпоративного управління. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://psyera.ru/3749/yaponskaya-model-korporativnogo-upravleniya>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік охоплює всю сукупність господарської та фінансової діяльності підприємств; здійснює контроль за виробництвом і розподілом матеріальних благ, рухом і збереженням майна підприємства; відображає весь процес виробництва і надає можливість простежити за змінами, що відбуваються.

Бухгалтерський облік є упорядкованою системою виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та надання інформації про діяльність юридичної особи зацікавленим користувачам для використання при прийнятті управлінських рішень. Інформація як продукт бухгалтерського обліку має бути своєчасною, достовірною, повною та неупередженою. Ця інформація має відповідати таким якісним характеристикам як доречність, суттєвість, правдивість, нейтральність, зіставність, узгодженість.

В українському бухгалтерському обліку за останні декілька років утворені проблеми, які не забезпечують створення і подання інформації, що відповідає вищезначеним характеристикам і критеріям. Пояснення такої ситуації вбачається у переході регулятора при створенні регламентів до «податкивізації» бухгалтерського обліку, тобто до першочергового обслуговування інформацією фіскальних потреб користувачів, а не до надання правдивої, повної, достовірної і нейтральної інформації про стан активів і зобов'язань та про результати діяльності підприємства. Також в деякій мірі це утворюється недотриманням української законодавчої вимоги про гармонізацію національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними. виправлення ситуації вбачається у «деподаткивізації» бухгалтерського обліку, тобто у переході на дотримання загальноновизнаних (у тому числі українським законодавством) принципів, методів і припущень бухгалтерського обліку.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою: 1) створення єдиних правил ведення бухгалтерською обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств, гарантують і захищають інтереси користувачів; 2) удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Передумовою подальшого розвитку бухгалтерського обліку є:

- перегляд методу й предмета бухгалтерського обліку, підвищення ролі інтелектуального капіталу як основного чинника конкурентоспроможності, перегляд теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням ускладнення управління.

- поділ вимог до фінансової звітності. Суб'єкти господарської діяльності мають застосовувати єдині принципи розкриття та оцінки інформації, але обсяг інформації визначається винятково потребами користувачів;

- сертифікація бухгалтерів, безперервна професійна освіта, що сприяє зростанню кваліфікаційного рівня бухгалтерів і престижу професії, зниження ризику для учасників фінансових інститутів і фондового ринку, схожість української системи професійної підготовки бухгалтерів з міжнародними стандартами, посиленню контролю за дотриманням норм професійної етики бухгалтерів і аудиторів, підвищенню ефективності системи корпоративного управління;

- активна позиція спільноти бухгалтерів і аудиторів, ЗМІ, наприклад професійних видань з бухгалтерського обліку;

- формування сучасного типу обліку та звітності, метою якої є створення інформаційної інфраструктури, адекватної вимогам ринкової економіки в інтересах усіх членів суспільства [1].

Бухгалтерський облік – це надзвичайно важлива складова економічного життя країни. Адже, без його використання неможливо отримати інформацію про показники діяльності підприємства, його майно та охарактеризувати фінансовий стан. Тому необхідним, на сьогодні, є вирішення всіх проблем, з якими стикається сучасний український облік. Зокрема, виникає гостра

необхідність переходу на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, що призведе до уникнення непорозумінь з цього приводу.

Таким чином, зміни в бухгалтерському обліку повинні прийматися опираючись на роль обліку в суспільному житті країни з урахуванням поточних і перспективних завдань. Враховуючи економічні, історичні, соціальні особливості розвитку України, правильним є запровадження державного регулювання і встановлення єдиних методологічних засад обліку. В свою чергу такі заходи мають бути на нових основах – через дотримання вимог нормативних актів всіма суб'єктами господарювання, які формують українську систему бухгалтерського законодавства. Зараз потрібна перебудова системи бухгалтерського обліку і звітності, де професійні громадські бухгалтерські організації відіграватимуть провідну роль за участю держави.

Список використаних джерел:

1. Куслій І.П. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку в Україні / Юність науки – 2016: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 18-19 травня 2016 р.): у 7 ч. / Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – Ч.3: – 212 с.
2. Жук В. М. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку і їх вирішення / В. М. Жук // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 100-113.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (з чинними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>